

การประยุกต์ใช้กรอบการทำงาน SAFA ในการประเมินความยั่งยืนทางสังคมของฟาร์มไก่เนื้อในระบบ
เกษตรพันธสัญญา จังหวัดสุพรรณบุรี

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม สหสาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2562
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

APPLICATION OF SAFA FRAMEWORK FOR ASSESSING SOCIAL SUSTAINABILITY OF
CONTRACT BROILER FARMING IN SUPHANBURI PROVINCE

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts in Human and Social Development

Inter-Department of Human and Social Development

GRADUATE SCHOOL

Chulalongkorn University

Academic Year 2019

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การประยุกต์ใช้กรอบการทำงาน SAFA ในการประเมินความยั่งยืนทางสังคมของฟาร์มไก่เนื้อในระบบเกษตรพันธสัญญา จังหวัดสุพรรณบุรี
โดย	น.ส.เบญญาภา อิตุพร
สาขาวิชา	พัฒนามนุษย์และสังคม
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุ๋นเรื่อน เล็กน้อย
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วริพัทธ์ เจียมปัญญารัช

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.ธรรมนุญ หนูจักร)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุวัฒนา ธาดานิติ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุ๋นเรื่อน เล็กน้อย)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วริพัทธ์ เจียมปัญญารัช)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วฤชสพร ณีรัฐจิโรจน์)

เบญญาภา อีตุพร : การประยุกต์ใช้กรอบการทำงาน SAFA ในการประเมินความยั่งยืนทางสังคมของ
ฟาร์มไก่เนื้อในระบบเกษตรพันธสัญญา จังหวัดสุพรรณบุรี. (APPLICATION OF SAFA
FRAMEWORK FOR ASSESSING SOCIAL SUSTAINABILITY OF CONTRACT BROILER
FARMING IN SUPHANBURI PROVINCE) อ.ที่ปรึกษาหลัก : ผศ. ดร.อุ้นเรื่อน เล็กน้อย, อ.ที่ปรึกษา
ร่วม : ผศ. ดร.วิรัชชัย เจียมปัญญาธิ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินความยั่งยืนทางสังคมของเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่เนื้อในพื้นที่จังหวัด
สุพรรณบุรี โดยประยุกต์ใช้กรอบการประเมินความยั่งยืนของระบบอาหารและการเกษตร (Sustainability
Assessment of Food and Agriculture Systems, SAFA) ที่พัฒนาขึ้นโดยองค์การอาหารและการเกษตรแห่ง
สหประชาชาติ (FAO) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ เกษตรกรที่เลี้ยงไก่เนื้อพันธุ์ขนาดเล็ก ในระบบเกษตรพันธ
สัญญา จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 63 ราย (คิดเป็นร้อยละ 100 ของจำนวนประชากรทั้งหมด) เครื่องมือการวิจัย
ได้แก่ แนวคำถามและแบบสอบถามตามกรอบการทำงานโมเดล SAFA ทั้ง 6 มิติ ได้แก่ (1) การมีคุณภาพชีวิตที่ดี
(2) การค้าที่เป็นธรรม (3) สิทธิแรงงาน (4) ความเท่าเทียม (5) สุขภาพและความปลอดภัยของมนุษย์ และ (6)
ความหลากหลายทางวัฒนธรรม ทั้งนี้การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ตามกรอบการโมเดล SAFA

ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงไก่เนื้อขนาดเล็กในระบบเกษตรแบบพันธสัญญาของจังหวัด
สุพรรณบุรี มี (1) การมีคุณภาพชีวิตที่ดีมีความยั่งยืนในระดับดีมาก (2) การค้าที่เป็นธรรมมีความยั่งยืนในระดับดี
(3) สิทธิแรงงาน และ (4) ความเท่าเทียม ไม่สามารถประเมินความยั่งยืน (5) สุขภาพและความปลอดภัยของ
มนุษย์มีความยั่งยืนในระดับดีมาก ตลอดจน (6) ความหลากหลายทางวัฒนธรรมมีความยั่งยืนในระดับน้อยมาก

สาขาวิชา พัฒนามนุษย์และสังคม
ปีการศึกษา 2562

ลายมือชื่อนิสิต
ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก
ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาร่วม

6087277620 : MAJOR HUMAN AND SOCIAL DEVELOPMENT

KEYWORD: Broiler, Contract Farming, Social Wellbeing, Farmer Raising, SAFA

Benyapa Ituporn : APPLICATION OF SAFA FRAMEWORK FOR ASSESSING SOCIAL SUSTAINABILITY OF CONTRACT BROILER FARMING IN SUPHANBURI PROVINCE . Advisor: Asst. Prof. UNRUAN LEKNOI, Ph.D. Co-advisor: Asst. Prof. WARIPAS JIUMPANYARACH

The research aims to assess Sustainability of Food and Agriculture Systems (SAFA) developed by Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO). The population and samples include 63 of small chicken farmers under contract farming system in Suphanburi province which accounts for 100% of the whole population. The research tools include questions and questionnaires created according to SAFA model comprising of 6 dimensions: (1) Decent Livelihood, (2) Fair Trading Practices, (3) Labour Rights, (4) Equity, (5) Human Safety & Health, and (6) Cultural Diversity. SAFA model is also utilized in data analysis.

According to the result from 63 farmers, the participants are reported to have very much more (1) Decent Livelihood. (2) Fair Trading Practices is also well sustained. (3) Labour Rights and (4) Equity cannot be used to assess sustainability. (5) Human Safety & Health are well sustained an excellent level. However, (6) Cultural Diversity is found to be sustained at a low level.

Field of Study: Human and Social
Development

Student's Signature

Academic Year: 2019

Advisor's Signature

Co-advisor's Signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อุ๋นเรื่อน เล็กน้อย ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่ได้ให้คำแนะนำ คำปรึกษา และตรวจสอบแก้ไขจนวิทยานิพนธ์เสร็จสมบูรณ์ ขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.สุวัฒนา ธาดานิติ ประธานกรรมการสอบ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วฤชสพร ณ์รัฐจิโรจน์ ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกที่กรุณาให้ความรู้ ตลอดจนชี้แนะ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการทำวิทยานิพนธ์ ตลอดจนวิทยานิพนธ์สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วริพัทธ์ เจียมปัญญารัช ที่ปรึกษาร่วม วิทยานิพนธ์ ที่คอยสนับสนุนและช่วยเหลือลูกศิษย์คนนี้เสมอในทุก ๆ ด้าน เพื่อให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จและลุล่วงผ่านไปได้ด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ฆนิตศา รุ่งแจ้ง ดร.จรรยา เจตน์เจริญ และ ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาอาหารสัตว์ ผอ.อิทธิพล เผ่าไพศาล เป็นอย่างสูงที่อนุเคราะห์ตรวจสอบ แบบสอบถามเพื่อพัฒนาเครื่องมือให้ได้ประสิทธิภาพและแม่นยำยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณผู้ตอบแบบสอบถามทุกท่าน กรมปศุสัตว์ และปศุสัตว์จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นอย่างสูงที่สละเวลา และอนุเคราะห์ข้อมูลให้แก่ผู้วิจัยเป็นอย่างดี

ขอขอบคุณเพื่อนๆ ทุกคนเป็นอย่างยิ่งที่ช่วยเหลือเพื่อนคนนี้เสมอ ในวันที่เพื่อนต้องการ คำปรึกษา

สุดท้ายนี้ขอขอบคุณ “ครอบครัว” คุณพ่อ คุณแม่ คุณย่าดาว คุณย่าศรี และท่านอื่น ๆ ใน ครอบครัว ที่คอยสนับสนุนทั้งเป็นกำลังใจ เป็นกำลังทรัพย์ให้ลูกคนนี้เสมอ ทั้งสุขและทุกข์ครอบครัวคือ กำลังใจที่ทำให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จได้ ลูกขอมอบวิทยานิพนธ์เล่มนี้ และความสำเร็จนี้มอบให้กับ ครอบครัวของข้าพเจ้าด้วย

เบญญาภา อิตุพร

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ค
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ง
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ณ
สารบัญรูปภาพ.....	ญ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ที่มาและความสำคัญ.....	1
1.2 วัตถุประสงค์.....	4
1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	4
1.4 นิยามศัพท์เฉพาะ.....	4
1.5 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	5
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	6
2.1 การประเมินความยั่งยืนของระบบอาหารและการเกษตร (SAFA).....	6
2.1.1 วิสัยทัศน์ของโมเดลการประเมิน SAFA.....	7
2.1.2 วัตถุประสงค์ของ SAFA.....	7
2.1.3 กรอบการทำงานการประเมินความยั่งยืนของการทำเกษตร.....	7
2.1.4 ตัวชี้วัด SAFA ในการประเมินความยั่งยืนของการทำเกษตร.....	7
2.1.5 เป้าหมายของ SAFA.....	7
2.1.6 โมเดลการประเมินของ SAFA ประกอบด้วย 4 มิติ.....	8
2.2 การประเมินความยั่งยืนของระบบอาหารและการเกษตร (SAFA) มิติสังคม.....	9

2.2.1 การดำรงชีวิตอย่างเหมาะสม (Decent Livelihood).....	9
2.2.2 การค้าที่เป็นธรรม (Fair Trading Practices).....	13
2.2.3 สิทธิแรงงาน (Labour Rights)	15
2.2.4 ความเท่าเทียม (Equity).....	19
2.2.5 สุขภาพและความปลอดภัยของมนุษย์ (Human Safety & Health)	23
2.2.6 ความหลากหลายทางวัฒนธรรม (Cultural Diversity).....	28
2.3 ระบบเกษตรพันธสัญญา.....	31
2.3.1 ประวัติของระบบเกษตรพันธสัญญา.....	31
2.3.2 ความหมายระบบเกษตรพันธสัญญา	31
2.3.3 นโยบายภาครัฐที่ส่งเสริมระบบเกษตรพันธสัญญา.....	33
2.3.4 รูปแบบของเกษตรพันธสัญญา	33
2.3.5 อุตสาหกรรมการเลี้ยงไก่เนื้อในประเทศไทย.....	37
2.3.6 การแบ่งขนาดฟาร์มในการเลี้ยง	38
2.3.7 สถานการณ์ไก่เนื้อในประเทศไทย	39
2.3.8 บริบททางเศรษฐกิจ สังคม และโครงสร้างอุตสาหกรรมไก่เนื้อในจังหวัดสุพรรณบุรี ...	42
2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	50
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย	55
3.1 ระเบียบวิธีวิจัย.....	55
3.2 ขั้นตอนการดำเนินงาน	57
3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา.....	58
3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล	63
บทที่ 4 ผลการวิจัย	74
4.1 ข้อมูลทั่วไป	74
4.1.1 ลักษณะทางประชากรศาสตร์ของเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่เนื้อ จังหวัดสุพรรณบุรี.....	74

4.1.2 ข้อมูลการเลี้ยงไก่เนื้อ จังหวัดสุพรรณบุรี.....	76
4.2 ผลการประเมินการประเมินความยั่งยืนในมิติสังคมของฟาร์มไก่เนื้อในระบบเกษตรพันธสัญญา ตามกรอบการทำงานโมเดล SAFA ในมิติสังคม.....	77
4.2.1 ผลการวิเคราะห์หัวข้อการดำรงชีวิตอย่างเหมาะสม (Decent Livelihood)	77
4.2.2 ผลการวิเคราะห์หัวข้อการค้าที่เป็นธรรม (Fair Trading Practices).....	82
4.3.3 ผลการวิเคราะห์หัวข้อสิทธิแรงงาน (Labour Rights) และ 4.3.4 ผลการวิเคราะห์หัวข้อ ความเท่าเทียม (Equity).....	85
4.3.5 ผลการวิเคราะห์หัวข้อสุขภาพและความปลอดภัยของมนุษย์ (Human Safety & Health)	85
4.3.6 ผลการวิเคราะห์หัวข้อความหลากหลายทางวัฒนธรรม (Cultural Diversity)	88
บทที่ 5 สรุปผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ.....	89
5.1 สรุปผลการศึกษา	90
5.1.1 ลักษณะทางประชากรศาสตร์ของเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่เนื้อ จังหวัดสุพรรณบุรี.....	90
5.1.2 ข้อมูลด้านการเลี้ยงไก่เนื้อ ในพื้นที่จังหวัดสุพรรณบุรี.....	90
5.1.3 การประเมินความยั่งยืนในมิติสังคมของฟาร์มไก่เนื้อในระบบเกษตรพันธสัญญา โดยการ ทำงานตามกรอบการทำงานโมเดล SAFA ในมิติสังคม.....	90
5.2. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย.....	94
5.3 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป.....	94
บรรณานุกรม.....	95
ประวัติผู้เขียน.....	99

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 สรุปการทำสัญญาแบบจ้างปลูก/จ้างเลี้ยง และการทำสัญญาแบบประกันราคา.....	37
ตารางที่ 2 สรุปขนาดฟาร์มแบบจ้างเลี้ยง และแบบประกันราคา.....	39
ตารางที่ 3 จำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยง และปริมาณการเลี้ยงไก่เนื้อในบริเวณพื้นที่ภาคกลาง ปี พ.ศ. 2555 - 2560.....	40
ตารางที่ 4 จำนวนประชากร จำแนกเป็นราย จังหวัดสุพรรณบุรี ณ เดือนธันวาคม พ.ศ. 2561	43
ตารางที่ 5 ข้อมูลผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (GPP) 19 สาขา (ณ ราคาประจำปี 2560).....	45
ตารางที่ 6 จำนวนไก่และเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่เนื้อพันธุ์ พ.ศ. 2555 - 2557	46
ตารางที่ 7 การแบ่งขนาดฟาร์มตามมาตรฐานการเลี้ยงไก่เนื้อ จังหวัดสุพรรณบุรี ปี 2562.....	47
ตารางที่ 8 รายชื่อ และจำนวนเกษตรกรที่ทำสัญญา.....	50
ตารางที่ 9 จำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่เนื้อ และกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วน	57
ตารางที่ 10 ตัวชี้วัดความยั่งยืนทางสังคมตามกรอบการทำงาน SAFA.....	58
ตารางที่ 11 หน่วยการประเมินความยั่งยืนทางสังคมตามกรอบการทำงานตามโมเดล SAFA.....	64
ตารางที่ 12 จำนวนตัวชี้วัด และน้ำหนักในด้านสังคม	71
ตารางที่ 13 การคิดคะแนนเป็นเปอร์เซ็นต์	72
ตารางที่ 14 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามข้อมูลทั่วไป.....	75
ตารางที่ 15 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามข้อมูลของการเลี้ยงไก่เนื้อ	76
ตารางที่ 16 ผลการประเมินตัวชี้วัดที่ 1 สิทธิสู่คุณภาพชีวิต	78
ตารางที่ 17 ผลการประเมินความพอใจการมีเวลาว่างสำหรับการพักผ่อนหรือท่องเที่ยวเกี่ยวกับครอบครัว	79
ตารางที่ 18 ผลการประเมินความพอใจตามหลักวัฒนธรรมของตนเอง	79
ตารางที่ 19 ผลการประเมินตัวชี้วัดที่ 2 ระดับค่าจ้าง.....	80
ตารางที่ 20 ผลการประเมินการพัฒนาตามความสามารถของแต่ละบุคคล	81

ตารางที่ 21 ผลการประเมินการเข้าถึงกระบวนการผลิตอย่างเป็นธรรม.....	81
ตารางที่ 22 ผลการประเมินความพอใจต่อราคาขายไก่เนื้อกับบริษัท.....	82
ตารางที่ 23 ผลการประเมินความพอใจต่อการทำสัญญากับบริษัท	83
ตารางที่ 24 ผลการประเมินความอิสระการรวมกลุ่มของเกษตรกร	84
ตารางที่ 25 ผลการประเมินความสามารถในการต่อรองระหว่างเกษตรกรกับบริษัท.....	84
ตารางที่ 26 ผลการประเมินตัวชี้วัดที่ 1 การฝึกอบรมด้านความปลอดภัยและสุขภาพ	86
ตารางที่ 27 ผลการประเมินตัวชี้วัดที่ 2 ความปลอดภัยในการทำงาน การปฏิบัติงานและสิ่งอำนวยความสะดวก.....	87
ตารางที่ 28 ผลการประเมินสาธารณสุข	88

สารบัญรูปภาพ

	หน้า
รูปภาพที่ 1 มิติสังคม.....	3
รูปภาพที่ 2 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	5
รูปภาพที่ 3 กรอบประเมินความยั่งยืน SAFA	8
รูปภาพที่ 4 มิติสังคม.....	9
รูปภาพที่ 5 ห่วงโซ่การผลิตเลี้ยงไก่เนื้อในระบบเกษตรพันธสัญญา ในประเทศไทย	38
รูปภาพที่ 6 ปริมาณการเลี้ยงไก่เนื้อภายในประเทศ (ภาคกลาง) ปี พ.ศ. 2555 - 2560.....	41
รูปภาพที่ 7 จำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่เนื้อ (ภาคกลาง) ปี พ.ศ. 2555 - 2560.....	41
รูปภาพที่ 8 แผนที่จังหวัดสุพรรณบุรี.....	43
รูปภาพที่ 9 การตลาดของการเลี้ยงแบบประกันราคาและแบบจ้างเลี้ยง	48
รูปภาพที่ 10 การตลาดการเลี้ยงไก่แบบอิสระ	48
รูปภาพที่ 11 จำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่เนื้อ พ.ศ. 2559 - 2561	49
รูปภาพที่ 12 ปริมาณการเลี้ยงไก่เนื้อ พ.ศ. 2559 - 2561	49
รูปภาพที่ 13 มิติสังคม.....	56
รูปภาพที่ 14 ตัวอย่างการนำเสนอตามกรอบการทำงานโมเดล SAFA ในมิติสังคม	73
รูปภาพที่ 15 กราฟการประเมินความยั่งยืนในมิติสังคมของเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่เนื้อขนาดเล็ก.....	91

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญ

จุดเริ่มต้นของเกษตรพันธสัญญาในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2473 จากข้อจำกัดของญี่ปุ่นเรื่องพื้นที่การทำเกษตรส่งผลให้ผลผลิตที่ได้ไม่เพียงพอต่อความต้องการของคนในประเทศ ดังนั้นญี่ปุ่นจึงเข้าไปส่งเสริมการผลิตอาหารให้กับประเทศเกาหลีใต้ ฮ่องกง และประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เพื่อนำผลผลิตที่ได้จากการส่งเสริมมาบริโภคภายในประเทศได้อย่างเพียงพอ และในเวลาต่อมาญี่ปุ่นได้ส่งเสริมการเลี้ยงปศุสัตว์เพิ่ม จากปัญหาความต้องการบริโภคโปรตีนจากเนื้อไก่ที่มีมากขึ้น แต่ญี่ปุ่นไม่มีพื้นที่เพียงพอในการปลูกพืชอาหารสัตว์จึงเริ่มยุทธศาสตร์กระจายการผลิตอาหารสัตว์ โดยส่งเสริมให้มีการร่วมลงทุนระหว่างรัฐกับเอกชนเพื่อหาแหล่งเพาะปลูกอาหารสัตว์ เช่น ข้าวโพดจากไทยและอินโดนีเซีย หรือถั่วเหลืองจากบราซิล เป็นต้น เพื่อป้อนเข้าสู่โรงงานผลิตอาหารสัตว์ให้ทันตามเวลาที่กำหนด

ต่อมาปี พ.ศ. 2523 โครงสร้างเกษตรของโลกได้มีการเปลี่ยนแปลงเพื่อเข้าสู่สากลมากขึ้น จึงได้มีการย้ายฐานการผลิตปศุสัตว์ไปยังประเทศที่มีรายได้ปานกลางอย่างเช่น ประเทศไทย ใต้หวัน เม็กซิโก และบราซิล ซึ่งมีบริษัทอุตสาหกรรมอาหารบางแห่งดำเนินการอยู่ในภูมิภาค โดยเฉพาะประเทศไทยมีบริษัทเจริญโภคภัณฑ์ที่เข้ามาควบคุมตลอดห่วงโซ่อาหารตั้งแต่ โรงงานอาหารสัตว์ ฟาร์มเพาะพันธุ์ ฟาร์มเลี้ยงไก่เนื้อ โรงงานแปรรูปอาหาร และร้านอาหารจานด่วนเป็นจำนวนมาก ซึ่ง “การกระจายศูนย์กลาง” การผลิตเนื้อสัตว์แบบเต็มรูปแบบนี้เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของตลาดในภูมิภาคและในโลก (สร้อยมาศ รุ่งมณีและคณะ 2559)

ระบบเกษตรพันธสัญญาในประเทศไทย ถูกนำมาปรับใช้ในการทำธุรกิจแปรรูปพืชผัก โดยเริ่มทำข้อตกลงในลักษณะของข้อสัญญากับเกษตรกร ซึ่งจะเน้นผลผลิตเพื่อนำไปแปรรูปและส่งออก ดังนั้นเมื่อมีผลตอบรับที่ดีจากเกษตรกรมากขึ้นจึงเกิดการขยายตัวระบบเกษตรพันธสัญญาในส่วนของปศุสัตว์เพิ่มเข้ามา (สุดใจ จงวรกิจวัฒนา และคณะ 2555) โดยการร่วมทุนระหว่างบริษัทเจริญโภคภัณฑ์ (CP) กับบริษัทอาร์เบอร์ เอเคอร์ จากประเทศสหรัฐอเมริกา ดำเนินการเริ่มต้นธุรกิจไก่เนื้อ และไก่ไข่เชิงอุตสาหกรรมในราวปี พ.ศ. 2513 (เบญจพรรณ เอกะสิงห์ และคณะ, 2557) ทำให้เกิดการขยายตัวของธุรกิจการเลี้ยงไก่เนื้อ

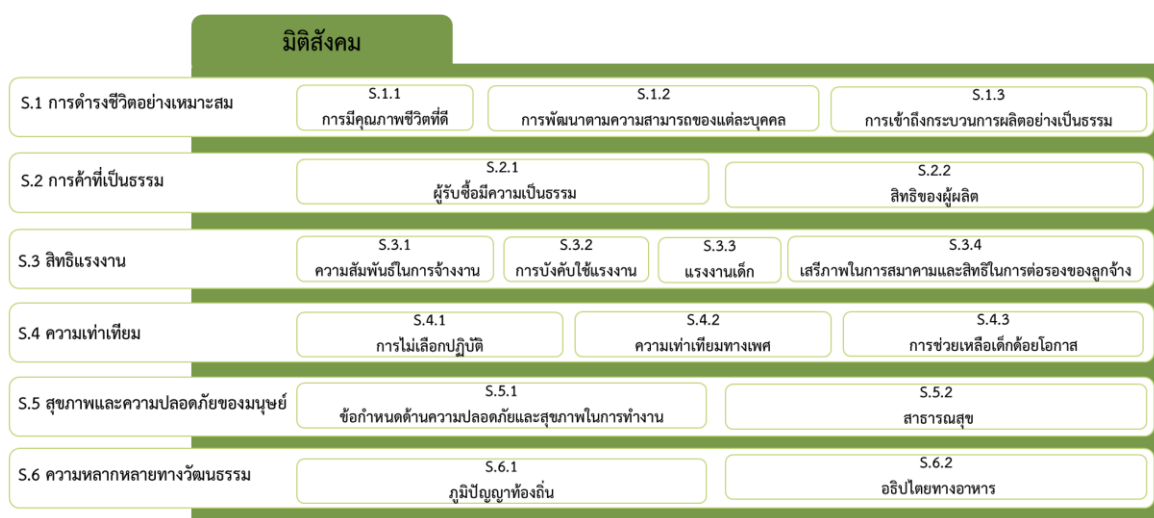
โครงสร้างอุตสาหกรรมไก่เนื้อในประเทศไทยมีการเลี้ยงระดับฟาร์มขนาดใหญ่จนถึงการเลี้ยงในระดับแบบครัวเรือน และมีการทำสัญญาภายใต้ระบบเกษตรพันธสัญญาซึ่งจะมีการเลี้ยงแบบประกันราคา และแบบการจ้างเลี้ยงเพื่อเป็นทางเลือกให้กับเกษตรกร โดยในปัจจุบันประเทศไทยเป็น

ผู้ผลิตไก่เนื้อเป็นอันดับ 10 ของโลก โดยมีผลผลิตประมาณปีละ 2.0 - 2.1 ล้านตัน หรือคิดเป็นสัดส่วนประมาณ 2% ของผลผลิตไก่เนื้อทั่วโลก (เชษฐชุตตา เชื่อสุวรรณ, 2561) และตลาดที่ประเทศไทยส่งออกหรือประเทศคู่ค้าที่สำคัญ ได้แก่ ญี่ปุ่นที่มีการส่งออกถึง 49.54% อังกฤษ 18.95% สหภาพยุโรป 11.68% และอื่น ๆ 19.83% (กรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์, 2546)

อย่างไรก็ดีได้มีงานวิจัยการเลี้ยงไก่เนื้อภายใต้ระบบเกษตรพันธสัญญาประสบปัญหากับความไม่ยั่งยืนในการประกอบอาชีพการเลี้ยงไก่เนื้อในระบบเกษตรพันธสัญญา ซึ่งระบบเกษตรพันธสัญญาจะเป็นการลงทุนระหว่างบริษัทกับผู้เลี้ยง โดยที่ผู้เลี้ยงจะเป็นลงทุนด้าน แรงงาน อาคาร สถานที่ เป็นต้น และบริษัทจะลงทุนในด้านความรู้ การตลาด และเทคโนโลยี (สุวรรณ เรืองศรี และ คณะ, 2556) แต่ในทางกลับกันผู้เลี้ยงจะต้องแบกรับความเสี่ยงในที่เกิดขึ้นจากบริษัทคู่สัญญา จากปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในที่เกิดจากวิธีการเลี้ยงของตัวเอง จากสภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ (ภัทรพรพรรณ ทำดี และคณะ, 2559) อีกทั้งผู้เลี้ยงอาจจะถูกเอาเปรียบในเรื่องของข้อสัญญา (Bijman, 2008) เนื่องจากผู้เลี้ยงส่วนใหญ่ไม่ได้รับสัญญาฉบับไว้เป็นหลักฐาน จึงทำให้เกษตรกรได้ทราบรายละเอียดในข้อสัญญาของตนเอง และอาจจะทำให้บริษัทเปลี่ยนแปลงข้อสัญญาโดยที่ผู้เลี้ยงไม่รู้ตัว และไม่สามารถตรวจสอบได้จนทำให้เกิดปัญหาการผูกขาด และความไม่เท่าเทียมเกิดขึ้นได้ตลอดจนปัญหาในด้านปัญหาด้านสังคม สุขภาพและสิ่งแวดล้อม ที่เกิดจากการเลี้ยงไก่เนื้อในระบบเกษตรพันธสัญญา ที่ได้มีการใช้สารเคมีในการเลี้ยงอย่างเข้มข้น จึงทำให้สารเคมีตกค้างจนส่งผลเสียทำให้สภาพแวดล้อมและสุขภาพผู้บริโภคและผู้ผลิต อีกทั้งทำให้ตัวผู้เลี้ยงเองมีปฏิสัมพันธ์กับสังคมลดลง เนื่องจากจะต้องใช้เวลาอยู่ภายในฟาร์มของตนเองตลอดเวลา (อมรชัย บ้านเมือง, 2559) เช่นเดียวกันกับงานของ (สุวรรณ เอี่ยมวิจารณ์, 2558) ที่พบว่า การเลี้ยงไก่ในระบบเกษตรพันธสัญญาต่อสุขภาพ สังคมและสิ่งแวดล้อมในชุมชนอีกด้วย

กรอบการประเมินความยั่งยืนของระบบอาหารและการเกษตร (Sustainability Assessment of Food and Agriculture Systems, SAFA) ที่พัฒนาขึ้นโดยองค์การอาหารและการเกษตรแห่งสหประชาชาติ (Food and Agriculture Organization of the United Nations , FAO) มาใช้ในการตรวจสอบพร้อมทั้งเสริมสร้างความยั่งยืนให้กับภาคการเกษตร โดยมีหลักการความยั่งยืน 4 มิติ ได้แก่ ด้านธรรมาภิบาล ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคม และโดยใช้กรอบการทำงานโมเดล SAFA ในมิติสังคม คือแนวคิดที่ช่วยให้เกษตรกรได้แสดงความพึงพอใจและประเมินความต้องการขั้นพื้นฐานของตนเอง รวมถึงประเด็นในด้านสิทธิและเสรีภาพที่จะตอบสนองความต้องการของตนเองเพื่อให้เกษตรกรมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นซึ่งเป้าหมาย

หลักของกรอบการทำงานของ SAFA ทางด้านสังคม จะเน้นการบรรลุเป้าหมายความต้องการของตนเอง โดยไม่ลดทอนความสามารถของผู้อื่นหรือคนรุ่นต่อไปและครอบคลุมไปด้วยสิทธิในการปฏิบัติงานดังต่อไปนี้ คือ การดำรงชีวิตอย่างเหมาะสม (Decent Livelihood) การค้าที่เป็นธรรม (Fair Trading Practices) สิทธิแรงงาน (Labour Rights) ความเท่าเทียม (Equity) สุขภาพและความปลอดภัยของมนุษย์ (Human Safety & Health) และความหลากหลายทางวัฒนธรรม (Cultural Diversity) (Food and Agriculture Organization of the United Nations, 2014) ตามภาพที่ 1

รูปภาพที่ 1 มิติสังคม

ที่มา : Food and Agriculture Organization of the United Nations, 2014

ดังนั้นการนำกรอบการทำงานโมเดล SAFA มาประยุกต์ใช้ในการความยั่งยืนทางสังคม มาประเมินความยั่งยืนทางสังคมยั่งยืนของระบบอาหารและการเกษตรในมิติสังคม คือแนวทางที่จะพัฒนาให้เกษตรกรพันธสัญญาเข้าสู่ระบบความยั่งยืนในภาคการเกษตรของประเทศไทย ผู้วิจัยจึงเลือกเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่เนื้อในระบบเกษตรพันธสัญญาฟาร์มขนาดเล็ก (Size S) ของจังหวัดสุพรรณบุรี มาเป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาการประเมินความยั่งยืนในมิติสังคม ของการเลี้ยงปศุสัตว์ในฟาร์มไก่เนื้อด้วยระบบเกษตรพันธสัญญา เพื่อสร้างข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัยนี้นำไปปรับใช้กับเกษตรกรจะพัฒนาให้ไปสู่ความยั่งยืนต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์

1. เพื่อประเมินความยั่งยืนในมิติสังคมของฟาร์มไก่เนื้อในระบบเกษตรพันธสัญญาในพื้นที่จังหวัดสุพรรณบุรีโดยประยุกต์ใช้กรอบการทำงาน SAFA
2. เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะในการส่งเสริมความยั่งยืนในมิติสังคมของฟาร์มไก่เนื้อในระบบเกษตรพันธสัญญา จังหวัดสุพรรณบุรี

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงความยั่งยืนในมิติสังคมของฟาร์มไก่เนื้อในระบบเกษตรพันธสัญญาในพื้นที่จังหวัดสุพรรณบุรีโดยประยุกต์ใช้กรอบการทำงาน SAFA
2. ได้ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมความยั่งยืนในมิติสังคมของฟาร์มไก่เนื้อในระบบเกษตรพันธสัญญาจังหวัดสุพรรณบุรี

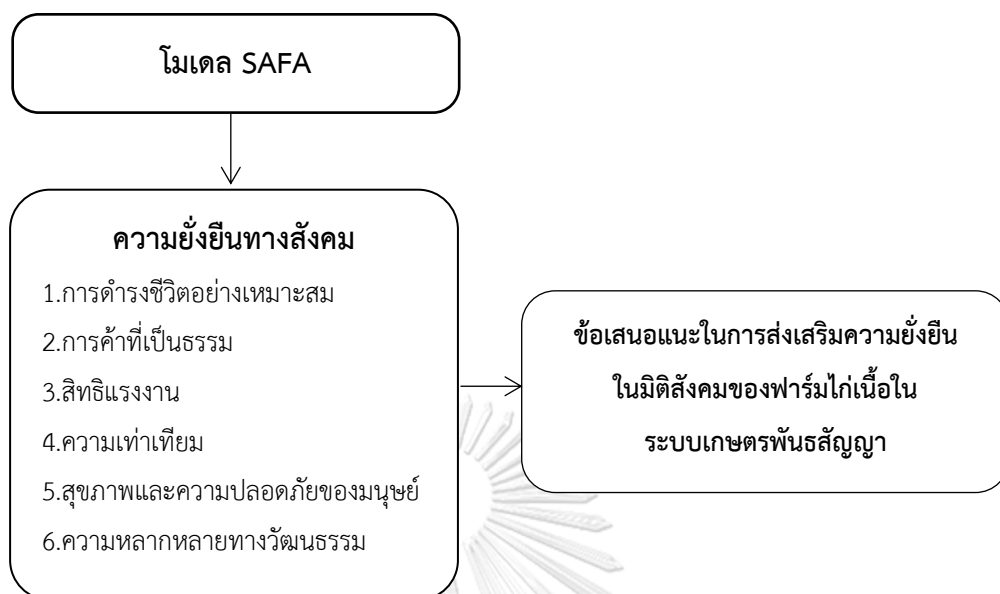
1.4 นิยามศัพท์เฉพาะ

1) การประเมินความยั่งยืนของระบบอาหารและการเกษตร หรือ (Sustainability assessment of food and agriculture systems, SAFA) คือ แนวคิดการประเมินผลกระทบทางด้านอาหารและการเกษตร โดยจะมีหลักการความยั่งยืน 4 มิติ ได้แก่ ด้านธรรมาภิบาล ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคม ที่มีประสิทธิภาพและสามารถใช้งานได้หลากหลายตามความเหมาะสมของแต่ละพื้นที่ และกรอบการทำงานในมิติสังคมตามกรอบโมเดล SAFA ที่จะนำมาประยุกต์ใช้ในการประเมินความยั่งยืนทางสังคมของฟาร์มไก่เนื้อในระบบเกษตรพันธสัญญา จังหวัดสุพรรณบุรี ประกอบไปด้วย 6 หัวข้อหลัก ดังต่อไปนี้

- (1) การดำรงชีวิตอย่างเหมาะสม (Decent Livelihood)
- (2) การค้าที่เป็นธรรม (Fair Trading Practices)
- (3) สิทธิแรงงาน (Labour Rights)
- (4) ความเท่าเทียม (Equity)
- (5) สุขภาพและความปลอดภัยของมนุษย์ (Human Safety & Health)
- (6) ความหลากหลายทางวัฒนธรรม (Cultural Diversity)

2) ระบบเกษตรพันธสัญญา หรือ Contract Farming คือ ระบบเกษตรพันธสัญญาไก่เนื้อระหว่างเกษตรกรกับบริษัทคู่สัญญา

1.5 กรอบแนวคิดในการวิจัย

รูปภาพที่ 2 กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การประยุกต์ใช้กรอบการทำงาน SAFA ในการประเมินความยั่งยืนทางสังคมของ ฟาร์มไก่เนื้อในระบบเกษตรพันธสัญญา จังหวัดสุพรรณบุรี ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าเอกสารเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งรายละเอียดมีดังต่อไปนี้

- 2.1 การประเมินความยั่งยืนของระบบอาหารและการเกษตร (SAFA)
- 2.2 การประเมินความยั่งยืนของระบบอาหารและการเกษตร (SAFA) มิติสังคม
- 2.3 ระบบเกษตรพันธสัญญาไก่เนื้อ
- 2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 การประเมินความยั่งยืนของระบบอาหารและการเกษตร (SAFA)

จากความต้องการของมนุษย์ที่ไม่จำกัดทำให้ทรัพยากรทางธรรมชาติลดลง โดยมีสถาบัน Stockholm Resilience Centre ได้มีการประเมินว่า มนุษย์ได้มีผลกระทบขอบเขตด้านสิ่งแวดล้อมภายในโลกนี้เกินขีดความจำเป็น ทำให้เกิดการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ และเกิดการเปลี่ยนแปลงของวัฏจักรไนโตรเจนทั่วโลก เนื่องจากพื้นที่การเกษตร ป่าไม้ และประมงที่ครอบคลุมพื้นที่มากกว่าร้อยละ 60 ของโลก เป็นส่วนสำคัญในการสร้างรอยเท้าระบบนิเวศของมนุษย์ และการปล่อยก๊าซเรือนกระจกทั่วโลก โดยมีสาเหตุที่มาจาก การทำการเกษตรและป่าไม้ โดยที่เกษตรกรรมเพียงอย่างเดียวคิดเป็นร้อยละ 70 เปอร์เซนต์ของเกิดก๊าซเรือนกระจกขึ้น (FAO, 2011) จึงเป็นความท้าทายที่จะพัฒนาให้เกิดความยั่งยืนขึ้นในอนาคต

สิ่งที่สามารถลดความเสี่ยงทางด้านสิ่งแวดล้อมและปัญหาความขาดแคลนของทรัพยากรลงได้คือ แนวคิด “เศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy)” คือ ระบบเศรษฐกิจที่นำไปสู่การยกระดับคุณภาพของความเป็นอยู่ของมนุษย์ และเพิ่มความเป็นธรรมทางสังคม โดยที่ใช้แนวคิดเศรษฐกิจสีเขียวสำหรับภาคอาหารและการเกษตรสะท้อนผ่านแนวคิด Greening the Economy with Agriculture (GEA) ที่พัฒนาโดย FAO: GEA หมายถึง การรับรองสิทธิในอาหารที่เพียงพอรวมถึงความมั่นคงด้านอาหารและโภชนาการ ในแง่ของความพร้อมด้านอาหารการเข้าถึงความมั่นคง การใช้ประโยชน์ การสนับสนุนคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีในชนบท ในขณะที่การจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดห่วงโซ่อาหารโดยคำนึงถึงสถานการณ์ของแต่ละประเทศ

2.1.1 วัตถุประสงค์ของโมเดลการประเมิน SAFA

โดยวัตถุประสงค์ของการประเมิน SAFA คือการประเมินผลกระทบทางด้านอาหารและการเกษตรกรรม จะมีองค์ประกอบในการประเมินความยั่งยืน 4 มิติ ดังต่อไปนี้ ด้านธรรมาภิบาล ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคม ที่ได้รับการพัฒนาขึ้นโดยองค์การอาหารและการเกษตรแห่งสหประชาชาติ (Food and Agriculture Organization of the United Nations, FAO) ซึ่ง FAO ได้มุ่งหวังไว้ว่าจะสร้างระบบการประเมินความยั่งยืนให้มีมาตรฐาน มีประสิทธิภาพ และสามารถนำไปปรับใช้ในแต่บริบทของแต่ละประเทศได้โดยไม่จำเป็นต้องใช้ผู้เชี่ยวชาญเข้ามาดูแล แต่เพื่อสร้างความเข้าใจของผู้ใช้งานและมีเป้าหมายไปในทิศทางเดียวกันเพื่อให้สัมพันธ์กับความยั่งยืนทั้ง 4 มิติ

2.1.2 วัตถุประสงค์ของ SAFA

เป็นเครื่องมือที่ที่ได้รับการพัฒนาขึ้นโดยองค์การอาหารและการเกษตรแห่งสหประชาชาติ (Food and Agriculture Organization of the United Nations, FAO) ซึ่งเป็นเครื่องมือในการประเมินความยั่งยืนทางธุรกิจอาหารและการเกษตร ที่จะสนับสนุนการจัดการความยั่งยืนให้มีประสิทธิภาพโดยเป้าหมายคือ การประเมินผลการดำเนินงานขององค์กรแบบองค์รวมตาม 4 มิติของความยั่งยืน และวิธีการสร้างความเชื่อมั่นมีส่วนช่วยให้ห่วงโซ่อาหารมีความยั่งยืนและโปร่งใส โดยระบบการประเมินสร้างความยั่งยืนร่วมกับภาคอุตสาหกรรมอาหารและการเกษตรและจะมีการตรวจสอบและวัดผลได้ตลอดเวลา

2.1.3 กรอบการทำงานการประเมินความยั่งยืนของการทำเกษตร

แบ่งออกเป็น 4 มิติ คือ ด้านธรรมาภิบาล ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคม

2.1.4 ตัวชี้วัด SAFA ในการประเมินความยั่งยืนของการทำเกษตร

บุคคลทั่วไปสามารถประยุกต์ใช้กรอบการทำงาน SAFA ได้เองโดยไม่จำเป็นต้องเป็นบุคคลที่มีความรู้เท่านั้นแต่จะลดความเสี่ยงในการลดระดับการประเมิน และตัวชี้วัดในการเริ่มต้นจะให้คะแนนสำหรับประสิทธิภาพสูงสุดและเงื่อนไขที่ไม่สามารถยอมรับได้ (ประสิทธิภาพที่ต่ำสุดและการยอมรับไม่ได้ไม่ได้ขึ้นกับบริบท) อีกทั้งตัวชี้วัดสามารถกำหนดได้เองสามารถพัฒนาตามผู้ประเมิน

2.1.5 เป้าหมายของ SAFA

- 1) องค์กรด้านอาหาร และการเกษตร (ปศุสัตว์ ประมง การเพาะสัตว์น้ำ ป่าไม้)
- 2) องค์กรการพัฒนาเอกชนและมาตรฐาน และเครื่องมือการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชน
- 3) การวิเคราะห์ช่องว่าง ด้วยการตรวจสอบที่มีอยู่ในทุก ๆ ด้านของรัฐบาลเพื่อความยั่งยืนของนักลงทุนและผู้กำหนดนโยบาย

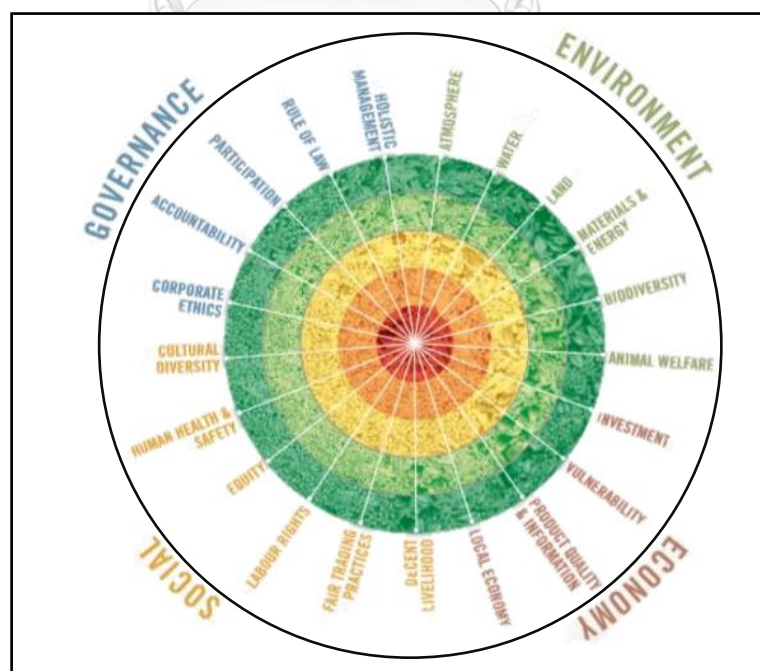
2.1.6 โมเดลการประเมินของ SAFA ประกอบด้วย 4 มิติ

1) ด้านธรรมาภิบาล คือ เป็นกระบวนการตัดสินใจในด้านการผลิต และดำเนินการตัดสินใจ ไม่ว่าจะเป็ด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจและสังคม หากไม่มีการพิจารณาเรื่องธรรมาภิบาลอย่างจริงจัง ความยั่งยืนอาจไม่เป็นความจริงหรือภาพลวงตา สำหรับ SAFA นี้จะรวมถึงแง่มุมของจริยธรรมในองค์กรที่มีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ทั้งในเรื่องของกฎหมายและการจัดการแบบองค์รวม

2) ด้านสิ่งแวดล้อม คือ เพื่อปกป้องความสมบูรณ์แบบของระบบโลกในการพัฒนาใด ๆ ความสมบูรณ์แบบของสิ่งแวดล้อมประกอบด้วยการบำรุงรักษา และสิ่งจำเป็นต่อการอยู่รอดของมนุษย์ โดยการที่จะพยายามลดผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมทั้งทางบวกและลบ

3) ด้านเศรษฐกิจ คือ SAFA จะมุ่งเน้นในเรื่องความยืดหยุ่นทางเศรษฐกิจมากกว่าการพัฒนาทางเศรษฐกิจ กิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวกับการใช้แรงงาน ทรัพยากรธรรมชาติ และทุน เพื่อผลิตสินค้าและการบริการเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของมนุษย์ โดยรูปแบบจะครอบคลุมโดยมิติทางเศรษฐกิจของ SAFA ในเรื่องการลงทุนทางเศรษฐกิจ ความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจ ความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ คุณภาพ และเศรษฐกิจท้องถิ่น

4) ด้านสังคม คือ ความยั่งยืนทางสังคมนั้นจะเกี่ยวข้องกับความพึงพอใจของความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์และ การมีสิทธิและเสรีภาพที่จะตอบสนองต่อความต้องการของตนเอง เพื่อให้มีชีวิตที่ดีขึ้น ตามภาพที่ 3

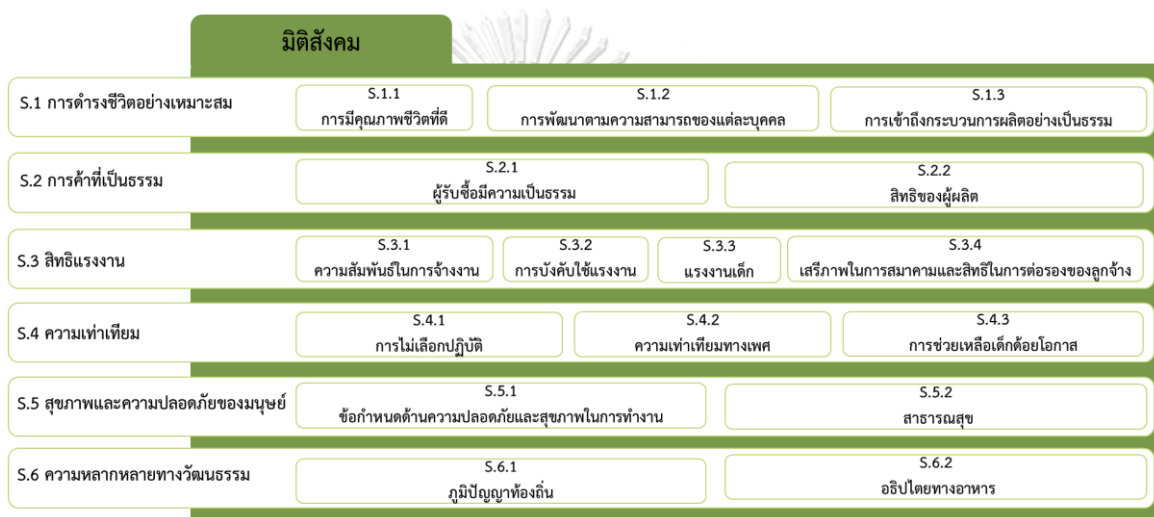

รูปภาพที่ 3 กรอบประเมินความยั่งยืน SAFA

ที่มา : Food and Agriculture Organization of the United Nations, 2014 (3)

2.2 การประเมินความยั่งยืนของระบบอาหารและการเกษตร (SAFA) มิติสังคม

เป้าหมายหลักของ SAFA ในมิติสังคม การประเมินความต้องการพื้นฐานของเกษตรกรครอบคลุมทั้งด้านสิทธิ เสรีภาพในการตอบสนองความต้องการของตนเอง และการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ให้ดีขึ้นตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน และมีมิติด้านสังคมของ SAFA จะครอบคลุมไปด้วยสิทธิในการปฏิบัติงานดังต่อไปนี้ คือ การดำรงชีวิตอย่างเหมาะสม (Decent Livelihood) การค้าที่เป็นธรรม (Fair Trading Practices) สิทธิแรงงาน (Labour Rights) ความเท่าเทียม (Equity) สุขภาพและความปลอดภัยของมนุษย์ (Human Safety & Health) และความหลากหลายทางวัฒนธรรม (Cultural Diversity) ตามภาพที่ 4

รูปภาพที่ 4 มิติสังคม

ที่มา : Food and Agriculture Organization of the United Nations, 2014 (176)

ความต้องการขั้นพื้นฐานและสิทธิของมนุษย์ได้ถูกกำหนดไว้ในสิทธิมนุษยชนสากลโดยจะมีการแบ่งด้านสังคมออกเป็น 6 หัวข้อหลักซึ่งมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

2.2.1 การดำรงชีวิตอย่างเหมาะสม (Decent Livelihood)

การดำรงชีวิตอย่างเหมาะสมประกอบด้วยความสามารถในการดูแลสินทรัพย์ (สินทรัพย์ในที่นี้จะรวมทั้งเรื่องการเงิน ที่ดิน แรงงาน อุปกรณ์การเกษตร เป็นต้น) และกิจกรรมที่จำเป็นสำหรับการดำเนินชีวิตที่ตรงกับความต้องการขั้นพื้นฐาน เพื่อให้มาตรฐานการครองชีพที่ปลอดภัยและเหมาะสมกับชีวิต โดยเป้าหมายที่สำคัญคือ การมีคุณภาพชีวิตที่ดี (Quality of Life) การพัฒนาตามความสามารถของแต่ละบุคคล(Capacity Development) และการเข้าถึงกระบวนการผลิตอย่างเป็นธรรม (Fair Access to Means of Production)

1) การมีคุณภาพชีวิตที่ดี (Quality of Life) จะมีการประเมินความยั่งยืนตามหลักการทำงานของ SAFA ดังต่อไปนี้

1.1) การมีคุณภาพชีวิตที่ดี (Quality of Life) จะมีการประเมินความยั่งยืนตามหลักการทำงานของ SAFA ดังต่อไปนี้

ตัวชี้วัดการมีคุณภาพชีวิตที่ดี (Quality of Life)

1) มีการทำงานที่ปลอดภัย และไม่มีการบังคับทำ OT (40-48 ชั่วโมง)

2) มีสิทธิเสรีภาพในการร่วมกิจกรรมตามหลักวัฒนธรรมของตนเอง ทั้งภาษาที่พูด กิจกรรมทางศาสนา และการตกแต่งที่อยู่อาศัย

3) มีความสุขกับอาหารตามวัฒนธรรมของตนเอง ตลอดจนมีเวลาเพียงพอสำหรับการจับจ่ายใช้สอยของตนเอง เช่น การซื้ออาหาร หรือปลูกผักกินเอง มีเวลาที่ประกอบอาหารและรับประทาน และสามารถเข้าถึงอาหารที่มีคุณภาพทางโภชนาการ

คะแนนสีเขียวเข้ม

เกษตรกรและลูกจ้างภายในฟาร์มตอบว่าไม่รู้ว่าถูกกดขี่ มีความสุขสงบ มั่นคง ทางด้านสุขภาพจิตและสุขภาพกายดี มีความเป็นอยู่ที่ดีมีเวลาเพียงพอสำหรับตนเองและครอบครัว

คะแนนสีแดง

เกษตรกรและลูกจ้างภายในฟาร์มมีปัญหาความยากจน ที่เป็นอุปสรรคต่อการใช้ชีวิต และไม่มีความสุข เช่น มีปัญหาเรื่องที่อยู่อาศัย ไม่มีเวลาให้กับตนเองและครอบครัว ตลอดจนเกิดความกังวลที่เกิดจากทำงาน และการไม่ได้รับเงินจากการจ้างงาน หรือ เกษตรกรและลูกจ้างภายในฟาร์มถูกจำกัดการแสดงออกทางวัฒนธรรมโดยบริษัท หรือ เกษตรกรและลูกจ้างภายในฟาร์ม ได้รับความกดดันทางภายนอกเพื่อไม่ให้ใช้ภาษาท้องถิ่น ศาสนา หรือ การศึกษาที่ต้องการ หรือ ถูกบังคับให้ทำ OT และไม่จ่ายค่าแรงเต็มจำนวนที่ได้ตกลงกันไว้

1.2) ระดับค่าจ้าง (Wage level) จะมีการประเมินความยั่งยืนตามหลักการทำงานของ SAFA ดังต่อไปนี้

ตัวชี้วัดระดับค่าจ้าง (Wage level)

1) เป็นค่าแรงจากการทำงานตามมาตรฐานเวลาทำงาน ซึ่งจะไม่รวม OT ที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการขั้นพื้นฐาน อาหาร น้ำ เสื้อผ้า สุขภาพ การศึกษา การดูแลเด็ก การเดินทาง ที่อยู่อาศัย พลังงาน และการออม

2) ให้คำนวณค่าแรงตามภูมิภาคที่ตั้งอยู่ และค่าครองชีพ จะมากกว่าค่าแรงขั้นต่ำ ซึ่งจะประเมินค่าครองชีพจะประกอบด้วย (1) ค่าใช้จ่ายขั้นต่ำสำหรับอาหารที่ถูกหลักตาม

โภชนาการ (2) ค่าที่פקอาศัยขั้นพื้นฐานที่ยอมรับได้ (3) ค่าเสื้อผ้าและรองเท้า (4) ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตที่ดี ตามมาตรฐานการครองชีพในภูมิภาค และสถานการณ์ของแต่ละครัวเรือน

3) พิจารณาจากร้อยละของค่าใช้จ่ายที่ได้รับต้องเท่ากับ หรือมากกว่าค่าครองชีพ หรือได้รับเป็นค่าที่พัก และได้รับค่าแรงตรงเวลาหรือไม่

คะแนนสีเขียวเข้ม

เกษตรกรและลูกจ้างภายในฟาร์มและคนที่เกี่ยวข้องได้รับค่าจ้างที่เพียงพอต่อการครองชีพ

คะแนนสีแดง

เกษตรกรและลูกจ้างภายในฟาร์มได้รับค่าจ้างที่ต่ำกว่าในระดับภูมิภาค หรือได้รับค่าแรงที่ต่ำกว่าที่มาตรฐานของอุตสาหกรรมประเภทเดียวกัน และมีการหักค่าจ้างเพื่อลงโทษ

2) การพัฒนาตามความสามารถของแต่ละบุคคล (Capacity Development) จะมีการประเมินความยั่งยืนตามหลักการทำงานของ SAFA ดังต่อไปนี้

ตัวชี้วัดการพัฒนาตามความสามารถของแต่ละบุคคล (Capacity Development)

1) เกษตรกรและลูกจ้างภายในฟาร์มได้เข้าร่วมการฝึกอบรม หรือประชุมเครือข่ายการเรียนรู้

2) สามารถอธิบายถึงความก้าวหน้าอย่างเปิดเผยให้กับฝ่ายบริหารได้ และสามารถวางแผนการพัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อตนเองได้

3) สามารถเผยแพร่ประสบการณ์ของตนเองให้กับเพื่อนร่วมงานได้ มีการเลื่อนตำแหน่งตามความสามารถที่เพิ่มขึ้น และมีความเป็นธรรม หรือมีการพัฒนาเพื่อเติบโตทางอาชีพได้

4) ดูความเป็นไปได้ของเกษตรกรที่จะยอมรับนวัตกรรม และเทคนิคมาใช้ในการเพิ่มผลผลิต เพิ่มประสิทธิภาพ เพิ่มความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และเพิ่มผลกำไรในกับฟาร์ม

5) ควรตรวจสอบว่าคนรุ่นต่อไป (หรือผู้บริหารในอนาคต) ได้รับการฝึกอบรมหรือไม่ และมีแรงจูงใจที่พร้อมจะเข้ามาสานต่องาน

คะแนนสีเขียวเข้ม

เกษตรกรและลูกจ้างภายในฟาร์มสามารถเป็นไปตามทุกตัวชี้วัด

คะแนนสีแดง

เกษตรกรและลูกจ้างภายในฟาร์มมีการจ้างคนนอกองค์กรในเวลาที่ต้องการทักษะใหม่ๆ และไม่ให้ออกาสคนใน ในการเตรียมการล่วงหน้า หรือมีการล้มเหลวในการ

ยอมรับนวัตกรรมใหม่ ๆ และลูกไม่สานต่อการทำฟาร์มแต่ออกไปแสวงหาโอกาสอื่น หรือมีการจัดการอบรมที่เปิดให้เฉพาะผู้ชาย หรือกลุ่มชาติพันธุ์ หรือพาะกลุ่มทางเศรษฐกิจ

3) การเข้าถึงกระบวนการผลิตอย่างเป็นธรรม (Fair Access to Means of Production) จะมีการประเมินความยั่งยืนตามหลักการทำงานของ SAFA ดังต่อไปนี้

ตัวชี้วัดการเข้าถึงกระบวนการผลิตอย่างเป็นธรรม (Fair Access to Means of Production)

โดยจะมีการแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ให้ประเมินว่าฟาร์มสามารถเข้าถึงความรู้ที่เพียงพอต่อการปฏิบัติหรือไม่ เพื่อสามารถเข้าถึงประเด็นดังต่อไปนี้หรือไม่

1) มีบริการให้คำปรึกษาให้ข้อคิดด้านการเกษตรเป็นประจำ และมีประโยชน์ต่อเกษตรกร

2) มีการประชุมประจำปี ฝึกอบรม กิจกรรมต่าง ๆ เป็นประจำ หรือส่งผู้จัดการไปเพิ่มพูนทักษะต่าง ๆ สม่ำเสมอ

3) มีการจัดอบรมเพื่อสอนในพื้นที่ หรือระบบออนไลน์ หรืออื่น ๆ ในการสอนถึงแนวปฏิบัติและทักษะที่ดี

4) มีและรักษาความสัมพันธ์อันดีกับกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็นสหกรณ์ หรือองค์กรไม่แสวงหากำไรเพื่อสร้างเสริมเครือข่ายและการเรียนรู้อย่างเท่าเทียมต่อแนวทางปฏิบัติที่ดี

5) จัดอบรมให้ฟรี (โดยผู้ซื้อรายใหญ่) และอื่น ๆ ที่ช่วยให้ฟาร์มมีการอัปเดตการดำเนินงานอย่างเป็นประจำเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความยั่งยืน

ขั้นตอนที่ 2 ประเมินการเข้าถึงอุปกรณ์และสิ่งจำเป็น

1) มีการบำรุงรักษาวัสดุอุปกรณ์ที่เสื่อมลงเพื่อส่งผลกระทบต่อกระบวนการผลิตให้มีคุณภาพอย่างสม่ำเสมอ

2) จัดซื้อ และสร้างที่เก็บผลผลิตหลังการเก็บเกี่ยว

3) สามารถเข้าถึงแหล่งทรัพยากรที่จำเป็นและปรับปรุงแนวปฏิบัติที่ดีสม่ำเสมอ โดยไม่มีความเสี่ยงหนี้สิน

คะแนนสีเขียวเข้ม

บริษัทสามารถเป็นไปตามทุกตัวชี้วัด

คะแนนสีแดง

บริษัทไม่สามารถดูแลสิ่งอำนวยความสะดวก อาคารหรืออุปกรณ์ที่อยู่ในสภาพทรุดโทรมได้ หรือมีการสูญเสียหลังการเก็บเกี่ยว หรือมีการปนเปื้อนหรือสูญเสียผลผลิตอย่างมี

นัยสำคัญที่ทำให้ผลกำไรลดลง หรือไม่สามารถเข้าถึงช่องทางฝึกอบรมหรือความรู้เพิ่มเติม และการสร้างทักษะเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน

2.2.2 การค้าที่เป็นธรรม (Fair Trading Practices)

แนวทางการซื้อขายที่เป็นธรรมของ SAFA และรวมถึงสิทธิทางกฎหมายและสิทธิมนุษยชนที่ได้รับอนุญาตให้เกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ ประมง ช่างฝีมือ และในด้านอื่น ๆ สามารถขายสินค้าออกสู่ตลาดได้ โดยมีต้นทุนที่ต่ำและมีคุณภาพตามราคาที่เหมาะสม โดยจะมีสัญญาเป็นตัวกำหนดซึ่งสัญญาอาจจะไม่เป็นลายลักษณ์ หรือเป็นลายลักษณ์ก็ได้ รวมถึงมีกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทหรือยุติข้อพิพาทโดยปราศจากการตอบโต้ เพื่อหาตกลงร่วมกันหาทางออก ซึ่งประกอบไปด้วย ผู้รับซื้อที่มีความเป็นธรรม (Responsible Buyers) และสิทธิของผู้ผลิต (Rights of Suppliers)

1) ผู้รับซื้อที่มีความเป็นธรรม (Responsible Buyers) จะมีการประเมินความยั่งยืนตามหลักการดำเนินงานของ SAFA ดังต่อไปนี้

ตัวชี้วัดผู้รับซื้อที่มีความเป็นธรรม (Responsible Buyers)

โดยจะมีการแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ให้ประเมินว่า ผู้ซื้อที่ทำสัญญากับเกษตรกร ว่ามีสัญญาที่เป็นธรรม โปร่งใส และเปิดโอกาสให้เกิดความสัมพันธ์ที่เป็นธรรมหรือไม่ ควรพิจารณาจากสัญญาที่เขียน และสัมภาษณ์เกษตรกรที่หลากหลาย

- 1) มีกระบวนการเจรจาที่ชัดเจนและคู่ค้าเข้าใจ
- 2) มีความสามารถในการอธิบายกระบวนการแก้ไขข้อขัดแย้งอย่างชัดเจน และผู้ผลิตสินค้ารู้วิธีการดำเนินการในกรณีที่เกิดความขัดแย้ง
- 3) มีข้อกำหนดในการยกเลิกสัญญาอย่างชัดเจน และคู่ผู้ผลิตสินค้าเข้าใจ
- 4) ความคาดหวังเกี่ยวกับคุณภาพ ปริมาณ เวลาและข้อกำหนดอื่น ๆ เกี่ยวกับการจัดส่งสินค้า ที่กำหนดไว้อย่างชัดเจนและผู้ผลิตสินค้าเข้าใจ
- 5) ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีอิสระที่จะบอกเลิกสัญญา
- 6) มีข้อกำหนดที่ชัดเจนล่วงหน้า เช่น เรื่องการลงทุน หรือเพิ่มคุณภาพของผลผลิต
- 7) ข้อสัญญามีเงื่อนไขที่ระยะเวลาที่นานพอ ในการครอบคลุมหนี้หรือความสูญเสียที่อาจจะเกิดขึ้นต่อผู้ผลิต ทั้งจากการลงทุนหรือเพิ่มคุณภาพของผลผลิตที่จำเป็น
- 8) ข้อกำหนดในสัญญาไม่ได้จำกัดความสามารถของผู้ผลิตในการปลูกพืชอื่น ๆ ขายให้กับผู้อื่น และผลิตสินค้ารู้สึกมีอิสระ
- 9) ในกรณีของข้อตกลงไม่เป็นลายลักษณ์อักษร ผู้ผลิตสินค้าและผู้ซื้อแสดงให้เห็นว่า ได้ทำความเข้าใจกับเงื่อนไขข้างต้นทั้งหมดตรงกัน

ขั้นตอนที่ 2 ให้พิจารณาว่าราคาที่กำหนดไว้ในสัญญานั้นยุติธรรมในแง่ครอบคลุม ต้นทุนการผลิตของผู้ผลิตหรือไม่ (ควรตรวจสอบสัญญาเป็นลายลักษณ์อักษร และสัมภาษณ์ ผู้ผลิตสินค้าที่เกี่ยวกับราคาที่จ่ายและวิธีกำหนดราคา และตรวจสอบข้อมูลทางการเงินของบริษัทผู้ซื้อ เพื่อตรวจสอบว่าราคาที่จ่ายตรงกันหรือไม่) และจะต้องตรวจสอบดังนี้

1) ผู้ซื้อต้องรองราคابนหลักฐานจากต้นทุนการผลิตของผู้ผลิต
 2) ราคาที่จ่ายเป็นไปตามข้อตกลงระหว่างฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง
 3) ข้อตกลงเรื่องราคามีเสถียรภาพ และทั้งสองฝ่ายเข้าใจเงื่อนไขสำหรับการเปลี่ยนแปลงราคา

4) การตั้งราคา มีความครอบคลุมอย่างน้อย

- ค่าครองชีพในขณะที่ทำงานภายใต้สัญญานี้
- ความสามารถของผู้ผลิตในการจ่ายค่าจ้างให้กับพนักงาน
- ต้นทุนการผลิต ต้องรวมถึงค่าใช้จ่ายในฟาร์ม ค่าขนส่งและการเก็บรักษา

ตรงตามข้อกำหนดของสัญญา

- การเพิ่มคุณภาพในการผลิตหรือการลงทุนอื่น ๆ ตามที่สัญญากำหนด
- มีเงินออมอีกเล็กน้อย เพื่อเหลือไว้ให้ผู้ผลิตลงทุนในธุรกิจหากราคา ไม่

สามารถครอบคลุมรายการข้างต้นได้ ได้มีการวางแผนที่จะเพิ่มราคา พร้อมกับเพิ่ม กำไรให้กับผู้ซื้อชัดเจนทั้งสองฝ่าย

คะแนนสี่เขียวเข้ม

ข้อตกลงการค้ากับผู้ผลิตสินค้าที่เป็นไปตามสัญญากับผู้ซื้อ ที่ได้มีการเจรจาเงื่อนไข การค้า การแก้ไขข้อขัดแย้ง และข้อตกลงถึงความสัมพันธ์ทางการค้า

คะแนนสี่แดง

ผู้ซื้อกำหนดราคาโดยไม่ปรึกษากับผู้ผลิตสินค้า หรือ ผู้ซื้อขัดแย้งกับผู้ผลิตสินค้าที่แจ้ง ปัญหาหรือร้องเรียน หรือ ผู้ซื้อยุติข้อตกลงทางการค้ากับผู้ผลิตสินค้า ในกรณีที่ไม่ได้มีปัญหาคือใด ๆ หรือ ในข้อตกลง ไม่มีกระบวนการในกระบวนการสร้างความเข้าใจในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง

2) สิทธิของผู้ผลิต (Rights of Suppliers) จะมีการประเมินความยั่งยืนตามหลักการทำงานของ SAFA ดังต่อไปนี้

ตัวชี้วัดสิทธิของผู้ผลิต (Rights of Suppliers) คือ ผู้ซื้อที่ปฏิบัติกับผู้ผลิตหลักด้วยความเคารพ ตลอดจนผู้ผลิตสินค้าอื่น ๆ หรือไม่

1) ผู้ผลิตสินค้ามีอิสระที่จะแลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับสัญญาของเขากับผู้ผลิตสินค้ารายอื่น

- 2) ผู้ผลิตสินค้ามีอิสระที่จะแต่งตั้งตัวแทนหรือมีที่ปรึกษาในการเจรจาต่อรองกับผู้ซื้อ
- 3) ผู้ผลิตสินค้ามีอิสระในการตรวจสอบสัญญาตามกรอบเวลา และขอคำแนะนำจากบุคคลอื่น
- 4) ผู้ผลิตสินค้ามีอิสระในการพบปะกันเพื่อหารือเจรจาต่อรองกับผู้ซื้อในรูปแบบของกลุ่ม
- 5) ตรวจสอบสัญญา (ทั้งที่เป็นลายลักษณ์อักษรหรือวาจา) กับผู้ผลิตสินค้าว่าพวกเขา รับรู้ว่ามีสิทธิและเสรีภาพ ในกรณีของสัญญาทางวาจา ให้สัมภาษณ์ผู้ผลิตและผู้ซื้อ เพื่อยืนยันว่าทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีสิทธิและเสรีภาพ
- 6) สัมภาษณ์ผู้ผลิตสินค้า (ที่เลือก) กับผู้ผลิตหลักและครอบครัว เพื่อยืนยันว่าพวกเขาเข้าใจว่าสิทธิของมันตั้งต้นขึ้นจากมุมมองของเขา
- 7) ตรวจสอบข้อมูลการซื้อย้อนหลัง โดยการสัมภาษณ์ผู้จัดการฝ่ายจัดซื้อหรือเจ้าของ รวมถึงการสัมภาษณ์กับผู้ผลิตสินค้าเพื่อยืนยันว่ามีความพยายามในนามของผู้ผลิตสินค้าในการตั้งกลุ่ม แต่งตั้งตัวแทนสำหรับการเจรจาต่อรอง

คะแนนสี่เขียวเข้ม

ผู้ซื้อมีความไว้วางใจระยะยาวกับผู้ผลิตสินค้าทั้งหมด บนพื้นฐานของสิทธิในเสรีภาพ ในการสมาคมและการต่อรอง

คะแนนสี่แดง

ผู้ซื้อมีการตอบโต้ขัดแย้งกับผู้ผลิตสินค้าในการที่จะคุยกันในเรื่องสิทธิเสรีภาพ ต่าง ๆ รวมถึงการบอกเลิกสัญญา หรือ มีข้อจำกัดเรื่องความโปร่งใสและการเจรจาต่อรองที่เป็นธรรม หรือ ปฏิเสธการแต่งตั้งตัวแทนของผู้ผลิตสินค้าในการเจรจาต่อรอง หรือ ผู้ซื้อทำการเปลี่ยนแปลงสัญญา โดยพลการ โดยไม่มีข้อตกลงของผู้ผลิตสินค้า หรือ ผู้ซื้อเลือกผู้ผลิตรายหนึ่ง (หรือกลุ่มผู้ผลิต) ขัดแย้งกับผู้ผลิตรายอื่น หรือ มีความล้มเหลวในการอนุญาตให้ผู้ผลิตแลกเปลี่ยนสัญญาหรือข้อตกลง กับสมาชิกในครอบครัว หรือแสวงหาที่ปรึกษากฎหมาย

2.2.3 สิทธิแรงงาน (Labour Rights)

สิทธิของลูกจ้างจะเป็นสิทธิทางกฎหมาย และการอ้างถึงสิทธิมนุษยชนที่มีผลต่อแรงงาน ความสัมพันธ์ระหว่างเกษตรกรและลูกจ้าง โดยปกติจะมีการระบุอยู่ในข้อกฎหมายแรงงานและกฎหมายการจ้างแรงงาน ประกอบด้วย ความสัมพันธ์ในการจ้างงาน (Employment Relations) การบังคับใช้แรงงาน (Forced Labour) แรงงานเด็ก (Child Labour) และเสรีภาพในการรวมกลุ่ม และสิทธิในการต่อรองของลูกจ้าง (Freedom of Association and Right to Bargaining)

1) ความสัมพันธ์ในการจ้างงาน (Employment Relations) จะมีการประเมินความยั่งยืนตามหลักการทำงานของ SAFA ดังต่อไปนี้

ตัวชี้วัดความสัมพันธ์ในการจ้างงาน (Employment Relations) โดยมีการตรวจสอบเอกสารสัญญาข้อตกลงในการทำงานของลูกจ้างกับนายจ้าง และสัมภาษณ์ลูกจ้าง (บางคน) ในประเด็น

- 1) ข้อสัญญามีผลผูกพันตามกฎหมาย
- 2) ข้อสัญญาเป็นไปตามตรงตามสนธิสัญญาในระดับชาติ หรือนานาชาติ
- 3) ลูกจ้างได้มีการลงนามในสัญญาและสามารถเข้าถึงได้เมื่อมีการร้องขอ
- 4) ข้อสัญญาต้องระบุถึงประกันสังคม
- 5) ข้อสัญญาต้องครอบคลุม
 - ประเภทของงานและกิจกรรมที่คาดหวังจากลูกจ้าง
 - ชั่วโมงการทำงานและตารางเวลาที่ชัดเจน
 - มีกระบวนการแก้ไขข้อขัดแย้งและข้อข้องใจที่ชัดเจน
 - มีนโยบายเรื่องการทำงานล่วงเวลา
 - มีการชดเชยและการจ่ายค่าจ้าง นโยบายเรื่องโบนัส ผลประโยชน์ ฯลฯ
 - มีนโยบายการลาพักผ่อนหรือหยุดงาน
 - การให้เสรีภาพในการสมาคมและการต่อรอง
- 6) สัญญาเขียนด้วยภาษาที่พนักงานเข้าใจง่ายและชัดเจน
- 7) สัมภาษณ์ลูกจ้าง ว่าเข้าใจ เงื่อนไขของสัญญาอย่างชัดเจน
- 8) สัมภาษณ์ลูกจ้าง ว่านายจ้างปฏิบัติตามข้อกำหนดในสัญญา

ในกรณีขององค์กรขนาดใหญ่ให้ตรวจสอบข้อขัดแย้ง หากมีกรณีขัดขัดแย้งจำนวนมากอาจเป็นสัญญาณว่านายจ้างไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดในสัญญา

คะแนนสีเขียวเข้ม

ในข้อสัญญาและแนวปฏิบัติเป็นไปตามข้อกำหนดตามตัวชี้วัด

คะแนนสีแดง

เมื่อไม่มีสัญญาหรือเงื่อนไขการจ้างงานเป็นลายลักษณ์อักษร หรือ สัญญาไม่เป็นไปตามกฎหมายและสนธิสัญญาแรงงานแห่งชาติ และระหว่างประเทศ หรือ ข้อกำหนดของสัญญาไม่ชัดเจนสำหรับลูกจ้าง หรือ ลูกจ้าง (หรือทั้งนายจ้างและลูกจ้าง) ไม่มีความรู้และไม่มีการจัดหาบุคคลที่สามในการให้ข้อมูลความชัดเจนในข้อตกลงตามสัญญา หรือ ไม่มีการให้สัญญาตามที่ลูกจ้างร้องขอ

2) การบังคับใช้แรงงาน (Forced Labour) จะมีการประเมินความยั่งยืนตามหลักการทำงานของ SAFA ดังต่อไปนี้

ตัวชี้วัดการบังคับใช้แรงงาน (Forced Labour) โดยจะต้องใช้การสัมภาษณ์ลับกับลูกจ้างว่าพวกเขาทำงานด้วยความสมัครใจหรือไม่ หรือรู้สึกถูกรังแก บังคับ และตรวจสอบในประเด็น

- 1) นโยบายเกี่ยวกับการจัดการเอกสารของลูกจ้าง และถามลูกจ้างว่าเอกสารของพวกเขาถูกจัดการอย่างเหมาะสม
- 2) สัญญาการจ้างแรงงานที่เป็นนักโทษ
- 3) งบการเงิน และถามลูกจ้างว่ามีการระงับค่าจ้างหรือไม่ หรือมี การระงับค่าจ้างเพื่อแลกกับการทำงาน หรือเหตุผลอื่น ๆ
- 4) สอบถามลูกจ้างว่ามีสมาชิกในครอบครัว (คู่สมรสบุตร) หรือถูกบังคับให้ทำงานหรือไม่ เพื่อแลกเปลี่ยนกับบางสิ่ง เช่น การเสนองานให้พนักงานหนึ่งคนหรือเงื่อนไขสัญญาที่แตกต่างกัน
- 5) สัญญาแรงงานนำเข้า และเปรียบเทียบกับเงื่อนไขที่มีอยู่
- 6) สิ่งอำนวยความสะดวก เช่น กรณีที่อยู่อาศัย โดยถามพนักงานว่ามีข้อจำกัดใดบ้างเพื่อป้องกันไม่ให้พนักงานออกจากที่พัก

คะแนนสีเขียวเข้ม

ห้ามมิให้มีการใช้แรงงานบังคับในนโยบายที่เป็นลายลักษณ์อักษรและในทางปฏิบัติ

คะแนนสีแดง

เมื่อนายจ้างระงับการจ่ายค่าแรงเต็มจำนวน ไม่ว่าจะด้วยเหตุผลใดก็ตาม รวมถึงจนกระทั่งสิ้นสุดฤดูกาลเก็บเกี่ยวหรือการทำงานครบการทำงาน หรือ นายจ้างกดดันให้คู่สมรสคนหนึ่งทำงานต่อเพื่อรักษาตำแหน่งของคู่สมรส หรือด้วยเหตุผลอื่น หรือ นายจ้างตอบโต้ด้วยการลดค่าจ้างหรือเลิกจ้างเมื่อลูกจ้างร้องเรียนประเด็นที่สำคัญ หรือ นายจ้างขู่คนงานที่ไม่มีเอกสารไปยังหน่วยลาดตระเวนตามแนวชายแดนเพื่อบังคับให้ยอมรับของค่าจ้างต่ำหรือสภาพการทำงานที่น่าสงสาร หรือ นายจ้างใช้การบีบบังคับทางร่างกายหรือจิตใจ เพื่อกดดันให้ยอมรับค่าแรงที่ต่ำหรือสภาพการทำงานที่แย่มากหรืออันตราย

3) แรงงานเด็ก (Child Labour) จะมีการประเมินความยั่งยืนตามหลักการทำงานของ SAFA ดังต่อไปนี้

ตัวชี้วัดแรงงานเด็ก (Child Labour) คืองานที่ไม่กระทบกับสุขภาพ และพัฒนาการของเด็ก หรือขัดขวางการไปโรงเรียน และไม่ถือเป็นแรงงานเด็ก คือ การช่วยงานพ่อแม่ที่ได้ค่าขนมพิเศษด้วย และจะต้องตรวจสอบนโยบาย และบันทึกการจ้างงาน ว่าไม่มีพนักงานที่อายุต่ำกว่า 16 ปีได้รับการว่าจ้างอย่างสม่ำเสมอในลักษณะที่อาจรบกวนสิทธิเด็ก รวมถึงประเด็น

- 1) งานไม่รบกวนการเรียน ไม่ว่าจะเป็นการทำการบ้านหรือเข้าเรียน
- 2) งานไม่เป็นอันตรายต่อร่างกาย
- 3) ไม่มีการสัมผัสกับสารพิษ หรือทำงานที่เป็นอันตราย
- 4) ชั่วโมงทำงานไม่กระทบกับตารางเวลาการนอนหลับที่ดีต่อสุขภาพ หรือความสามารถในการกินอาหารเพื่อสุขภาพกับครอบครัว
- 5) ไม่ถูกขอให้ทำงานให้เสร็จ ซึ่งอาจสร้างความเสียหายทางศีลธรรมหรือจิตใจ
- 6) ไม่อยู่ในสถานการณ์ทางสังคมที่อาจเป็นอันตรายต่อร่างกายหรือจิตใจ
- 7) มีการจ้างคนงานอายุ 16 ปีหรือต่ำกว่า ได้รับการว่าจ้างผ่านข้อตกลงพิเศษที่ให้โอกาสทางการศึกษา การสร้างทักษะหรือการฝึกงานซึ่งได้รับการดูแลอย่างรอบคอบและตรงตามเกณฑ์ทั้งหมดข้างต้น
- 8) ตรวจสอบเอกสารบริษัท หรือสอบถามเกี่ยวกับแนวทางปฏิบัติของพันธมิตรทางธุรกิจ ว่ามีการจ้างที่แรงงานเด็กหรือไม่

ในกรณีที่มีลูกจ้างที่อายุน้อยต้องการมีการสัมภาษณ์ลับเพื่อหาอายุที่แท้จริงของเด็ก และหาข้อมูลว่าพวกเขาออกจากโรงเรียนโดยสมัครใจหรือไม่ และสอบถามการจ้างงานพวกเขาว่าตรงตามตัวชี้วัดหรือไม่ และสัมภาษณ์ลูกจ้างคนอื่น (หรือสมาชิกชุมชน) ว่ามีข้อร้องเรียนเกี่ยวกับการใช้แรงงานเด็กหรือไม่

คะแนนสีเขียวเข้ม

ฟาร์ม หรือฟาร์มในเครือ หรือคู่ค้าผู้จัดหาวัตถุดิบ หรือผู้รับเหมาช่วง ไม่มีพนักงานที่มีอายุต่ำกว่า 16 ปีที่ได้รับการว่าจ้างอย่างสม่ำเสมอในลักษณะที่แทรกแซงสิทธิของพวกเขา ตามข้อกำหนด

คะแนนสีแดง

นายจ้าง ว่าจ้างคนงานที่อายุต่ำกว่า 16 ปีแบบเต็มเวลา หรือ ฟาร์มหรือไม่ตรวจสอบแนวปฏิบัติของพันธมิตรทางธุรกิจ บริษัทย่อยผู้จัดหาวัตถุดิบหรือผู้รับเหมาช่วง ว่าไม่มีผู้เยาว์ทำงาน

เต็มเวลาหรือไม่ได้จ้างงานเด็ก แม้กระทั่งงานนอกเวลาในงานอันตราย หรือ นายจ้างมอบหมายงานให้ผู้เยาว์ที่เป็นอันตรายทั้งทางร่างกาย จิตใจหรือด้านศีลธรรม

4) เสรีภาพในการรวมกลุ่มและสิทธิในการต่อรองของลูกจ้าง (Freedom of Association and Right to Bargaining) จะมีการประเมินความยั่งยืนตามหลักการทำงานของ SAFA ดังต่อไปนี้

ตัวชี้วัดเสรีภาพในการรวมกลุ่มและสิทธิในการต่อรองของลูกจ้าง (Freedom of Association and Right to Bargaining) คือเสรีภาพในการสมาคมและสิทธิในการต่อรองสำหรับการปฏิบัติที่เป็นธรรมในการซื้อขายและสร้างและเจริญเติบโตในอนาคต

1) ตรวจสอบสัญญาหรือข้อตกลงที่เป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อชี้วัดความชัดเจนในประเด็นสิทธิและเสรีภาพดังกล่าว

2) ในกรณีสัญญาทางวาจา ให้สัมภาษณ์ (โดยใช้ภาษาท้องถิ่น) นายจ้างและลูกจ้าง เพื่อยืนยันว่าทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีสิทธิและเสรีภาพเหล่านี้อย่างชัดเจน

3) สัมภาษณ์พนักงานและครอบครัว ว่าสิทธิดังกล่าวสามารถเกิดขึ้นได้ตามดุลยพินิจของพวกเขา

คะแนนสี่เขียวเข้ม

สิทธิเสรีภาพในการสมาคมและต่อรอง เป็นที่ยอมรับและเข้าใจ ของลูกจ้างทุกคน และนายจ้างจัดให้มีการฝึกอบรมด้านสิทธิตามกฎหมายแก่พนักงานทุกคน

คะแนนสี่แดง

นายจ้างตอบโต้โดยการยกเลิกสัญญากับลูกจ้างที่ลุกขึ้นมาเรียกร้องสิทธิและเสรีภาพ ซึ่งรวมถึงผู้รับเหมาช่วงด้วย และคุกคามทางวาจา หรือ มีข้อจำกัด เรื่องความโปร่งใสและการเจรจาต่อรองหรือ ปฏิเสธที่จะอนุญาตให้ลูกจ้างแต่งตั้งตัวแทนในระหว่างการเจรจาใด ๆ หรือ นายจ้างเปลี่ยนแปลงสัญญาโดยพลการ โดยไม่มีข้อตกลงของลูกจ้าง หรือ นายจ้างเอาลูกจ้างหรือกลุ่มพนักงานไปตอบโต้กับคนอื่น หรือ ไม่อนุญาตให้ลูกจ้างแจ้งข้อสัญญา กับสมาชิกในครอบครัวหรือจ้างที่ปรึกษาทางกฎหมาย

2.2.4 ความเท่าเทียม (Equity)

ความเท่าเทียมเกี่ยวข้องกับระดับของความเป็นธรรมและครอบคลุมของทรัพยากรที่ได้รับการจัดสรรโอกาสที่ได้รับ และการตัดสินใจ ประกอบด้วย การไม่เลือกปฏิบัติ (Non Discrimination) ความเท่าเทียมทางเพศ (Gender Equality) และการช่วยเหลือเด็กด้วยโอกาส (Support to Vulnerable People)

1) การไม่เลือกปฏิบัติ (Non Discrimination) จะมีการประเมินความยั่งยืนตามหลักการ
ทำงานของ SAFA ดังต่อไปนี้

ตัวชี้วัดการไม่เลือกปฏิบัติ (Non Discrimination)

1) สอบถามลูกจ้างว่า ได้เห็นการเลือกปฏิบัติต่อเพื่อนร่วมงานคนอื่นหรือไม่ หากมี
สถานการณ์ยกเลิกสัญญา หากเป็นไปได้ควรติดตามผลกับลูกจ้างที่ถูกเลิกจ้าง ว่ามีข้อกล่าวหา
เรื่องการเลือกปฏิบัติหรือไม่ (วินัย การจ่ายเงิน โบนัส เวลางาน)

2) สัมภาษณ์ผู้ผลิตสินค้าว่าพวกเขามีประสบการณ์ถูกการเลือกปฏิบัติ ในการทำ
สัญญา

3) ตรวจสอบบันทึกการร้องเรียนต่อสาธารณะหรือหน่วยงานราชการที่กำกับดูแลการ
จ้างงาน (ในกรณีที่ไม่มีข้อมูล) ให้สัมภาษณ์ชุมชนหรือผู้นำเผ่า ว่ามีข้อมูลการเลือกปฏิบัติ
หรือไม่

4) ตรวจสอบเอกสารข้อมูลองค์กร (เช่น แฟ้มข้อมูลบุคคล) เพื่อหาหลักฐานการเลือก
ปฏิบัติ เช่นความแตกต่างที่ชัดเจนระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ในตำแหน่งงาน ความก้าวหน้า
เงินเดือน

5) ตรวจสอบเอกสารขององค์กร (เช่น คู่มือบุคลากร ข้อบังคับกฎหมายจรรยาบรรณ
ฯลฯ) เพื่อตรวจสอบว่า มีนโยบายไม่เลือกปฏิบัติ ที่ระบุไว้อย่างชัดเจน

คะแนนสีเขียวเข้ม

การมีนโยบายที่ชัดเจนต่อการไม่เลือกปฏิบัติ และใช้นโยบายเหล่านั้นอย่างสม่าเสมอ
กับพนักงานทุกคนและผู้ผลิตสินค้าตามที่ระบุไว้ข้างต้น

คะแนนสีแดง

มีหลักฐานการเลือกปฏิบัติในสถานที่ทำงานกับพนักงานหรือ มีหลักฐานการเลือก
ปฏิบัติในฐานะผู้ซื้อกับลูกจ้าง หรือ เลือกปฏิบัติกับกลุ่มชาติพันธุ์หรือเชื้อชาติ เพื่อลดราคา
หรือเงื่อนไขการทำงาน

2) ความเท่าเทียมทางเพศ (Gender Equality) จะมีการประเมินความยั่งยืนตามหลักการ
ทำงานของ SAFA ดังต่อไปนี้

ตัวชี้วัดความเท่าเทียมทางเพศ (Gender Equality) จะต้องสัมภาษณ์ลูกจ้างผู้หญิงมี
ประสบการณ์ถูกเลือกปฏิบัติ (วินัย การจ่ายเงิน โบนัส เวลางาน) และสอบถามถึงว่า ได้เห็นการเลือก
ปฏิบัติต่อคนอื่นหรือไม่ หากมีสถานการณ์ยกเลิกสัญญา หากเป็นไปได้ควรติดตามผลกับพนักงานที่ถูก
เลิกจ้าง ว่ามีข้อกล่าวหาเรื่องการเลือกปฏิบัติหรือไม่ นอกจากนี้ให้ถามเรื่องสิทธิ ทั้งระหว่างและหลัง
การตั้งครรภ์ ประเด็นดังต่อไปนี้

- 1) การได้ค่าจ้าง กรณี ลาคลอดในอัตราตั้งแต่ 14 สัปดาห์ขึ้นไป
- 2) การที่สามารถกลับไปทำงานในตำแหน่งเดิม หรือคล้ายกัน ในค่าจ้างเดิม
- 3) การเข้าถึงสิทธิประโยชน์ทางการแพทย์ ที่ครอบคลุมการฝากครรภ์ การคลอด และการดูแลหลังคลอด
- 4) ความสามารถในการดูแลเด็ก ในช่วงเวลาทำงานที่ได้รับค่าจ้าง
- 5) ตรวจสอบว่าสตรีที่กำลังตั้งครรภ์หรือให้นมบุตรจะต้องไม่ทำงานที่จะมีผลกระทบต่อสุขภาพของแม่หรือเด็ก
- 6) นายจ้างไม่ยุติการจ้างงานหญิงตั้งครรภ์ หรืออยู่ระหว่างลาคลอด ต้องตรวจสอบสาเหตุของการเลิกจ้าง ว่าไม่เกี่ยวข้องกับการตั้งครรภ์หรือการคลอดบุตร
- 7) สัมภาษณ์ว่าพวกเขามีประสบการณ์ในการเลือกปฏิบัติ ในการแข่งขัน เพื่อกำหนดราคาและผลประโยชน์
- 8) ตรวจสอบเอกสารข้อมูลขององค์กรเพื่อหาหลักฐานการเลือกปฏิบัติต่อสตรี เช่น ความแตกต่างที่ชัดเจนในการหางาน และความก้าวหน้า หรือความแตกต่างของเงินเดือนระหว่างชายและหญิงในตำแหน่งเดียวกันหรือคล้ายกัน
- 9) ตรวจสอบเอกสารขององค์กร (เช่น คู่มือบุคลากร ข้อบังคับกฎหมายจรรยาบรรณ หรืออื่น ๆ) เพื่อตรวจสอบว่า มีนโยบายไม่เลือกปฏิบัติ ที่ระบุไว้อย่างชัดเจน และให้สิทธิให้แก่หญิงมีครรภ์หรือหญิงมีครรภ์ตามข้างต้น และมีการอธิบายอย่างชัดเจนในคู่มือบุคลากร หรือสัญญาของพนักงานหญิง
- 10) ตรวจสอบบันทึกการร้องเรียนต่อสาธารณะหรือหน่วยงานราชการที่กำกับดูแลการจ้างงาน (ในกรณีที่ไม่มีข้อมูล) และสัมภาษณ์ชุมชนหรือผู้นำเผ่า ว่ามีข้อมูลการเลือกปฏิบัติต่อผู้หญิงหรือไม่ และตรวจสอบเอกสารบันทึกการพิจารณาคดีในศาล ที่ปรากฏในนามของแรงงานหญิง

คะแนนสีเขียวเข้ม

ไม่เลือกปฏิบัติต่อสตรี ทั้งในประเด็นการจ้างงาน ค่าตอบแทน การฝึกอบรม ความก้าวหน้า และการเข้าถึงทรัพยากรตามตัวชี้วัด

คะแนนสีแดง

นายจ้างให้ความสำคัญกับผู้ชาย ทั้งในประเด็นการจ้างงาน การฝึกงาน การจ่ายเงิน และความก้าวหน้าหรืออื่น ๆ หรือ ในฐานะผู้ซื้อ ผู้ประกอบการพึงพอใจ หรือจ่ายราคาที่สูงขึ้นให้กับผู้ผลิตหลักชายในการทำสัญญา หรือ สถานประกอบการไม่สามารถให้ความสำคัญลดภัยแก่พนักงานหญิงตั้งครรภ์ ไม่ให้ลาคลอด หรือปฏิเสธที่จะให้กลับไปทำงานตำแหน่ง

ก่อนหน้าหรือตำแหน่งที่มีค่าจ้างที่คล้ายกัน ภายหลังจากการลาคลอด และไม่อนุญาตให้ไปหาหมอ (รักษาพยาบาล) ในช่วงเวลาทำงาน

3) การช่วยเหลือเด็กด้วยโอกาส(Support to Vulnerable People) จะมีการประเมินความยั่งยืนตามหลักการทำงานของ SAFA ดังต่อไปนี้

ตัวชี้วัดการช่วยเหลือเด็กด้วยโอกาส (Support to Vulnerable People) ประเมินว่าในองค์กรมีการจ้างคนเหล่านี้หรือไม่ คนพิการ คนชรา แล้วทำการสัมภาษณ์พนักงานกลุ่มผู้เปราะบาง

1) ฟาร์มได้จัดหาการช่วยเหลือทางกายภาพ เพื่อให้สามารถทำงานให้สำเร็จได้อย่างสะดวกสบาย

2) ให้การป้องกันกลุ่มผู้เปราะบาง เช่น ไม่อนุญาตให้ลูกจ้างที่อายุน้อยจัดการกับสารเคมีที่เป็นพิษ ฯลฯ

3) ทำให้ผู้ปฏิบัติงานที่บาดเจ็บหรือพิการ ได้กลับไปสู่ตำแหน่งก่อนหน้า (หากเป็นไปได้) หรือไปยังตำแหน่งที่ใกล้เคียงกันมีค่าจ้างเท่ากัน และไม่มีประวัติการเลิกจ้างลูกจ้างที่บาดเจ็บหรือพิการ

4) จัดกิจกรรม เช่น ชั้นเรียนภาษา หรือการฝึกงานเพื่อพัฒนาอาชีพ

5) ไม่หลีกเลี่ยงการจ้างสมาชิกของกลุ่มผู้เปราะบาง ที่สามารถทำงานให้กับฟาร์มได้ และพยายามช่วยเหลือกลุ่มดังกล่าว

6) ตรวจสอบนโยบายเอกสารของบริษัทว่าได้พยายามอย่างเต็มที่ในการพัฒนาทรัพยากรและการพัฒนาขีดความสามารถ และให้โอกาสสำหรับลูกจ้างของกลุ่มผู้เปราะบาง

7) อภิปราย เกี่ยวกับกิจกรรมหรือโปรแกรมที่องค์กรจัดให้ ว่า มีส่วนในการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน หรือสร้างโอกาสการเรียนรู้สำหรับสมาชิกของชุมชนกลุ่มผู้เปราะบาง

8) สัมภาษณ์ผู้นำชุมชนและลูกจ้าง ว่า องค์กรไม่ได้สร้างความเสียหายต่อทรัพยากรหรือทำลายโอกาสสำหรับกลุ่มผู้เปราะบาง เช่น การก่อสร้างไม่ได้กีดกันการเข้าถึงทางลาดของผู้พิการ หรือไม่ก่อกมลพิษ ที่เป็นสาเหตุของโรคหอบหืดในหมู่เยาวชนที่ด้อยโอกาส ซึ่งในส่วนนี้อาจจะเป็นตรวจสอบเอกสารข้อร้องเรียนจากหน่วยงานรัฐ

คะแนนสีเขียวเข้ม

ฟาร์มได้จัดหาทรัพยากรให้กับชุมชนท้องถิ่นเพื่อสนับสนุนกลุ่มผู้เปราะบาง จัดให้บริการสังคมและสุขภาพ การฝึกอบรม การสอนภาษาและกิจกรรมทางวัฒนธรรมตามข้างต้น

คะแนนสีแดง

เมื่อมีคนงานที่ได้รับบาดเจ็บในงาน หรือ ในฐานะผู้ซื้อ (บริษัท) ไม่สามารถทำสัญญากับกลุ่มน้อยหรือผู้ด้อยโอกาส หรือ ฟาร์มมอบหมายให้คนงานกลุ่มผู้เปราะบาง (เช่นคนงาน

ที่อายุน้อยหรืออายุมาก) ทำงานที่เกี่ยวข้องกับการใช้วัสดุที่เป็นพิษหรืออุปกรณ์ที่เป็นอันตรายหรือกำหนดเวลาทำงานกะกลางคืน หรือ ฟาร์มไม่ได้จัดหางานให้คนพิการ ที่มีความสามารถในการทำงาน หรือ ฟาร์มไม่ได้จัดหางานที่เหมาะสมสำหรับพนักงานผู้สูงอายุที่มีความสามารถในการทำงาน หรือ นายจ้างจ้างเฉพาะคนที่ยังหนุ่มแน่น ไม่ว่าจะคนที่ได้รับบาดเจ็บหรืออายุมากขึ้นและทำอะไรได้ช้าลง

2.2.5 สุขภาพและความปลอดภัยของมนุษย์ (Human Safety & Health)

การส่งเสริมสุขภาพและความปลอดภัยของมนุษย์เป็นปัจจัยขั้นพื้นฐานที่ทุกควรจะได้รับและการรักษาระดับมาตรฐานนี้ไว้เพื่อให้ร่างกาย จิตใจ และสังคมของลูกจ้างในทุก ๆ อาชีพ (ILO/WHO) ประกอบด้วย ข้อกำหนดด้านความปลอดภัยและสุขภาพในการทำงาน (Workplace Safety and Health Provisions) และ สาธารณสุข (Public Health)

1) ข้อกำหนดด้านความปลอดภัยและสุขภาพในการทำงาน (Workplace Safety and Health Provisions) จะมีการประเมินความยั่งยืนตามหลักการทำงานของ SAFA ดังต่อไปนี้

1.1) การฝึกอบรมด้านความปลอดภัยและสุขภาพ

ตัวชี้วัดการฝึกอบรมด้านความปลอดภัยและสุขภาพ โดยจะมีการแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ให้ประเมินว่ามีการฝึกอบรมด้านสุขภาพและความปลอดภัยอย่างเพียงพอหรือไม่ หากจำเป็นนายจ้างจ่ายให้หรือไม่ และให้ตรวจสอบการทำงาน

1) ตรวจสอบเอกสารการฝึกอบรม หรือการลงชื่อและบันทึกอื่น ๆ ของการฝึกอบรมที่ผ่านมา หากฟาร์มส่งลูกจ้างไปฝึกอบรมนอกสถานที่ให้ตรวจสอบกับหน่วยงานฝึกอบรม ว่ามีการเข้าร่วมจริง

2) ตรวจสอบว่า มีการฝึกอบรมที่ครอบคลุมประเด็นสุขภาพขั้นพื้นฐาน และความปลอดภัยสำหรับทุกคน รวมทั้งการฝึกอบรมด้านความปลอดภัยเฉพาะสำหรับลูกจ้างที่พบหรือใช้อุปกรณ์หรือวัสดุอันตราย

3) ลูกจ้างทุกคนควรได้รับการฝึกอบรมขั้นพื้นฐานด้านสุขภาพและความปลอดภัยในประเด็น

- พื้นที่อันตรายหรือเขตพื้นที่อันตราย
 - อุปกรณ์หรือวัสดุที่เป็นอันตราย (รวมถึงยาฆ่าแมลง /สารกำจัดวัชพืช)
- และวิธีการหลีกเลี่ยงการสัมผัส
- ขั้นตอนสำหรับสถานการณ์ฉุกเฉินและอุบัติเหตุ
 - ขั้นตอนการใช้อุปกรณ์ความปลอดภัยและอุปกรณ์ป้องกัน

- การศึกษาเกี่ยวกับการจัดวางรูปแบบของที่ทำงานและอุปกรณ์สำนักงาน
ให้เหมาะสม สะดวก ปลอดภัยและมีประสิทธิภาพ
- ขั้นตอนที่ 2 ให้ประเมินว่าการฝึกอบรมมีประสิทธิภาพหรือไม่
- 1) การฝึกอบรมใช้ภาษาที่ลูกจ้างสามารถเข้าใจได้
 - 2) การฝึกอบรมนั้นให้ข้อมูลและครอบคลุมสิ่งที่จำเป็นต้องรู้และสามารถถามคำถาม
ได้
 - 3) เวลาฝึกอบรมถูกนับเป็นเวลาทำงาน และทุกคนต้องเข้าร่วม
 - 4) เข้าใจวิธีการปฏิบัติตามแนวปฏิบัติสำหรับความปลอดภัยและใช้อุปกรณ์ความปลอดภัย
 - 5) ให้ประเมินการฝึกอบรมเหล่านี้ เป็นไปตามข้อบังคับระดับชาติหรือระดับท้องถิ่น
โดยตรวจสอบกับเจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานด้านความปลอดภัยและสุขภาพในระดับภูมิภาค
- คะแนนสีเขียวเข้ม
- ลูกจ้างทุกคน เข้าร่วม (อย่างน้อย) การฝึกอบรมขั้นพื้นฐานด้านสุขภาพและความปลอดภัย
ผู้ที่ทำงานเกี่ยวกับอุปกรณ์พิเศษได้รับการฝึกอบรมที่เหมาะสมและตรงตามเกณฑ์ทั้งหมดข้างต้น
- คะแนนสีแดง
- เมื่อไม่มีการฝึกอบรมด้านสุขภาพและความปลอดภัย ทั้งในสถานที่หรือนอกสถานที่
สำหรับลูกจ้างอย่างน้อยปีละครั้ง หรืออย่างน้อยในระดับที่แนะนำโดยหน่วยงานท้องถิ่นหรือ
หน่วยงานระดับภูมิภาค
- 1.2) ความปลอดภัยในการทำงาน การปฏิบัติงานและสิ่งอำนวยความสะดวก
ตัวชี้วัดความปลอดภัยในการทำงาน การปฏิบัติงานและสิ่งอำนวยความสะดวก โดย
จะมีการแบ่งออกเป็น 8 ขั้นตอน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้
- ขั้นตอนที่ 1 มีการประเมินฟาร์มมีสิ่งอำนวยความสะดวกและโครงสร้างที่ปลอดภัยหรือไม่
โดยตรวจสอบดังต่อไปนี้
- 1) อาคาร สถานที่ และสิ่งปลูกสร้างทั้งหมด รวมถึงพื้นที่ค้ำปด การจัดเก็บที่อุปกรณ์และ
สำนักงาน ที่อยู่อาศัยพนักงาน และโครงสร้างอื่น ๆ เป็นไปตามกฎหมาย
 - 2) อาคาร สถานที่และสิ่งปลูกสร้างทั้งหมดที่พนักงานใช้ มีการระบายอากาศที่เพียงพอ
 - 3) อาคาร สถานที่ และสิ่งปลูกสร้างทั้งหมดมีแสงสว่างเพียงพอ
 - 4) อาคาร สถานที่ และสิ่งปลูกสร้างทั้งหมดมีความมั่นคงแข็งแรง และมีการตรวจสอบ
สม่ำเสมอ และทุกอาคาร สถานที่ที่มีการปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับอาคาร

5) โครงสร้างและสิ่งอำนวยความสะดวก มีความเหมาะสมสำหรับการใช้งานตามวัตถุประสงค์ และจัดให้หลบพักจากแสงแดดและอากาศที่เพียงพอ สำหรับลูกจ้างในระหว่างการใช้งาน

ขั้นตอนที่ 2 มีประเมินว่ามีสิ่งอำนวยความสะดวกด้านสุขภาพและความปลอดภัยที่เพียงพอสำหรับลูกจ้างในการทำงาน

1) สิ่งอำนวยความสะดวกด้านสุขอนามัย ตั้งอยู่ในพื้นที่ทำงานของพนักงานไม่เกินกว่า 10 นาที หากสถานที่ตั้งอยู่ไกลออกไป พนักงานจะได้รับการพาไปฟรี และสามารถเข้าถึงได้ตามต้องการ

2) มีที่พักหลบและสภาพอากาศ หากอยู่ในทุ่งนา มีสิ่งปลูกสร้างชั่วคราวเช่นเต็นท์หรือไม่

ขั้นตอนที่ 3 มีประเมินฟาร์มได้ดำเนินงานสนับสนุนสุขภาพและความปลอดภัยของลูกจ้าง โดยการ สัมภาษณ์และสังเกตประเด็นต่อไปนี้

1) การใช้วัสดุที่เป็นอันตรายใด เช่น อุปกรณ์ที่มีความคมในการแปรรูป หรืออุปกรณ์ที่ร้อนหรือเย็นจัด เป็นตามวิธีปฏิบัติที่ปลอดภัย

2) วัสดุที่เป็นพิษจะถูกใช้ให้น้อยหรือไม่ใช้ หากต้องใช้จะถูกใช้ตามแนวปฏิบัติที่รับรองความปลอดภัย หากมีการใช้สารพิษ ฟาร์มจะต้องตรวจสอบสุขภาพของเป็นประจำและให้ความสำคัญคุ้มครองสุขภาพเพิ่มเติมหากมีเหตุการณ์ของการสัมผัสหรือการบาดเจ็บ

3) หากมีการจัดเตรียมการรับส่งลูกจ้าง (เช่น ไปและกลับจากเขตหรือพื้นที่ทำงาน) ต้องความปลอดภัยและไม่แน่นเกินไป

4) มีการติดป้ายที่ชัดเจน สำหรับลูกจ้างทุกคนในการป้องกันอุบัติเหตุจากการเข้าสู่เขตอันตราย เช่น การพันสารเคมีใหม่ หรือห้องที่มีระดับแรงดันไฟฟ้า หรืออุปกรณ์ที่เป็นอันตราย

5) มีการหมั่นเวียนลูกจ้าง ต้องมีมาตรการป้องกันการบาดเจ็บ (เช่น โรงงานแปรรูป) และฟาร์มตรวจสอบสุขภาพของลูกจ้าง

6) มีการรายงานจากลูกจ้าง ว่าได้รับการส่งเสริมให้มีการพักผ่อนอย่างเพียงพอ ได้รับการคุ้มครองจากสภาพอากาศที่รุนแรง มีการใช้อุปกรณ์สุขภาพตามความจำเป็นและดูแลสุขภาพในการทำงาน

7) เครื่องจักรกลหนักและอุปกรณ์ที่เป็นอันตราย จะใช้งานโดยลูกจ้างที่ผ่านการฝึกอบรมเท่านั้น

ขั้นตอนที่ 4 มีประเมินการจัดหาอุปกรณ์ที่ปลอดภัยของฟาร์ม

1) อุปกรณ์ที่พนักงานใช้เป็นเวลานาน ยังตอบสนองความต้องการทำงานอยู่ตลอดเวลา

2) จัดหาอุปกรณ์ป้องกันและอุปกรณ์ความปลอดภัย (เช่น แวนตา) โดยไม่คิดค่าใช้จ่ายแก่ลูกจ้าง และมีการตรวจสอบและใช้งาน

3) เครื่องจักรและอุปกรณ์ขนาดใหญ่มีการตรวจสอบและบำรุงรักษาอย่างสม่ำเสมอเพื่อหลีกเลี่ยงอุบัติเหตุ

ขั้นตอนที่ 5 ถ้าเป็นฟาร์มขนาดใหญ่พอที่จะมีโรงอาหารหรือจัดหาอาหารให้กับลูกจ้าง ตรวจสอบว่า อาหารสดและเป็นอาหารสุภาพ

ขั้นตอนที่ 6 ตรวจสอบให้แน่ใจว่าผู้รับเหมาช่วงที่ทำงานให้กับองค์กร (เช่น ทีมแรงงาน ตามฤดูกาลผ่านผู้รับเหมาแรงงาน) ได้รับสิทธิด้านสุขภาพและความปลอดภัย

ขั้นตอนที่ 7 มีประเมินอัตราการเกิดอุบัติเหตุขององค์กร อุบัติเหตุอาจเกิดขึ้นได้แม้ในสถานที่ทำงานที่ปลอดภัยและดีต่อสุขภาพ อย่างไรก็ตามอัตราการเกิดอุบัติเหตุสูงกว่าค่าเฉลี่ยสำหรับอุตสาหกรรมเป็นธงสีแดง (ควรถามเกี่ยวกับอุบัติเหตุและติดตามกับลูกจ้างที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้แน่ใจว่าอุบัติเหตุไม่ได้เป็นผลมาจากการละเลยของหนึ่งในเกณฑ์ข้างต้นโดยฟาร์ม และมีการดำเนินการตามขั้นตอนเพื่อป้องกันอุบัติเหตุเพิ่มเติม)

ขั้นตอนที่ 8 มีประเมินเอกสาร บันทึกข้อร้องเรียน ตรวจสอบการละเมิดที่ยื่นต่อหน่วยงานราชการในท้องถิ่นที่ดูแลเรื่องความปลอดภัยในที่พักและสถานที่ทำงาน หรือการเพิกเฉย

คะแนนสีเขียวเข้ม

ฟาร์มสร้างความมั่นใจในสถานที่ทำงานที่ปลอดภัยสะอาดและมีสุขภาพดีสำหรับลูกจ้าง โดยการพิจารณาว่าสิ่งอำนวยความสะดวกและโครงสร้างอุปกรณ์การปฏิบัติและอาหารที่จัดให้ มีความปลอดภัย และตอบสนองความต้องการของพนักงานเพื่อการดำเนินชีวิตที่มีสุขภาพดีหรือไม่

คะแนนสีแดง

ฟาร์มยกเลิกการจ้างคนงานที่ได้รับบาดเจ็บจากงาน หรือ ฟาร์มมีอัตราการเกิดอุบัติเหตุสูงกว่าค่าเฉลี่ยอุตสาหกรรม หรือ อาคารถูกบุกรุกหรือไม่ปลอดภัย หรือ ลูกจ้างไม่ปฏิบัติตามแนวปฏิบัติสำหรับความปลอดภัย หรือเมื่อใช้สารพิษ วัสดุวัสดุอันตราย หรือ สิ่งอำนวยความสะดวกด้านสุขภาพ การขนส่ง หรือที่อยู่อาศัยสกปรกและไม่ปลอดภัย

1.3) มีประกันสุขภาพและการเข้าถึงในการรักษาพยาบาลของลูกจ้าง

ตัวชี้วัดประกันสุขภาพและการเข้าถึงในการรักษาพยาบาลของลูกจ้าง โดยจะมีการแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ให้ประเมินฟาร์มให้ความคุ้มครองด้านสุขภาพที่เพียงพอตามกฎหมายหรือไม่ นายจ้างอาจถูกคาดหวังให้ทำประกันค่าชดเชยแรงงานสำหรับการประกันหรือประกันสุขภาพ (ผู้ประเมินควรชี้ให้เห็นว่า ฟาร์มเป็นไปตามความคาดหวังทางกฎหมาย ในขณะที่ความคาดหวังทางกฎหมายไม่เพียงพอที่จะทำให้มั่นใจว่าทุกคนสามารถเข้าถึงความคุ้มครองทางการแพทย์ได้) และอาจให้มีคลินิก หรือการจ่ายค่ารักษาอย่างเร่งด่วน

ขั้นตอนที่ 2 ให้ประเมินฟาร์มได้ให้การเข้าถึงการรักษาพยาบาลในกรณีเร่งด่วนและฉุกเฉินหรือไม่

- 1) มีการขนส่งและการสื่อสารสำหรับลูกจ้างในพื้นที่ทำงานทั้งหมด
- 2) มีเส้นทางฉุกเฉินหรือแผนการอพยพที่ฝึกอบรมให้กับลูกจ้าง หรือมีการฝึกซ้อมและลูกจ้างได้รับทราบขั้นตอน
- 3) ลูกจ้างยืนยันว่าในกรณีที่เกิดอุบัติเหตุองค์กรได้ดำเนินการอย่างรวดเร็วเพื่อให้การดูแลทางการแพทย์แก่ลูกจ้างที่ได้รับบาดเจ็บ

คะแนนสีเขียวเข้ม

ฟาร์มให้ความสำคัญคุ้มครองด้านสุขภาพ และสร้างความมั่นใจในการเข้าถึงการรักษาพยาบาลฉุกเฉินสำหรับลูกจ้างทุกคนตามเกณฑ์ตามตัวชี้วัด

คะแนนสีแดง

- 1) ฟาร์มไม่สามารถให้ความสำคัญคุ้มครองสุขภาพที่ถูกต้องตามกฎหมาย หรือไม่สามารถให้ความสำคัญคุ้มครองด้านสุขภาพได้
 - 2) ไม่มีแผนฉุกเฉินในสถานที่ แก่ลูกจ้างที่ได้รับบาดเจ็บหรือมีความเสี่ยง
 - 3) ลูกจ้างรายงานว่าอุบัติเหตุไม่ได้รับการจัดการอย่างรวดเร็วและพนักงานที่ได้รับบาดเจ็บต้องได้รับบาดเจ็บเพิ่มขึ้น
- 2) สาธารณสุข (Public Health) จะมีการประเมินความยั่งยืนตามหลักการทำงานของ SAFA ดังต่อไปนี้

ตัวชี้วัดสาธารณสุข (Public Health) โดยจะมีการแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ให้ประเมินฟาร์มมีมาตรการในการหลีกเลี่ยงมลภาวะหรือปนเปื้อน แก่ชุมชนท้องถิ่นหรือไม่ ดังต่อไปนี้

- 1) ตรวจสอบว่าการดำเนินงานของฟาร์มมีผลกระทบต่อระบบนิเวศ หรือคนอื่น อันเกิดจากการใช้วัสดุที่เป็นพิษมลพิษหรือการจัดการปัจจัยการผลิตที่ไม่เหมาะสม (เช่น การทิ้งหรือการจัดเก็บที่ไม่เหมาะสม) อาจส่งผลกระทบต่อเกิดขึ้นได้
- 2) สัมภาษณ์ลูกจ้างและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชน เพื่อพิจารณาว่าการดำเนินการของฟาร์ม ส่งผลให้เกิดมลภาวะการปนเปื้อนหรือการเสื่อมของสุขภาพและทรัพยากรในชุมชน
- 3) ตรวจสอบเอกสารขององค์กร เช่นคู่มือนโยบายและข้อบังคับ เพื่อตรวจสอบว่า มีนโยบายหลีกเลี่ยงความเสียหายดังกล่าวต่อชุมชนหรือไม่ โดยเฉพาะนโยบายเกี่ยวกับการ

ตัดสินใจในการวางแผนการเปลี่ยนแปลงหรือการขยายตัวในอนาคต และสร้างความมั่นใจว่า การปรึกษาหารือของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และได้ลดผลกระทบด้านลบให้น้อยที่สุด

4) ตรวจสอบคดีในศาล ของบริษัท ที่เกี่ยวข้องกับความเสี่ยงหายต่อชุมชนหรือ ร้องเรียนต่อรัฐบาล เรื่องจัดการด้านสิ่งแวดล้อมหรือปัญหาสุขภาพ

ขั้นตอนที่ 2 ให้ประเมินฟาร์มที่กำลังดำเนินการเพื่อมีส่วนร่วมในการสร้างเสริมสุขภาพของ ชุมชนท้องถิ่น ดังต่อไปนี้

1) หารือกับผู้บริหารและลูกจ้างเกี่ยวกับโครงการทำความสะอาด และการมีส่วนร่วม ในสร้างเสริมสุขภาพชุมชนท้องถิ่น เช่น การสนับสนุนทางการเงินการบริจาค

2) ตรวจสอบเอกสารและนโยบายขององค์กรเกี่ยวกับโครงการและผลงานประจำปี ที่ทำเพื่อสร้างเสริมสุขภาพชุมชนท้องถิ่น

3) ตรวจสอบบันทึกสาธารณะเพื่อดูหลักฐานการมีส่วนร่วมขององค์กรในการ ให้บริการด้านสุขภาพในพื้นที่ บริจาคสิ่งของและโครงการอาหารฉุกเฉินเพื่อการศึกษา ฯลฯ

คะแนนสีเขียวเข้ม

ฟาร์มใช้มาตรการเพื่อหลีกเลี่ยงมลพิษหรือปนเปื้อนชุมชนท้องถิ่นและการสร้างเสริม สุขภาพที่ดีของชุมชนท้องถิ่นตามเงื่อนไขทั้งหมดที่กล่าวข้างต้น

คะแนนสีแดง

ฟาร์มก่อมลพิษทางน้ำอากาศและดิน ด้วยวัสดุที่เป็นพิษ และฟาร์มขยายพื้นที่ โดย ไม่คำนึงถึงต้องการของผู้อยู่อาศัยในพื้นที่

2.2.6 ความหลากหลายทางวัฒนธรรม (Cultural Diversity)

อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมประกอบด้วยเชื้อชาติ ภาษาและศาสนา และความหลากหลายทาง วัฒนธรรม และกระบวนการการรวมวัฒนธรรม โดยไม่จำกัดเพศ สถานะทางเศรษฐกิจ ความเชื่อทาง จิตวิญญาณ และการเกี่ยวข้องทางการเมือง ประกอบด้วย ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Indigenous Knowledge) และอธิปไตยทางอาหาร (Food Sovereignty)

1) ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Indigenous Knowledge) จะมีการประเมินความยั่งยืนตามหลักการ ทำงานของ SAFA ดังต่อไปนี้

ตัวชี้วัดภูมิปัญญาท้องถิ่น (Indigenous Knowledge) โดยให้ประเมินฟาร์มมีส่วนร่วมในการ ดำเนินงานที่ส่งผลกระทบกับความรู้ดั้งเดิมหรือทรัพย์สินทางปัญญา และถ้ามีการเชื่อมโยงให้ สัมภาษณ์ผู้นำชุมชน

- 1) ในการใช้ทรัพย์สินทางปัญญาใดมีสัญญาที่มีผลตามกฎหมายหรือไม่
- 2) สัญญาที่จัดทำขึ้น อยู่บนความพึงพอใจของชุมชนพื้นเมือง และมีโอกาสในการปฏิเสธหรือไม่
- 3) ข้อตกลงเหล่านี้ใช้ภาษาท้องถิ่นหรือไม่
- 4) ฟาร์มรักษาความสัมพันธ์เชิงบวกกับชุมชนพื้นเมือง และหลีกเลี่ยงการใช้ทรัพย์สินทางปัญญา (ภูมิปัญญาของพวกเขา) ในลักษณะที่จะทำให้เสื่อมเสียไม่เหมาะสม ถูกขโมยความคิด หรือลดค่ามรดกของพวกเขา
- 5) ชุมชนได้รับการชดเชยอย่างยุติธรรมจากองค์กร ที่ได้ผลกำไรจากทรัพย์สินทางปัญญาของพวกเขา
- 6) ตรวจสอบเอกสารและนโยบายขององค์กร ว่าพวกเขามีนโยบายที่จะร่วมมือและเคารพชุมชนพื้นเมืองที่พวกเขาได้รับประโยชน์
- 7) ค้นหาคดีในศาลที่ยื่นฟ้อง บริษัท เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากความรู้พื้นบ้านโดยไม่ได้รับอนุญาตหรือได้รับค่าตอบแทน

คะแนนสีเขียวเข้ม

ในนโยบายที่เป็นลายลักษณ์อักษรและในทางปฏิบัติ มีการปฏิบัติตามกฎหมายและสนธิสัญญาระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับความรู้เกี่ยวกับชนพื้นเมืองตามตัวชี้วัด

คะแนนสีแดง

- 1) ไม่มีเอกสารที่เป็นลายลักษณ์อักษรของเงื่อนไขการเจรจาร่วมกันในการใช้ความรู้ดั้งเดิม
 - 2) สัญญาไม่เป็นไปตามกฎหมายและสนธิสัญญาระหว่างประเทศและระหว่างประเทศ
 - 3) สัญญาไม่ได้ใช้ในภาษาที่ผู้ที่เกี่ยวข้องเข้าใจ
 - 4) ฟาร์มได้ยื่นขอสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา โดยไม่ได้รับอนุญาตจากกลุ่มชนพื้นเมืองที่เกี่ยวข้องหรือไม่มีค่าตอบแทนที่เป็นธรรมและเท่าเทียม
- 2) อธิปไตยทางอาหาร (Food Sovereignty) จะมีการประเมินความยั่งยืนตามหลักการทำงานของ SAFA ดังต่อไปนี้

ตัวชี้วัดอธิปไตยทางอาหาร (Food Sovereignty) สำหรับบริษัท และเกษตรกร คือ (1) ในกระบวนการผลิต ใช้เมล็ดหรือสายพันธุ์ดั้งเดิม (2) การจัดซื้อ ซื้อจากผู้ผลิตในท้องถิ่น โดยเฉพาะซื้อเมล็ดพันธุ์หรือสายพันธุ์ดั้งเดิม (3) ในกระบวนการผลิต จัดซื้อ มีความพยายามในการหลีกเลี่ยงการทำลายล้างเมล็ดพันธุ์หรือสายพันธุ์ดั้งเดิม และ (4) ในกระบวนการผลิต จัดซื้อ มีความพยายามในการ

หลีกเลี่ยงการจำกัดการเข้าถึงตลาดและเสรีภาพของผู้บริโภค โดยจะมีการประเมินมี 4 ขั้นตอนดังต่อไปนี้

- 1) เมล็ดพันธุ์หรือสายพันธุ์ดั้งเดิมที่ใช้ร่วมกัน ต้องมากกว่า 50%
- 2) การจัดซื้อปัจจัยการผลิต วัตถุดิบ ที่ซื้อเมล็ดพันธุ์หรือสายพันธุ์ดั้งเดิมจากผู้ผลิตในท้องถิ่นรวมกัน ต้องมากกว่า 50%
- 3) สำหรับเกษตรกร วัตถุประสงค์มีความพยายามในการหลีกเลี่ยง การเปลี่ยนแปลงการผลิต ที่ส่งผลกระทบต่อสืบสานรักษาเมล็ดพันธุ์ดั้งเดิมไว้ได้ (การเปลี่ยนแปลง อาจจะมีสาเหตุจากเพราะพื้นที่ การตัดสินใจทางการเงิน หรือการลงทุน)
- 4) สำหรับการจัดซื้อของบริษัท วัตถุประสงค์ มีความพยายามในการหลีกเลี่ยงการเปลี่ยนแปลงการจัดซื้อที่ส่งผลกระทบต่อสืบสานรักษาเมล็ดพันธุ์ดั้งเดิมไว้ได้ (เช่น การร้องขอส่วนผสมที่แตกต่างกันหรือข้อกำหนดคุณสมบัติคุณภาพ / ปริมาณการผลิต ที่ส่งผลให้จำกัดความสามารถของผู้ผลิตสินค้าในการปลูกหรือใช้มรดกตกทอดพันธุ์ดั้งเดิมหรือพันธุ์ดัดแปลงในท้องถิ่น) หลังจากนั้น จะต้องการประเมิน 2 ขั้นตอนสุดท้าย คือ

ขั้นแรก ประเมินการเปลี่ยนแปลงการผลิตหรือการจัดซื้อ ส่งผลให้ผู้บริโภคมีทางเลือกลดลงหรือไม่ โดยประเมินว่าส่งผลกระทบต่อตลาดท้องถิ่น และขายในประเทศ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงหรือการปฏิบัติ เช่น การลดความหลากหลายของการผลิตในฟาร์ม หรือผู้ซื้อที่กำหนดเงื่อนไขให้กับผู้ผลิตสินค้าที่ส่งเสริมการเลี้ยงแบบเชิงเดี่ยวหรือ จำกัดการผลิตในฟาร์มที่จำกัด)

ขั้นที่สอง ประเมินการปฏิบัติหรือการเปลี่ยนแปลงขององค์กร ส่งผลกระทบต่อผู้ผลิตรายอื่น หรือผู้ผลิตสินค้า ซึ่งจะจำกัดการเข้าถึงตลาด (เช่น การใช้ทรัพยากรอย่างไม่ยุติธรรมซึ่ง จำกัดทางเลือกสำหรับผู้ผลิตรายอื่น)

คะแนนสีเขียวเข้ม

ฟาร์มมีระบบการผลิตตามตัวชี้วัด

คะแนนสีแดง

ถ้าหากไม่เป็นไปตามเกณฑ์ ซึ่งส่งผลให้สามารถเก็บรักษาผลเมล็ดพันธุ์ท้องถิ่น หรือการจัดซื้อที่เกิดการจำกัดการใช้พันธุ์ดั้งเดิมโดยตรง หรือ การจัดซื้อและต่อรองราคา ที่ลดทอนความสามารถของผู้ผลิตสินค้าในการเลือกใช้พันธุ์ดั้งเดิม หรือ มีการดำเนินการ ที่มีส่วนทำให้เกิดการปนเปื้อนหรือกีดกันความสามารถของผู้ผลิตรายอื่นในการเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ดั้งเดิม

2.3 ระบบเกษตรพันธสัญญา

2.3.1 ประวัติของระบบเกษตรพันธสัญญา

ประเทศทางยุโรป เป็นกลุ่มประเทศที่เริ่มต้นระบบเกษตรพันธสัญญา ในราว ค.ศ. 1950 ในประเทศทางยุโรป จุดเริ่มต้นเกิดขึ้นจากที่เกษตรกรได้หันไปเลี้ยงไก่มากขึ้น จากปัญหาการทำนาและปลูกฝ้ายที่ให้ค่าตอบแทนต่ำ และมีความเสี่ยงสูงเรื่องปริมาณผลผลิตและรายได้ที่ไม่แน่นอน ที่เป็นผลมาจากภัยธรรมชาติ จึงทำให้เกิดระบบการทำฟาร์มแบบมีสัญญาข้อตกลงขึ้นระหว่าง เกษตรกรกับบริษัทขนาดใหญ่ใหญ่ เพื่อประกันราคาผลผลิตที่แน่นอน มีตลาดรองรับ ซึ่งช่วยลดความเสี่ยงต่อเกษตรกรลง อย่างเป็นทางการ (มนตรี กล้าชาย, 2555)

ต่อมาระบบเกษตรพันธสัญญา ได้เข้าในประเทศไทย ราวปี พ.ศ. 2530 ในระยะแรกนั้น ประเทศทางยุโรป เป็นการผลิตอ้อยประเทศทางยุโรป อุตสาหกรรมอ้อยและน้ำตาล ต่อมามีการขยายตัวในตามมาด้วยอุตสาหกรรมสับปรดกระป๋อง และอุตสาหกรรมเยื่อกระดาษ การดำเนินงานระบบเกษตรพันธสัญญา มีลักษณะที่ผู้ประกอบการเกษตรกรไม่จำเป็นต้องมีที่ดินจำนวนมาก การทำสัญญาจะเป็นข้อตกลงระหว่างผู้ประกอบการ (เจ้าของโรงงานแปรรูปการผลิต) กับเกษตรกรโดยตรง ทั้งนี้กระบวนการทำสัญญา เป็นการเจรจาทำข้อตกลงล่วงหน้าในสัญญาผลประโยชน์ระหว่างเกษตรกรกับผู้ประกอบการ ที่คู่สัญญาอย่างต้องพึงพอใจร่วมกันทั้งสองฝ่าย (ศูนย์ข้อมูล & ข่าวสืบสวนเพื่อสิทธิพลเมือง 2555) โดยกระบวนการผลิตพืชอุตสาหกรรมแบบนี้เช่นนี้ ได้รับการยอมรับว่า “ระบบเกษตรแบบครบวงจร” ในช่วงยุคสมัยนั้น (โฆซิต ปันเปียมรัษฎ์, 2534)

จากจุดเริ่มต้นเกษตรพันธสัญญาในด้านพืชแล้ว ต่อมาได้เกิดระบบเกษตรพันธสัญญาในด้านปศุสัตว์ ได้เป็นการร่วมทุนระหว่างบริษัทเจริญโภคภัณฑ์ (CP) กับบริษัทอาร์เบอร์ เอเคอร์ จากประเทศสหรัฐอเมริกา โดยเริ่มต้นที่ธุรกิจไก่เนื้อ และไก่ไข่เชิงอุตสาหกรรมในราวปี พ.ศ. 2513 (เบญจพรรณ เอกะสิงห์ และคณะ, 2557) โดยเริ่มจากการผลิตอาหารสัตว์และลงทุนเลี้ยงไก่แบบวงจรในระบบฟาร์มขนาดใหญ่ การเกิดขึ้นและขยายตัวของอุตสาหกรรมการเกษตรเหล่านี้ได้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในบทบาทของ “คนกลาง” ในห่วงโซ่อุปทานของสินค้าเกษตรหลายชนิด คือ จากเดิมคนกลางจะมีหน้าที่ในการรับซื้อและกระจายสินค้า (Distributor) จากเกษตรกร หรือกักตุนสินค้าเพื่อเก็งกำไร เป็นหลักเท่านั้น (นนท์ นุชหมอน, 2556) แต่มีการปรับเปลี่ยนให้บริษัทเข้ามาติดต่อโดยตรง ในการลงทุนเลี้ยงไก่ในระบบฟาร์มขนาดใหญ่และทันสมัยครบวงจรในที่สุด และอุตสาหกรรมการเลี้ยงไก่เนื้อเป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญในระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย

2.3.2 ความหมายระบบเกษตรพันธสัญญา

สมภพ มานะรังสรรค์ ได้ให้คำนิยามของเกษตรพันธสัญญา (contract farming) ว่าเป็น ระบบเกษตรแบบมีสัญญาแบบผูกพัน ซึ่งจะมีความสัมพันธ์กับเกษตรกรและผู้ซื้อเป็นแนวดิ่ง (Vertical Chain of Production and Marketing) โดยผู้ซื้อสามารถกำหนดวัตถุดิบได้จากเกษตรกรที่ตนเอง

รับซื้อและตนเองไม่จำเป็นที่จะเป็นเจ้าของของของหน่วยการผลิตทางการเกษตรเอง (สุบรรณ เอี่ยมวิจารณ์, 2558)

Ewell Paul Roy ได้ให้คำนิยาม “การเกษตรแบบมีสัญญา (Contract Farming) คือ การทำการผลิตในลักษณะที่มีข้อตกลงหรือสัญญาระหว่างเกษตรกรกับหน่วยธุรกิจหรือบริษัทต่าง ๆ ลักษณะของสัญญาอาจเป็นการตกลงกันด้วยวาจาหรือเป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งการตกลงดังกล่าวจะกระทำก่อนที่จะมีการผลิต และจะมีการระบุเงื่อนไขทางด้านการผลิตหรือด้านการตลาดของผลิตผลนั้น” (รุ่งรัตน์ ชมาฤกษ์, 2539)

กรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์ ให้คำนิยามไว้ว่า “ตลาดข้อตกลง (Contract Farming) หมายถึง การซื้อขายสินค้าเกษตรที่มีข้อตกลงไว้ล่วงหน้าระหว่างเกษตรกรผู้ผลิตหรือสถาบันเกษตรกรกับผู้รับซื้อจะเป็นโรงงานแปรรูปหรือตัวแทนผู้รับซื้อในท้องถิ่นต่าง ๆ โดยมีการทำสัญญาข้อตกลงเป็นลายลักษณ์อักษรที่ระบุเงื่อนไขเกี่ยวกับการผลิต และการตลาดของสินค้า ได้แก่ แหล่งผลิต พื้นที่เพาะปลูก ปริมาณ ราคา สถานที่ส่งมอบ ช่วงเวลาการส่งมอบ คุณภาพการตรวจสอบคุณภาพ การชำระเงิน การให้คำแนะนำทางวิชาการเกษตรและการชดเชยค่าเสียหายเมื่อมีการผิดสัญญา” (กรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์, 2546)

องค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (Food and Agriculture Organization of the United Nations หรือ FAO) ให้คำจำกัดความว่า “Contract Farming หมายถึง ข้อตกลงระหว่างเกษตรกรและหน่วยตลาด (Marketing firms) ในการผลิตและจัดส่งผลผลิตทางการเกษตร โดยมีการตกลงราคากันไว้ล่วงหน้า และจะมีการกำหนดให้ผู้ซื้อจัดการสนับสนุนการผลิตต่าง ๆ เช่น วัสดุค้ำและให้คำแนะนำด้านเทคนิค โดยสัญญาระบุข้อตกลงว่า เกษตรกรจะต้องผลิตสินค้าตรงตามที่คุณซื้อกำหนดทั้งในด้านมาตรฐานคุณภาพและปริมาณ และกำหนดให้ผู้ซื้อ (บริษัท) สนับสนุนการผลิตของเกษตรกรและรับซื้อสินค้าดังกล่าว” (มนตรี กล้าขาย, 2555)

พระราชบัญญัติ [พ.ร.บ.], 2560 ได้ให้คำนิยามของ เกษตรพันธสัญญา (contract farming) คือ ระบบการเกษตร การเลี้ยงสัตว์ หรือการเพาะปลูกพืช ที่มีการทำสัญญาซื้อขายผลผลิตล่วงหน้าระหว่างฝ่ายเกษตรกร หรือเจ้าของฟาร์ม กับคู่สัญญา คือ "ผู้รับประกัน" ซึ่งมักเป็นบริษัทเอกชนที่สัญญาว่าจะซื้อผลผลิตคืนจากอีกฝ่ายในราคาที่ตกลงกันตั้งแต่ต้น เรียกว่า "ราคาประกัน" และจะมีเปลี่ยนแปลงได้ก็ต่อเมื่อครบกำหนดสัญญาเท่านั้น (พระราชบัญญัติ, 2560)

จากความเห็นของนักวิชาการทั้งไทยและในต่างประเทศ มีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกันที่ว่า เกษตรพันธสัญญา คือ ระบบการผลิตทางการเกษตรที่มีข้อสัญญาผูกพันระหว่างผู้ประกอบการ ซึ่งเป็นบริษัทที่ส่งออก หรือโรงงานแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรขนาดใหญ่ และผู้ผลิตเป็นเกษตรกรที่เป็นทั้งผู้ปลูกหรือผู้เลี้ยง ที่มีปัจจัยการผลิตที่เป็นพื้นฐาน เช่น ทุน ที่ดิน แรงงาน มาตกลงกันทำสัญญาอาจจะทำด้วยวาจาหรือเป็นลายลักษณ์อักษร โดยจะมีการกำหนดว่าเกษตรกรจะเป็นผู้ผลิต

สินค้าภายใต้ข้อตกลงเรื่องปริมาณคุณภาพ ลักษณะการผลิต ราคาซื้อขายเป็นต้น และผู้ประกอบการจะเป็นผู้สนับสนุนปัจจัยการผลิตต่าง ๆ เช่น การจัดหาพันธุ์ไก่ อาหารสัตว์ ยารวมถึงเวชภัณฑ์ต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งรายละเอียดนั้นผู้ประกอบการจัดเป็นผู้กำหนดเอง

2.3.3 นโยบายภาครัฐที่ส่งเสริมระบบเกษตรพันธสัญญา

จุดเริ่มต้นของเกษตรพันธสัญญาในประเทศไทย ได้เกิดจากรัฐบาลได้สนับสนุนบริษัทข้ามชาติในระดับนโยบาย เข้ามาขยายฐานธุรกิจภายในประเทศและประเทศใกล้เคียงในปี พ.ศ. 2519 โดยนโยบายต้องการลดปัญหาความยากจนของคนภายในประเทศ โดยมีการเปิดโอกาสให้เกษตรกรเข้าถึงตลาด และรายได้ที่แน่นอน (บุศรา ลิมนิรันดร์กุล และคณะ, 2549) และประกอบกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 6 (2530 -2534) ที่กำหนดนโยบายการพัฒนาการเกษตรภายในประเทศ ซึ่งมีแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจให้เข้าสู่ระบบอุตสาหกรรม และส่งออกมากขึ้น โดยมีการเน้นในเรื่องคุณภาพและเทคโนโลยีการผลิตเพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับเกษตรกร และให้การสนับสนุนเกษตรกรทำการผลิตให้มีคุณภาพและปริมาณตามความต้องการของโรงงานอุตสาหกรรม ที่ใช้ผลผลิตที่เป็นวัตถุดิบที่เป็นแนวทางสู่การผลิตแบบเกษตรพันธสัญญา และในการดำเนินนโยบายดังกล่าวนี้ภาครัฐได้ร่วมมือกับสถาบันทางการเงินในนามของโครงการที่ประสาน ประกอบด้วย ภาครัฐ สถาบันการเงิน เกษตรกร และเอกชน (ผู้ประกอบการ) โดยที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์การเกษตรเป็นผู้ดำเนินการสินเชื่อในการลงทุนให้เกษตรกร แต่ทั้งนี้เมื่อประเมินผลโครงการไม่เป็นที่น่าพอใจเนื่องจากโครงการจะต้องพึ่งพิงภาครัฐมากเกินไป สัญญาที่เข้มงวดเกินไป เกษตรกรไม่คุ้นเคยกับเทคโนโลยีใหม่ ๆ และขาดการส่งเสริมและสนับสนุนด้านเทคโนโลยีอย่างจริงจังจึงทำให้โครงการฯ ขาดประสิทธิภาพในที่สุด

ดังนั้นโครงการที่ประสานจึงได้มีการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องในปี 2539 - 2543 ซึ่งอยู่ในช่วงของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมและแห่งชาติ ฉบับที่ 8 -9 (2540 - 2549) โดยมีการเน้นการแก้ปัญหาความยากจน และยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในภาคการเกษตร ซึ่งมีการเน้นในเรื่องของการสร้างกระบวนการเรียนรู้ การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของเกษตรกร การฝึกอบรมภาคปฏิบัติให้เกษตรกร การนำที่ดินรกร้างนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และเน้นการรวมกลุ่มของเกษตรกรเพื่อพึ่งพาอาศัยกันในรูปแบบของสหกรณ์หรือวิสาหกิจชุมชน และสร้างความร่วมมือกับภาคเอกชนเพื่อช่วยเหลือในเรื่องด้านการตลาดเพื่อที่จะเชื่อมโยงเข้าสู่การส่งออกในรูปแบบการทำ Contract Farming ในที่สุด (สุบรรณ เอี่ยมวิจารณ์, 2558)

2.3.4 รูปแบบของเกษตรพันธสัญญา

รูปแบบการทำสัญญาของเกษตรพันธสัญญาในประเทศไทยนั้นจะสามารถสรุปและจำแนกได้ออกเป็น 2 รูปแบบคือ

1. แบบจ้างเลี้ยง มีลักษณะและเงื่อนไขสำคัญดังต่อไปนี้

ก่อนที่เข้าทำสัญญา บริษัทจะเข้ามาตรวจสอบสภาพความพร้อมของเกษตรกรคู่สัญญา กล่าวคือ เกษตรกรคู่สัญญาจะต้องรับผิดชอบในการสร้างหรือปรับปรุงโรงเรือนให้ได้มาตรฐานถูกต้องตามลักษณะที่ทางราชการรับรอง ขณะเดียวกันต้องตรงตามแบบที่บริษัทกำหนด และต้องจัดหาอุปกรณ์ที่จำเป็นต่อการเลี้ยง เช่น กระตักน้ำ ถังอาหารแกลบรองพื้น เครื่องกกลูกไก่ เป็นต้น

ทั้งนี้เกษตรกรจะต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการดำเนินการค่าสาธารณูปโภค เช่น ค่าน้ำ ค่าไฟฟ้า ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง (กรณี ไม่มีไฟฟ้า) ค่าแก๊ส (สำหรับเครื่องกกไก่) ค่าภาษีโรงเรือนและค่าแรงงาน หากเป็นฟาร์มที่มีการปริมาณการเลี้ยงจำนวนมากจนทำให้ต้องจ้างแรงงานเข้ามาช่วย

บริษัทจะเป็นผู้กำหนดการเลี้ยงในแต่ละรุ่น โดยจะพิจารณาจากประวัติ ความสามารถ ความพร้อมของเกษตรกรแต่ละราย บริษัทจะเป็นผู้จัดหาพันธุ์ลูกไก่ ตลอดจนปัจจัยที่จำเป็นต่อการเลี้ยงไก่เนื้อ เช่น อาหารสัตว์ ยาสัตว์รวมถึงเวชภัณฑ์ต่าง ๆ ตลอดระยะเวลาที่เลี้ยงในแต่ละรุ่นการเลี้ยงจะจัดส่งให้เป็นระยะ ๆ อีกทั้งจะส่งเจ้าหน้าที่สัตวบาลหรือสัตวแพทย์ประจำบริษัทเข้าตรวจสอบสภาพไก่เนื้ออย่างใกล้ชิด เพื่อป้องกันโรคระบาด และตรวจสอบปริมาณอาหารที่ใช้ว่าได้สัดส่วนกับอายุและน้ำหนักของไก่หรือไม่ และป้องกันการลักลอบนำอาหารของบริษัทออกขายให้กับบุคคลภายนอกสัญญา

สำหรับข้อห้าม และข้อควรระวังที่เกษตรกรต้องรู้ มี 2 ประเด็น ได้แก่

- (1) ห้ามมิให้เกษตรกรนำอาหารสัตว์ ยา หรือวัคซีนจากที่อื่นใช้แทนหรือปนกับที่บริษัทจัดให้
- (2) เมื่อไก่โตเต็มวัย และได้ขนาดตามความต้องการของบริษัทแล้ว บริษัทจะส่งพนักงานหรือตัวแทนมาจับไก่ใหญ่นำส่งโรงงานชำแหละเพื่อนำขายตลาดภายในจังหวัด

โดยทั่วไปแล้วผู้เลี้ยงไก่ประเภทยักษ์มักจะเป็นผู้ที่เลี้ยงไก่อิสระมาก่อน แต่ต้องเลิกเลี้ยงเพราะประสบกับปัญหาขาดทุน แต่ในขณะที่เดียวกันก็มีโรงเรือนและอุปกรณ์การเลี้ยงอยู่แล้วจึงหันมาเลี้ยงไก่ให้กับบริษัทหรือตัวแทน จะเห็นได้ว่าเหตุที่เกษตรกรเลือกที่จะเลี้ยงไก่เนื้อนั้นจะเป็นรูปแบบนี้ เนื่องจากไม่ต้องเสี่ยงกับความผันผวนของราคาไก่ หรือปัจจัยในการผลิตเพราะทราบแล้วว่า ผู้เลี้ยงจะได้รับการตอบแทนต่อตัวเท่าไร นอกจากนี้ผู้เลี้ยงยังอาจจะได้รับค่าตอบแทนอื่น เช่น โบนัส หรือค่าความสามารถ หากเลี้ยงไก่ได้ขนาดและน้ำหนักตามมาตรฐานเพื่อเป็นการตอบแทนให้กับผู้เลี้ยงที่ต้องใส่ใจมากเป็นพิเศษ

แต่มีข้อสังเกตว่าเกษตรกรยังมีความเสี่ยงในด้านราคา เช่น หากว่าอาหารมีคุณภาพไม่ดีมีส่วนผสมของมันสำปะหลังมากกว่าข้าวโพด หรือลูกไก่ที่บริษัทจัดให้มีสภาพที่อ่อนแอแคะแแกรน กินจุแต่เลี้ยงไม่โต ทำให้น้ำหนักน้อยแต่อัตราแลกเนื้อสูง อีกทั้งหากบริษัทกำหนดเพิ่มระดับมาตรฐานของฟาร์ม เช่น ต้องเป็นระบบปิด (Evaporative Cooling Greenhouse: Evap.) หรือต้องติดตั้งระบบควบคุมการจ่ายอาหาร จำยำ ตามที่บริษัทกำหนดเท่ากับเป็นการผลักภาระให้กับเกษตรกรเป็น

ผู้รับผิดชอบการลงทุน ทั้งที่หากเป็นการจ้างแรงงานตามหลักของสัญญาการจ้างแรงงานทั่วไป โครงสร้างเหล่านี้ควรเป็นความรับผิดชอบของบริษัทในฐานะผู้ว่าจ้าง

2. แบบประกันราคา มีลักษณะและเงื่อนไขสำคัญดังต่อไปนี้

ก่อนที่เข้าทำสัญญา บริษัทจะเข้ามาตรวจสอบสภาพความพร้อมของเกษตรกรคู่สัญญา กล่าวคือ เกษตรกรคู่สัญญาจะต้องรับผิดชอบในการสร้างหรือปรับปรุงโรงเรือนให้ได้มาตรฐานถูกต้องตามลักษณะ ที่ทางราชการรับรอง ขณะเดียวกันต้องตรงตามแบบที่บริษัทกำหนด และขณะเดียวกันต้องจัดหา อุปกรณ์ที่จำเป็นต่อการเลี้ยง เช่น กระจกน้ำ ถังอาหารแกลบริงพื้น เครื่องกกลูกไก่ เป็นต้น

ทั้งนี้เกษตรกรจะต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการดำเนินการค่าสาธารณูปโภค เช่น ค่าน้ำ ค่าไฟฟ้า ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง (กรณี ไม่มีไฟฟ้า) ค่าแก๊ส (สำหรับเครื่องกกไก่) ค่าภาษีโรงเรือนและ ค่าแรงงาน เกษตรกรจะต้องวางเงินประกันความเสียหาย (แต่ส่วนใหญ่ระบุในสัญญาว่า “เงินประกัน ลูกไก่”)

ในกรณีที่การเลี้ยงรุ่นนั้นขาดทุนไม่สามารถชำระหนี้ที่ค้างกับบริษัทได้ ทั้งนี้ค่าลูกไก่ ค่าปัจจัย การผลิต และค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่บริษัทออกให้เกษตรกรล่วงหน้า บริษัทจะหักเอาจากเงินประกันที่ได้ วางไว้และยังหักชดเชยให้ครบวงเงินประกันจากการเลี้ยงรุ่นต่อ ๆ ไปจนครบ บริษัทจะเป็นผู้กำหนด ราคาประกัน (ราคารับซื้อ) และราคาอาหาร ยา โดยมีสิทธิปรับเปลี่ยนราคาได้หากเห็นสมควรทั้งราคา ประกัน และราคาวัตถุดิบ เมื่อบริษัทปรับขึ้นราคาประกัน ราคาอาหารก็จะต้องถูกปรับขึ้นตามลำดับ

นอกจากนั้นการเลี้ยงไก่ในแต่ละรุ่นบริษัทจะเป็นผู้กำหนดปริมาณการเลี้ยงโดยจะพิจารณา จากประวัติ ความสามารถ ความพร้อมของเกษตรกรแต่ละราย บริษัทจะเป็นผู้จัดหาพันธุ์ลูกไก่ ตลอดจนถึงปัจจัยที่จำเป็นต่อการเลี้ยงไก่เนื้อ เช่น อาหารสัตว์ ยาสัตว์รวมถึงเวชภัณฑ์ต่าง ๆ ตลอด ระยะเวลาที่เลี้ยงในแต่ละรุ่นการเลี้ยง โดยจัดส่งให้เป็นระยะ รวมถึงการขนส่งลูกไก่ลงฟาร์มและขนไก่ ใหญ่ส่งหน้าโรงงานชำแหละ แต่เกษตรกรต้องเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้นเพียง ผู้เดียว โดยสามารถชำระเป็นเงินสด หรือ ส่งจ่ายเช็คล่วงหน้าได้แต่ส่วนใหญ่แล้วเกษตรกรจะยอมให้ บริษัทหักจากราคาไก่ใหญ่ที่ขายคืนให้กับบริษัท บริษัทจะส่งเจ้าหน้าที่สัตวบาลหรือสัตวแพทย์ประจำ บริษัทเข้าตรวจสอบทุก 1-2 วัน เพื่อให้คำแนะนำและตรวจสอบสภาพไก่เนื้อเพื่อป้องกันโรคระบาด ให้วัคซีนไก่ตามกำหนดเวลาและตรวจสอบการใช้สารเคมีในไก่ว่าเป็นไปตามมาตรฐานสากลหรือมีสาร ตกค้างหรือไม่ เพราะไก่เนื้อพันธุ์ที่ผ่านมาชำแหละแล้วจะส่งขายต่างประเทศ ทั้งเจ้าหน้าที่ของบริษัท จะไม่ควบคุมปริมาณอาหาร เนื่องจากหากไก่เนื้อบริโภคอาหารได้มากเท่าไรเท่ากับบริษัทสามารถ ขายอาหารไก่ได้มากเท่านั้น เพราะอาหารถือเป็นต้นทุนของการเลี้ยงไก่ถึงร้อยละ 80

สำหรับข้อห้ามและข้อควรระวังที่เกษตรกรต้องรู้ มี 2 ประเด็น ได้แก่

(1) ห้ามมิให้เกษตรกรนำอาหารสัตว์ ยา หรือวัคซีนจากที่อื่นใช้แทนหรือปนกับที่บริษัทจัดให้ หากมีการตรวจสอบพบจะถูกปรับตามเกณฑ์ที่กำหนดหรือยกเลิกสัญญา

(2) เมื่อไก่โตเต็มวัยและได้ขนาดตามต้องการบริษัทจะส่งพนักงาน หรือตัวแทนมาจับไก่ใหญ่ นำส่งโรงงานชำแหละเพื่อนำไปตรวจสอบสารตกค้าง ในห้องปฏิบัติการของบริษัทก่อนที่จะนำไปส่งขาย ในตลาดต่างประเทศ

อย่างไรก็ตามนอกจากบริษัทจะเป็นผู้กำหนดราคาประกันปริมาณการเลี้ยง และวิธีการเลี้ยงแล้ว บริษัทยังเป็น ผู้กำหนดระยะเวลาการเลี้ยง และเวลาในการจับไก่ใหญ่ส่งโรงงานชำแหละของบริษัทอีกด้วย โดยบริษัทจะกำหนดวันจับไก่ได้แล้วจะจัดส่งมาให้และก่อนขนส่งจะต้องนับจำนวนและชั่งน้ำหนัก (หน้าฟาร์ม) และบันทึกไว้เป็นหลักฐาน เช่นเดียวกับไก่เนื้อตามสัญญาจ้างเลี้ยง ค่าตอบแทนที่เกษตรกรจะได้รับมาจากการนำไก่ใหญ่มาขายคืนให้กับบริษัทในราคาประกัน โดยบริษัทจะคิดคำนวณค่าตอบแทนตามน้ำหนักไก่ที่ชั่งหน้าโรงงานชำแหละแล้วหักต้นทุนและค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่บริษัทเคยให้สินเชื่อไว้ รายการต้นทุนหรือค่าใช้จ่ายที่บริษัทหักไว้จะไม่ระบุไว้ในสัญญาแต่จะระบุไว้ในใบเสร็จรับเงินหรือใบรายงานผลตอบแทนการเลี้ยง (Settlement Sheet) โดยไม่แสดงรายละเอียดหรือวิธีการคำนวณแต่อย่างใด

ผู้เลี้ยงไก่เนื้อรูปแบบสัญญาประกันราคาจะได้กำไรไม่มาก เพราะต้องขายตามราคาประกันที่ได้ตกลงไว้ล่วงหน้าซึ่งเป็นราคาในระดับที่ไม่สูงมากหรือต่ำจนเกินไป นอกจากนั้นยังต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในราคาที่สูง แต่ผู้เลี้ยงไม่เสี่ยงกับการผันผวนของราคาไก่ เพียงแต่เสียโอกาสนำออกขายทำกำไรหากราคาไก่ในตลาดสูง

ปัญหาที่พบจากการเลี้ยงไก่แบบประกันราคา มีอยู่ 2 ประเด็น ได้แก่

(1) เรื่องของปริมาณการใช้อาหาร เพราะอาหารที่ใช้ต้องผันแปรไปตามสถานการณ์ของไก่ในแต่ละระยะการเลี้ยงถ้าการใช้อาหารไม่เป็นไปตามสัดส่วน และหลักเกณฑ์ทางวิชาการก็จะทำให้ผู้เลี้ยงไม่สามารถควบคุมการใช้อาหารหรือยาได้ ทำให้ต้องใช้ปริมาณมากส่งผลให้ค่าใช้จ่ายสูงเกินกำหนดเมื่อจับไก่ใหญ่ขายบริษัทก็จะถูกหักจากราคาไก่ที่ขายได้ เกษตรกรจึงขาดทุนในที่สุด

(2) เรื่องลูกไก่อ่อนแอและอาหารไม่มีคุณภาพ ทำให้ต้นทุนในการเลี้ยงไก่สูงขึ้น ซึ่งส่งผลให้ผู้เลี้ยงไก่เนื้อนั้นขาดทุน บางรายเป็นหนี้ผูกพันกับบริษัทส่งผลให้จำต้องเลี้ยงรุ่นต่อ ๆ ไป ตามตารางที่

ตารางที่ 1 สรุปการทำสัญญาแบบจ้างปลูก/จ้างเลี้ยง และการทำสัญญาแบบประกันราคา

รายการ	สัญญาแบบจ้างปลูก/เลี้ยง	แบบประกันราคา
ปัจจัยการผลิต	เกษตรกรไม่ต้องลงทุนในปัจจัยการผลิต ฝ่ายบริษัทจะเป็นผู้ลงทุนให้	เกษตรกรต้องลงทุนซื้อปัจจัยการผลิตเอง โดยบริษัทจะให้ปัจจัยการผลิตไปใช้ก่อน และหักค่าใช้จ่ายจากราคารับซื้อภายหลัง
กรรมสิทธิ์ในปัจจัยการผลิต	บริษัทเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต	เกษตรกรเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต
กรรมสิทธิ์ผลผลิต	บริษัทเป็นเจ้าของผลผลิต	เกษตรกรเป็นเจ้าของผลผลิต
ผลตอบแทน	“ค่าจ้างเลี้ยง” ซึ่งขึ้นกับอัตราที่ได้ตกลงกันไว้ หรือราคาของผลผลิตในขณะนั้น โดยมีสูตรการคำนวณที่บริษัทกำหนด เช่น กรณีการเลี้ยงไก่จะขึ้นกับจำนวนไก่ที่รอดชีวิต และอัตราแลกเนื้อ	“ราคาผลผลิต” ซึ่งเป็นราคาประกัน อาจสูงหรือต่ำกว่าราคาขายในตลาดขณะนั้น แต่ในบางสินค้าอาจไม่มี การกำหนดราคาประกันก็ได้ เช่น ปลูกในกระชัง

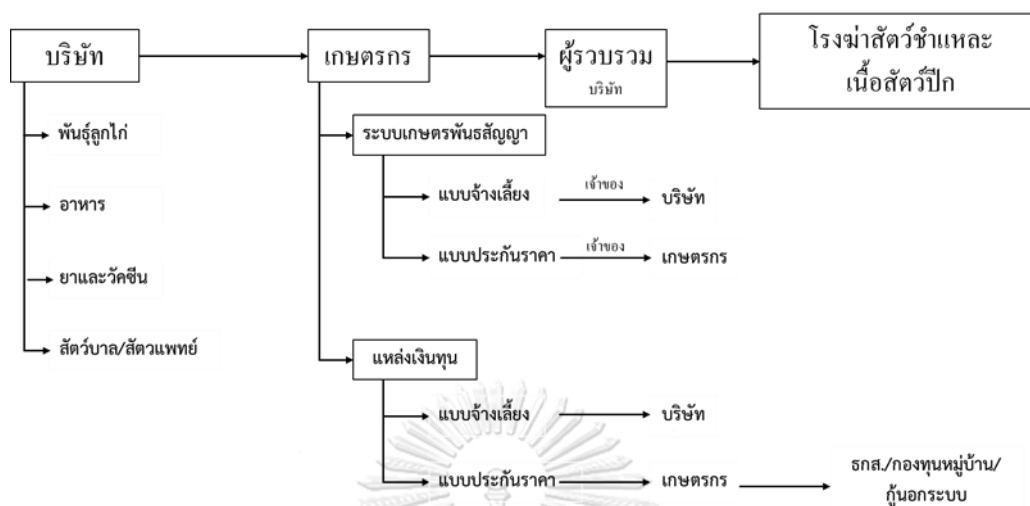
ที่มา : นนท นุชหมอน, 2556

2.3.5 อุตสาหกรรมการเลี้ยงไก่เนื้อในประเทศไทย

ไก่เนื้อหรือไก่กระทง หมายถึง ไก่ที่อยู่ระหว่างเป็นลูกไก่กับไก่ที่โตเต็มวัย โดยทั่วไปไก่จะมีอายุระหว่าง 8 สัปดาห์และมีน้ำหนักประมาณ 1.8 กิโลกรัม ไก่เนื้อที่โตจะต้องตัวใหญ่ เจริญเติบโตเร็ว อัตราการตายต่ำ ทำน้ำหนักดีโดยใช้อาหารน้อย ซึ่งจะทำให้ต้นทุนในการผลิตที่ต่ำลง

ไก่เนื้อ (Broiler Farm) หมายถึง สัตว์ปีกที่มีชื่อวิทยาศาสตร์ Gallus gallus ซึ่งเลี้ยงตามระยะเวลาของสายพันธุ์เพื่อการผลิตเนื้อไก่ สำหรับการบริโภค (สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ 2560) โดยการเลี้ยงไก่เนื้อควรใช้ระบบการเลี้ยงแบบเข้าออกพร้อมทั้งหมด (All in – all out) คือ ในโรงเรือนเดียวกันจะเริ่มต้นเลี้ยงไก่อายุเท่ากัน ภายหลังจากที่จับไก่ออกทั้งหมดแล้ว โรงเรือนจะมีเวลาว่างซึ่งเป็นเวลาที่ผู้เลี้ยงจะต้องทำความสะอาดโรงเรือนและอุปกรณ์ต่างให้สะอาด โดยทำการฆ่าเชื้อโรคทั้งภายในและภายนอกโรงเรือน ฆ่าเชื้อโรค อุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ อาทิเช่น อุปกรณ์ที่ให้น้ำสำหรับไก่ และที่ให้อาหาร เป็นต้น หลังจากนั้นเมื่อทำความสะอาดโรงเรือนและอุปกรณ์สำหรับไก่แล้ว จะต้องมีการหยุดพักโรงเรือน (Down time) จำนวน 7-14 วัน เพื่อป้องกันติดต่อของโรคระบาดในบางชนิด ระยะเวลาในการเลี้ยงไก่เนื้อจะขึ้นอยู่กับขนาดของไก่ที่ตลาดต้องการซึ่งจะมีน้ำหนักตั้งแต่ 1.3 – 2.8 กิโลกรัม (ชนาทิพย์ แป้นจันทร์, 2555) ไก่ที่มีน้ำหนักน้อยมักจะนำไปแปรรูปเป็นอื่น ๆ ต่อไป (ประภากร ธาราฉาย, 2560)

ห่วงโซ่การผลิตเลี้ยงไก่เนื้อในระบบเกษตรพันธสัญญา ในประเทศไทย ตามภาพที่ 5

รูปภาพที่ 5 ห่วงโซ่การผลิตเลี้ยงไก่เนื้อในระบบเกษตรพันธสัญญา ในประเทศไทย

จากภาพชี้ให้เห็นว่า เกษตรกรแบบจ้างเลี้ยง เกษตรกรไม่ต้องลงทุนในปัจจัยการผลิต บริษัทจะเป็นผู้ลงทุนในการผลิตทั้งหมด ซึ่งกรรมสิทธิ์ผลผลิตบริษัทจะเป็นเจ้าของผลผลิต และผลตอบแทนนั้น “ค่าจ้างเลี้ยง” จะขึ้นกับสัญญาที่ได้ตกลงกันไว้ หรือราคาผลผลิตในขณะนั้น

ในส่วนของแบบประกันราคา เกษตรกรจะเป็นผู้ลงทุนซื้อปัจจัยการผลิตเองทั้งหมด โดยบริษัทจะให้ปัจจัยการผลิตไปก่อน และหักค่าใช้จ่ายจากราคารับซื้อภายหลัง ซึ่งกรรมสิทธิ์ผลผลิตเกษตรกรเป็นเจ้าของผลผลิต และผลตอบแทนนั้น “ราคาผลผลิต” ซึ่งราคาประกันราคาสูงหรือต่ำราคาขายในตลาดในขณะนั้น

2.3.6 การแบ่งขนาดฟาร์มในการเลี้ยง

ในปัจจุบันการแบ่งขนาดของฟาร์ม ของกลุ่มสารสนเทศและข้อมูลสถิติ ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กรมปศุสัตว์ ในปี 2560 พบว่า ขนาดฟาร์มเล็กมาก (XS เฉลี่ย) มีจำนวนการเลี้ยง 1 ถึง 3,000 ตัว ขนาดเล็ก (S เฉลี่ย) มีจำนวนการเลี้ยง 3,001 ถึง 10,000 ตัว ขนาดกลาง (M เฉลี่ย) มีจำนวนการเลี้ยง 10,001 ถึง 50,000 ตัว ขนาดใหญ่ (L เฉลี่ย) มีจำนวนการเลี้ยง 50,0001 ถึง 100,000 ตัว และขนาดใหญ่มาก (XL เฉลี่ย) มีจำนวนการเลี้ยง 100,000 เป็นต้นไป (กลุ่มสารสนเทศและข้อมูลสถิติ ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กรมปศุสัตว์ 2562)

ในการศึกษาของ เบญจพรณ เอกะสิงห์ และคณะ (2557) ได้ระบุไว้ว่า การเลี้ยงไก่เนื้อแบบจ้างเลี้ยงได้มีการแบ่งขนาดของฟาร์มการเลี้ยงได้ดังนี้ ขนาดเล็กมาก (XS เฉลี่ย) มีจำนวนการเลี้ยง 5,000 ถึง 6,500 ตัว ขนาดเล็ก(S เฉลี่ย) มีจำนวนการเลี้ยง 7,000 ถึง 9,500 ตัว ขนาดกลาง (M เฉลี่ย) มีจำนวนการเลี้ยง 10,000 ถึง 15,000 ตัว ขนาดใหญ่(L เฉลี่ย) มีจำนวนการเลี้ยง 20,000 ถึง

30,000 ตัว และ ขนาดใหญ่มาก (XL เฉลี่ย)) มีจำนวนการเลี้ยง 62,000 ตัวเป็นต้นไป ในส่วนของการเลี้ยงแบบประกันราคา ได้มีการแบ่งขนาดของฟาร์มการเลี้ยงได้ดังนี้ ขนาดเล็ก(S เฉลี่ย) มีจำนวนการเลี้ยง 7,000 ถึง 9,500 ตัว ขนาดกลาง(M เฉลี่ย) มีจำนวนการเลี้ยง 10,000 ถึง 15,000 ตัว ขนาดใหญ่ (L เฉลี่ย) มีจำนวนการเลี้ยง 15,000 ถึง 20,000 ตัว และขนาดใหญ่มาก (XL เฉลี่ย) มีจำนวนการเลี้ยง 20,000 ถึง 30,000 ตัว ตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 สรุปขนาดฟาร์มแบบจ้างเลี้ยง และแบบประกันราคา

ขนาด	จำนวนเลี้ยง (ตัวต่อรุ่น)	
	สัญญาแบบจ้างเลี้ยง	สัญญาแบบประกันราคา
เล็กมาก (XS เฉลี่ย)	5,000 – 5,500 และ 6,000 – 6,500	-
เล็ก (S เฉลี่ย)	7,000 – 8,000 และ 9,000 – 9,500	7,000 – 8,000 และ 9,000 – 9,500
กลาง (M เฉลี่ย)	10,000 – 12,500 และ	10,000 – 12,500 และ
	12,501 – 15,000	12,501 – 15,000
ใหญ่ (L เฉลี่ย)	20,000 – 30,000	15,001 – 17,500 และ
		17,501 – 20,000
ใหญ่มาก (XL เฉลี่ย)	62,000	20,000 – 30,000

ที่มา : เบญจพรพรรณ เอกะสิงห์ และคณะ, 2557 (47 – 51)

2.3.7 สถานการณ์ไก่เนื้อในประเทศไทย

รายได้แบบประกันราคาไก่จะสูงกว่าแบบจ้างเลี้ยงมาก โดยอยู่ระหว่าง 400,000 - 9,000,000 บาท ขึ้นอยู่กับปริมาณและประเภทของไก่เลี้ยง ส่วนเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่(ซี) (ไก่พันธุ์ไข่ตัวผู้) จะมีรายได้ อยู่ที่ 400,000-700,000 บาท และรายได้จากการ เลี้ยงไก่ (เอ) (ไก่พันธุ์เนื้อโดยตรง) ประกันราคา อยู่ที่ 40 -50 บาทต่อตัว ต้นทุนที่เกิดขึ้นจากการรับเลี้ยงไก่จะสูงตามรายได้ที่เกิดขึ้น โดยการรับเลี้ยงไก่เนื้อ (ซี) จะมีต้นทุนเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 30 - 35 บาทต่อตัว โดยค่าใช้จ่ายหลักได้แก่ ค่าอาหาร ค่าพันธุ์ไก่ ค่าไฟ และค่าเสื่อมราคา (กัลปพฤกษ์ พิวิทองงาม และคณะ, 2552)

ทั้งนี้ระบบเกษตรกรพันธสัญญาว่ามีความแตกต่าง ระหว่างการเลี้ยงในระบบเกษตรกรพันธสัญญา และการเลี้ยงแบบอิสระ โดยที่การเลี้ยงในระบบเกษตรกรพันธสัญญานั้นส่วนใหญ่จะมีการเลี้ยงแบบขนาดใหญ่เป็นระบบปิดและมีปัจจัยในด้านสินเชื่อที่ผู้เลี้ยงแบบมีสัญญาส่วนใหญ่ จะต้องมีการขอกู้สินเชื่อจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ ประมาณร้อยละ 75.6 ซึ่งจะต่างจากผู้เลี้ยงแบบอิสระที่มีการกู้เพียงร้อยละ 22 เท่านั้น และมีจำนวนสินเชื่อที่ต่ำกว่าคนที่เลี้ยงในระบบเกษตรกรพันธสัญญานั้นนั้นแสดงให้เห็นว่า การเปรียบเทียบผลตอบแทนระหว่างการเลี้ยงในระบบเกษตรกรพันธสัญญา และ ไม่เลี้ยงในระบบเกษตรกรพันธสัญญาไม่สามารถให้ข้อสรุปได้ที่แน่นอน แต่ยังคงขึ้นอยู่กับเงื่อนไขในด้านแหล่งเงินทุนและขนาดการลงทุนที่เข้ามาสนับสนุนอีกด้วย (นนท์ นุชหมอน, 2556)

จากสถิติแนวโน้มโครงสร้างอุตสาหกรรมไก่เนื้อในประเทศไทยปี 2561-2563 โดยมีการระบุ ว่า (1) มีผู้ประกอบการรายใหญ่ ได้ลงทุนในอุตสาหกรรมอย่างครบวงจร ตั้งแต่อาหารสัตว์ ฟาร์มไก่ เนื้อ (ทั้งที่เป็นฟาร์มของบริษัท และระบบเกษตรกรพันธสัญญา และโรงงานแปรรูป จึงทำให้มีการแปรรูปผลิตภัณฑ์มูลค่าเพิ่มเพื่อส่งออก (2) ผลผลิตไก่เนื้อนี้คิดเป็นสัดส่วนประมาณ 50 เปอร์เซ็นต์ในการส่งออก แต่เกษตรกรผู้เลี้ยงไก่เนื้อในระบบเกษตรกรพันธสัญญา (Contract farming) คิดเป็น 40 เปอร์เซ็นต์ นี้ส่วนใหญ่เพื่อใช้บริโภคภายในประเทศ ทั้งในภัตตาคาร ร้านอาหาร โรงแรม ผู้บริโภคทั่วไป และบางส่วนถูกนำไปแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์มูลค่าเพิ่ม และอีก 10 เปอร์เซ็นต์ที่เหลือจะเป็นเกษตรกรรายย่อยเป็นผู้เลี้ยงซึ่งอุตสาหกรรมไม่นับรวมในห่วงโซ่อุปทานของอุตสาหกรรมไก่ แต่ผลผลิตทั้งหมดจะเข้าสู่โรงงานชำแหละรายย่อยสำหรับผู้บริโภคภายในประเทศต่อไป (เชษฐชูดา เชื้อสุวรรณ , 2561)

ในปี 2560 กลุ่มสารสนเทศและข้อมูลสถิติ ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กรมปศุสัตว์ (2562) การสำรวจพบว่า การเลี้ยงไก่ทั้งประเทศไทย มีจำนวน 429,979,458 ตัว และมีเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ทั้งหมดทั่วประเทศอยู่ที่ 2,470,427 ราย โดยในสวนการเลี้ยงไก่เนื้อพันธุ์ในประเทศไทยมีอยู่ที่จำนวน 267,520,124 ตัว และเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่เนื้อพันธุ์อยู่จำนวน 36,546 ราย และการเลี้ยงไก่เนื้อพันธุ์ในบริเวณภาคกลางมีอยู่จำนวน 187,872,273 ตัว และมีเกษตรกรในบริเวณภาคกลางที่เลี้ยงอยู่เป็นจำนวน 8,253 ราย

โดยแนวโน้มในการเลี้ยงไก่เนื้อพันธุ์ ในปี พ.ศ. 2555 - 2560 พบว่า การเลี้ยงเลี้ยงไก่เนื้อพันธุ์ในประเทศไทยไปมีแนวโน้มที่จะสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ตามตารางที่ 3

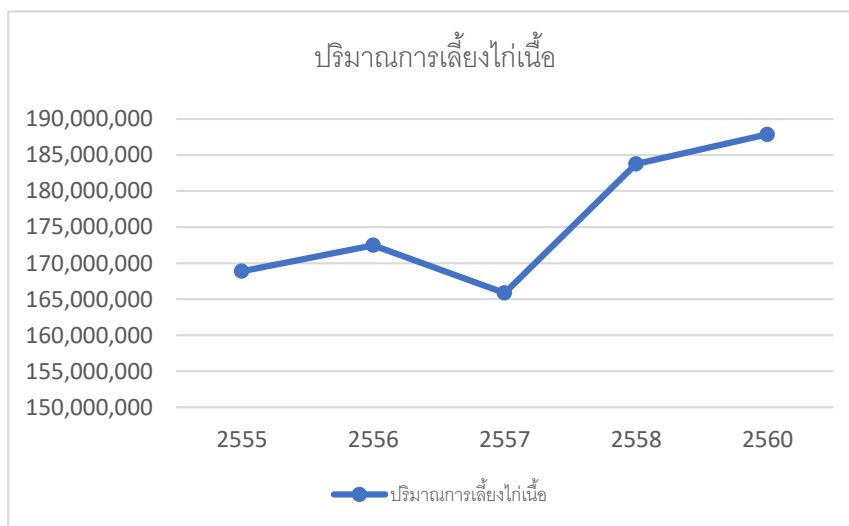
ตารางที่ 3 จำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยง และปริมาณการเลี้ยงไก่เนื้อในบริเวณพื้นที่ภาคกลาง ปี พ.ศ. 2555 - 2560

ปี พ.ศ.	ปริมาณการเลี้ยงไก่เนื้อ (ตัว)	เกษตรกรผู้เลี้ยงไก่เนื้อ (ราย)
2555	168,888,816	7,719
2556	172,472,605	7,001
2557	165,848,271	8,133
2558	183,764,274	7,343
2559	ไม่พบข้อมูล	
2560	187,872,273	8,253

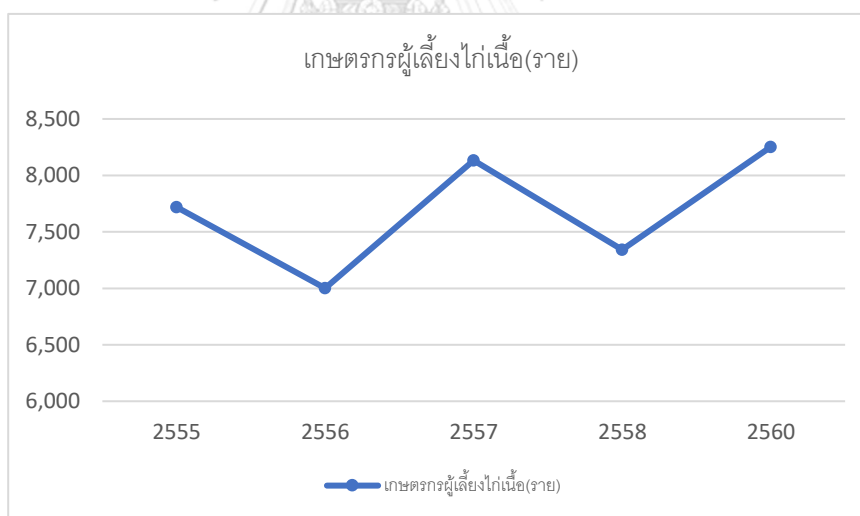
ที่มา : กรมปศุสัตว์, 2561

ทั้งนี้เมื่อพิจารณาตามรูปที่ 6 และ รูปที่ 7 แสดงให้เห็นว่าการเลี้ยงไก่เนื้อพันธุ์ในประเทศไทยได้รับความนิยมนในระบบเกษตรกรพันธสัญญาจากเกษตรกรเป็นอย่างดีและในจังหวัดสุพรรณบุรีเป็น

จังหวัดที่เลี้ยงไก่เป็นอันดับต้นๆ ของประเทศไทยที่มีการเลี้ยงไก่เนื้ออยู่จำนวนมาก นั้นแสดงให้เห็นถึงศักยภาพของเกษตรกรที่มีความพร้อมในการเลี้ยงไก่เนื้อพันธุ์ระบบเกษตรพันธสัญญา

รูปภาพที่ 6 ปริมาณการเลี้ยงไก่เนื้อภายในประเทศ (ภาคกลาง) ปี พ.ศ. 2555 - 2560

รูปภาพที่ 7 จำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่เนื้อ (ภาคกลาง) ปี พ.ศ. 2555 - 2560

ที่มา : สรุปข้อมูลจากจากกรมปศุสัตว์, 2561

2.3.8 บริบททางเศรษฐกิจ สังคม และโครงสร้างอุตสาหกรรมไก่เนื้อในจังหวัดสุพรรณบุรี

สุพรรณบุรีเป็นจังหวัดหนึ่งในเขตภาคกลางด้านทิศตะวันตกของประเทศไทย ตั้งอยู่ บนพื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำท่าจีน หรือแม่น้ำสุพรรณบุรีไหลผ่านตามแนวยาวของจังหวัดจากเหนือจรดใต้ จังหวัดสุพรรณบุรี ตั้งอยู่ระหว่างเส้นรุ้งที่ 14 องศา 4 ลิปดา ถึง 15 องศา 5 ลิปดาเหนือและระหว่างเส้นแวง 99 องศา 17 ลิปดา ถึง 100 องศา 16 ลิปดา ตะวันออก อยู่สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง 3-10 เมตร มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 5,358.01 ตารางกิโลเมตรหรือประมาณ 3.3 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 5.2 ของพื้นที่ภาคกลางอยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครประมาณ 107 กิโลเมตร (ตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 340) โดยทางรถไฟประมาณ 142 กิโลเมตร (สำนักงานแรงงานจังหวัดสุพรรณบุรี, 2562) มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง ดังต่อไปนี้

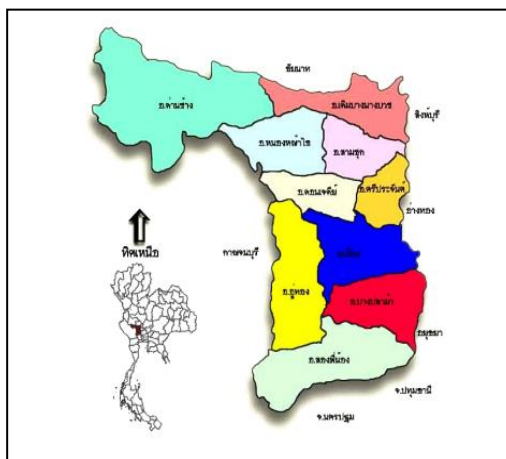
ทิศเหนือ	ติดจังหวัดอุทัยธานีและชัยนาท
ทิศตะวันออก	ติดจังหวัดสิงห์บุรีอ่างทองและพระนครศรีอยุธยา
ทิศใต้	ติดจังหวัดนครปฐมและกาญจนบุรี
ทิศตะวันตก	ติดจังหวัดกาญจนบุรีและอุทัยธานี

3.8.1 ลักษณะพื้นที่

จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นที่ราบลุ่มเป็นส่วนใหญ่ มีพื้นที่บางส่วนเป็นที่ราบสูง โดยมีความลาดเทระหว่าง 0-3 เปอร์เซ็นต์ ซึ่งอยู่ทางด้านตะวันตกของจังหวัด ตลอดแนวตั้งแต่เหนือจรดใต้บริเวณพื้นที่ต่ำสุดอยู่ทางด้านตะวันออกเฉียงใต้ คืออยู่สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางเฉลี่ยประมาณ 3 เมตร ส่วนทางเหนือของจังหวัดอยู่สูงจากระดับ น้ำทะเลปานกลางเฉลี่ยประมาณ 10 เมตร พื้นที่ส่วนใหญ่ของจังหวัดสุพรรณบุรีใช้ทำนาข้าวมีแม่น้ำลำคลองหนองบึงอยู่ทั่วไป แม่น้ำสายสำคัญที่ไหลผ่านจากเหนือสุดถึงใต้สุด ได้แก่ แม่น้ำท่าจีน หรือแม่น้ำสุพรรณบุรี (สำนักงานจังหวัดสุพรรณบุรี, 2562)

3.8.2 สภาพเศรษฐกิจ และสังคม

จังหวัดสุพรรณบุรี แบ่งส่วนราชการออกเป็น 10 อำเภอ ประกอบด้วย (สำนักสถิติแห่งชาติ, 2557) (1) อำเภอดอนเจดีย์ (2) อำเภอด่านช้าง (3) อำเภอบางปลาม้า (4) อำเภอศรีประจันต์ (5) อำเภอสองพี่น้อง (6) อำเภอสามชุก (7) อำเภอหนองหญ้าไซ (8) อำเภออู่ทอง (9) อำเภอเมืองสุพรรณบุรี และ (10) อำเภอเดิมบางนางบวช

รูปภาพที่ 8 แผนที่จังหวัดสุพรรณบุรี
ที่มา : จังหวัดสุพรรณบุรี ,2555

3.8.3 ข้อมูลประชากร

ข้อมูลสำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ณ เดือนธันวาคม พ.ศ. 2561 พบว่า จังหวัดสุพรรณบุรีมีประชากรรวมทั้งสิ้น 848,720 คน เป็นหญิงจำนวน 438,479 คน และชายจำนวน 410,241 คน รวมทั้งสิ้น 299,083 ครั้วเรือน (สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง, 2562) ตามตารางที่ 4

ตารางที่ 4 จำนวนประชากร จำแนกเป็นราย จังหวัดสุพรรณบุรี ณ เดือนธันวาคม พ.ศ. 2561

อำเภอ	จำนวน ประชากร	จำนวน ครั้วเรือน	อำเภอ	จำนวน ประชากร	จำนวน ครั้วเรือน
1. ดอนเจดีย์	40,696	13,829	6. สามชุก	40,625	14,359
2. ด่านช้าง	61,651	23,059	7. หนองหญ้าไซ	46,703	15,911
3. บางปลาม้า	59,888	19,313	8. อู่ทอง	66,094	20,470
4. ศรีประจันต์	40,697	14,475	9. เดิมบางนางบวช	47,020	16,416
5. สองพี่น้อง	111,848	34,932	10. เมือง	107,717	36,990

ที่มา : สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง, 2561

ในปี 2562 โครงสร้างประชากรทั้งหมัดมีจำนวน 847,216 คนซึ่งมีผู้อยู่ในวัยทำงาน (อายุ 15 ปี ขึ้นไป) จำนวน 721,592 คน มีอยู่ในกำลังแรงงาน จำนวน 466,342 คน และผู้อยู่ในกำลังแรงงาน จำนวน 255,250 คน ในส่วนแรงงานนอกระบบของจังหวัดสุพรรณบุรีปี 2561 พบว่าแรงงานนอกระบบมีจำนวน 358,982 คน คิดเป็นเพศชาย จำนวน 200,891 คน เพศหญิง จำนวน 158,091 คน โดยแรงงานนอกระบบส่วนใหญ่จะทำงานในส่วนภาคการเกษตร จำนวน 234,220 คน

เนื่องจากประชาชนในสุพรรณบุรีส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพเกษตรกรรม (สำนักงานแรงงานจังหวัดสุพรรณบุรี, 2562)

3.8.4 เศรษฐกิจ

ข้อมูลผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (Gross Provincial Product, GPP) ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พบว่า จังหวัดสุพรรณบุรีมีผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด พ.ศ. 2554 มูลค่า 68,922 ล้านบาท รายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปี (GPP Per capita) 76,549 บาท รายได้ส่วนใหญ่ ขึ้นอยู่กับสาขาเกษตรกรรม พืชเศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัดได้แก่ อ้อยโรงงาน ข้าว ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ หน่อไม้ฝรั่ง มันสำปะหลัง ถั่วต่าง ๆ สับปะรด และมีสัตว์เศรษฐกิจได้แก่ ไก่ สุกร เป็ด โคเนื้อ เป็นส่วนหนึ่งที่ทำรายได้เข้าสู่จังหวัดสุพรรณบุรีเป็นจำนวนมาก ในส่วนภาคอุตสาหกรรม โดยเฉพาะการค้าและบริการ มีบทบาทที่สำคัญต่อจังหวัด(กรมทรัพยากรธรณี, 2557)

ในปัจจุบันผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (Gross Provincial Product : GPP) ณ ราคาประจำปี 2560 พบว่า เศรษฐกิจมวลรวมมี จำนวน 86,744 ล้านบาท โดยส่วนใหญ่ขึ้นกับภาคการเกษตรกรรม การป่าไม้และการประมง จำนวน 25,226 ล้านบาท (สำนักงานแรงงานจังหวัดสุพรรณบุรี, 2562) ซึ่งภาคเกษตรกรรมของจังหวัดจะมีสินค้าเกษตรที่สำคัญอยู่จำนวน 31 ชนิด โดยมีกลุ่มของประมง มี 8 ชนิด ประกอบด้วย กุ้งก้ามกราม กุ้งขาว ปลานิล ปลาดุก ปลาช่อน ปลาสลิด กบ และปลาหมอ ในส่วนของกลุ่มพืช มี 9 ชนิด ประกอบด้วย ข้าว อ้อยโรงงาน มันสำปะหลัง ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มะม่วง แห้ว พืชผัก ผัก และพืชอินทรีย์ อีกทั้งปศุสัตว์ มี 14 ชนิด ประกอบด้วย โคเนื้อ โคเนื้อ แพะเนื้อ สุกร ไก่ไข่ เป็ดไข่ ไก่เนื้อ เป็ดเนื้อ ไก่พื้นเมือง กระบือ นกกระทา แกะ แพะนม และพืชอาหารสัตว์ (คณะกรรมการจัดทำฐานข้อมูลกลางและสนเทศด้านการเกษตรและสหกรณ์ จังหวัดสุพรรณบุรี, 2561) ด้านรายได้เฉลี่ยของคนสุพรรณบุรีในปี 2651 พบว่า คริวเรือนมีรายได้เฉลี่ยคนละ 81,236.34 บาท/ปี โดยที่ในปี 2560 มีรายได้ต่อคนต่อปี 100,595 บาท จำนวน 862 บาท

ด้านรายได้เฉลี่ยของคนสุพรรณบุรีในปี 2651 พบว่า คริวเรือนมีรายได้เฉลี่ยคนละ 81,236.34 บาท/ปี โดยที่ในปี 2560 มีรายได้ต่อคนต่อปี 100,595 บาท จำนวน 862 บาท ตามตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ข้อมูลผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (GPP) 19 สาขา (ณ ราคาประจำปี 2560)

หน่วย : ล้านบาท

รายการ	ปี		
	2558	2559	2560
ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (Gross Provincial Product : GPP)	83,858	82,170	86,744
ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดต่อหัว (บาท)	97,668	95,480	100,595
จำนวนประชากร (1,000 คน)	859	860	862

ที่มา: รายงานสถานการณ์แรงงานจังหวัดสุพรรณบุรี, 2562 (8)

3.8.5 คุณภาพชีวิตของคนในพื้นที่

คุณภาพชีวิตของคนในพื้นที่สุพรรณบุรี แบ่งออกเป็น 5 ตัวชี้วัด ได้แก่ (1) สุขภาพดี คือ เรื่อง การได้รับการรักษาตั้งแต่แรกเกิด การเจ็บป่วย ตลอดจนการได้รับการตรวจสุขภาพประจำปี ครั้วเรือน ได้รับประทานอาหารที่ถูกสุขลักษณะ ปลอดภัย และได้มาตรฐาน (2) สภาพแวดล้อม คือ เรื่อง สภาพแวดล้อมที่มีที่พอกอาศัยมีความสะอาดตามสุขลักษณะ มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และมั่นคงถาวร มีน้ำสะอาดสำหรับดื่ม และใช้ที่เพียงพอตลอดทั้งปี (3) การศึกษา คือ การที่เด็กทุกคน ในพื้นที่จังหวัดสุพรรณบุรีได้รับการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี และเด็กที่ไม่ได้เรียนต่อและยังไม่มียานทำ ได้รับการฝึกอบรมด้านวิชาชีพ ร้อยละ 100 (4) อาชีพและรายได้ คือ คนที่มีอายุ 15 – 60 ปี ขึ้นไปมี อาชีพและมีรายได้เข้ามาจนเจือครอบครัวถึงร้อยละ 99 ตลอดจนมีเงินเพื่อออมถึงร้อยละ 95.78 (5) ค่านิยม คือ ผู้สูงอายุและผู้ป่วยเรื้อรังได้รับการดูแลจากครอบครัว ชุมชน ภาครัฐหรือเอกชน ร้อยละ 99.99 และทุกคนในจังหวัดสามารถทำกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ของชุมชนได้เป็นอย่างดี ซึ่งทำให้ จังหวัดสุพรรณบุรีได้ผ่านเกณฑ์ในระดับสูงทุกตามตัวชี้วัดการจัดเก็บข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (การ จัดเก็บข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) จังหวัดสุพรรณบุรี, 2561)

3.8.6 โครงสร้างอุตสาหกรรมไก่เนื้อในจังหวัดสุพรรณบุรี

จากการศึกษา พบว่า ในพื้นที่จังหวัดสุพรรณบุรีในด้านปศุสัตว์นั้น เกษตรกรได้นิยมเลี้ยงสัตว์ เศรษฐกิจ คือ ไก่เนื้อ ไก่เนื้อ ครอบือ สุกร ไก่ เป็ด แพะ แกะ และสัตว์ชนิดอื่น ๆ ถึงจำนวน 32,372 ราย โดยได้มีการแบ่งออกเป็นฟาร์ม ประกอบด้วย ไก่เนื้อจำนวน 4,443 ฟาร์ม ไก่เนื้อจำนวน 17 ฟาร์ม ครอบือจำนวน 157 ฟาร์ม สุกรจำนวน 1,193 ฟาร์ม ไก่จำนวน 28,086 ฟาร์ม เป็ดจำนวน 3,120 ฟาร์ม แพะจำนวน 353 ฟาร์ม แกะจำนวน 27 ฟาร์ม และสัตว์ชนิดอื่น ๆ จำนวน 309 ฟาร์ม ซึ่งการเลี้ยงไก่ได้รับความนิยมสูงสุดจึงแสดงให้เห็นว่า การเลี้ยงไก่ ง่ายต่อการจัดการ และได้เงินเร็ว ภายใน 45 - 60 วัน ดังนั้นเกษตรกรจึงยอมรับและนิยมเลี้ยงเป็นจำนวนมาก

โดยที่จังหวัดสุพรรณบุรีเป็นจังหวัดที่มีอุตสาหกรรมเลี้ยงไก่เป็นจำนวนมาก เนื่องจากมีความพร้อมทางการปลูกพืชอาหารสัตว์ เช่น ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มันสำปะหลัง ถั่วต่าง ๆ สับปะรด ซึ่งเป็นวัตถุดิบที่ส่วนหนึ่งของอุตสาหกรรมผลิตอาหารสัตว์ และมีสภาพภูมิประเทศและการคมนาคมขนส่งที่สามารถเชื่อมโยงครอบคลุมระหว่างจังหวัดและภูมิภาคที่สำคัญ คือเป็นพื้นที่ภาคกลางที่เป็นศูนย์กลางทางด้านเศรษฐกิจและการตลาดขนาดใหญ่ ทำให้เป็นพื้นที่มีระบบการเลี้ยงไก่เนื้อระบบเกษตรพันธสัญญาจำนวนมาก โดยมีข้อมูลสถิติการเลี้ยงไก่เนื้อของกลุ่มสารสนเทศและข้อมูลสถิติศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กรมปศุสัตว์ พบว่าจังหวัดสุพรรณบุรี ในปี พ.ศ. 2555 มีการเลี้ยงไก่เนื้อพันธุ์อยู่จำนวน 7,433,558 ตัว ในปี พ.ศ. 2556 มีการเลี้ยงไก่เนื้อพันธุ์อยู่จำนวน 7,027,871 ตัว และในปี พ.ศ. 2557 มีการเลี้ยงไก่เนื้อพันธุ์อยู่จำนวน 8,511,831 ตัว ตามตารางที่ 6

ตารางที่ 6 จำนวนไก่และเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่เนื้อพันธุ์ พ.ศ. 2555 - 2557

รายการ	2555		2556		2557	
	จำนวนไก่เนื้อ (ตัว)	จำนวนครั้วเรือน	จำนวนไก่เนื้อ (ตัว)	จำนวนครั้วเรือน	จำนวนไก่เนื้อ (ตัว)	จำนวนครั้วเรือน
ดอนเจดีย์	2,159,007	60	1,808,830	50	3,286,241	73
ด่านช้าง	490,900	30	546,500	32	583,222	33
บางปลาหมอ	771,400	92	706,823	87	704,900	81
ศรีประจัน	137,285	10	120,524	12	70,481	10
สองพี่น้อง	509,187	56	430,882	42	525,790	48
สามชุก	541,074	8	541,152	9	217,462	43
หนองหญ้าไซ	501,793	21	527,477	26	630,344	270
อู่ทอง	1,331,325	79	1,374,000	31	1,362,690	30
เดิมบางนางบวช	612,087	118	615,403	14	788,700	12
เมืองสุพรรณบุรี	379,500	18	356,280	26	342,001	18
รวม	7,433,558	492	7,027,871	329	8,511,831	618

ที่มา : กลุ่มสารสนเทศและข้อมูลสถิติ ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กรมปศุสัตว์, 2561

การทำเกษตรพันธสัญญาของไก่เนื้อในจังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า มีบริษัทเข้าทำสัญญากับเกษตรกรในจังหวัด จำนวน 19 บริษัท คือ (1) บริษัทไทยฟู้ดส์คอนแทรคฟาร์มมิ่ง จำกัด (2) บริษัทเบทาโกร (3) บริษัทซีพีเอฟ (ประเทศไทย) จำกัด (มหาชน) (4) บริษัทไก่พันธุ์ซีพีแกลงคอย (5) บริษัท BRF (6) บริษัทเซนทาโกร จำกัด (7) บริษัทจำกัดไฟโรจน์โพลทรีรี่ (8) บริษัท CPF จำกัด (9) บริษัท

SG (10) บริษัทกรุงเทพจำกัด (11) บริษัทคาร์กิลล์มีท (ไทยแลนด์) จำกัด (12) บริษัทซัน ฟู้ด อินเตอร์เนชั่นแนล จำกัด (13) บริษัทตะนาวศรีไก่ไทย จำกัด (14) บริษัททัศนศิลป์ฟาร์ม (15) บริษัทไทยธรรมดี (16) บริษัทเอฟแอนด์เอฟฟู้ดส์ จำกัด (17) บริษัท บิ๊กฟู้ดส์ (18) บริษัทสยามฟีดส์แอนด์ฟู้ดส์ จำกัด (19) เสริมสินฟาร์ม (คณะทำงานจัดทำฐานข้อมูลกลางและสนเทศด้านการเกษตรและสหกรณ์ จังหวัดสุพรรณบุรี, 2561)

ในปี 2562 การแบ่งขนาดฟาร์มตามมาตรฐานการเลี้ยงไก่เนื้อพันธุ์และเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่เนื้อพันธุ์ จังหวัดสุพรรณบุรี ปี 2562 พบว่ามีฟาร์มเลี้ยงไก่เนื้อทั้งหมดจำนวน 310 รายมีจำนวนเกษตรกรที่เลี้ยงไก่เนื้อพันธุ์ขนาด 1 ถึง 3,000 ตัว มีจำนวน 6 ราย คิดเป็นร้อยละ 1.94 เกษตรกรที่เลี้ยง 3,001 ถึง 10,000 ตัว มีจำนวน 74 ราย คิดเป็นร้อยละ 23.87 เกษตรกรที่เลี้ยง 10,001 ถึง 100,000 มีจำนวน 202 ราย คิดเป็นร้อยละ 65.16 และเกษตรกรรายใหญ่ที่เลี้ยง 100,001 เป็นต้นไป มีจำนวน 28 ราย คิดเป็นร้อยละ 9.03 ตามตารางที่ 7

ตารางที่ 7 การแบ่งขนาดฟาร์มตามมาตรฐานการเลี้ยงไก่เนื้อ จังหวัดสุพรรณบุรี ปี 2562

ขนาด	รายการ		
	ปริมาณการเลี้ยง/รุ่น	เกษตรกร (ราย)	ร้อยละ
เล็กมาก (XS เฉลี่ย)	1 – 3,000	6	1.94
เล็ก (S เฉลี่ย)	3,001 – 10,000	74	23.87
กลาง (M เฉลี่ย)	10,001 – 100,000	202	65.16
ใหญ่มาก (XL เฉลี่ย)	100,001 เป็นต้นไป	28	9.03
รวมทั้งสิ้น		310	100

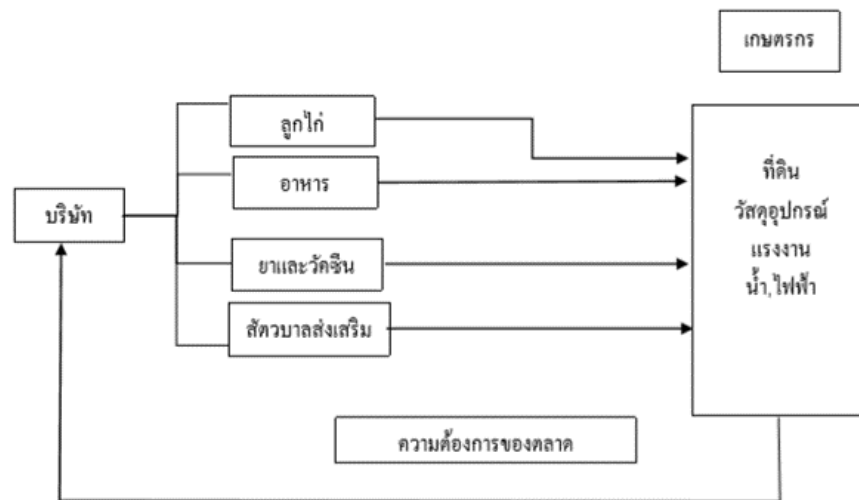
ที่มา : กลุ่มสารสนเทศและข้อมูลสถิติ ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กรมปศุสัตว์, 2561

3.8.7 โครงสร้างการตลาดไก่เนื้อในจังหวัดสุพรรณบุรี

โครงสร้างตลาดไก่เนื้อในพื้นที่สุพรรณบุรีมี 3 ลักษณะ คือ แบบที่หนึ่ง การเลี้ยงแบบอิสระเกษตรกรเป็นผู้ลงทุนเองทั้งหมด โดยมีความเสี่ยงเรื่องราคาที่ไม่แน่นอน แบบที่สอง การเลี้ยงแบบประกันราคาเกษตรกรจะต้องทำสัญญาการซื้อขายล่วงหน้ากับผู้รับซื้อ จะทำให้ไม่เกิดความเสี่ยงกับราคาขายไก่เนื้อ แบบที่สาม การเลี้ยงแบบจ้างเกษตรกรเป็นผู้ลงทุนเรื่องโรงเรือนและอุปกรณ์ และส่วนอื่น ๆ ผู้จ้างเลี้ยงเป็นผู้ลงทุนให้ทั้งหมด เกษตรกรจะได้รับค่าจ้างตามที่ตกลงเมื่อตอนจับไก่ส่งตลาด

ในส่วนการตลาดของพื้นที่ จะแบ่งออกเป็น 2 ประเภทดังต่อไปนี้

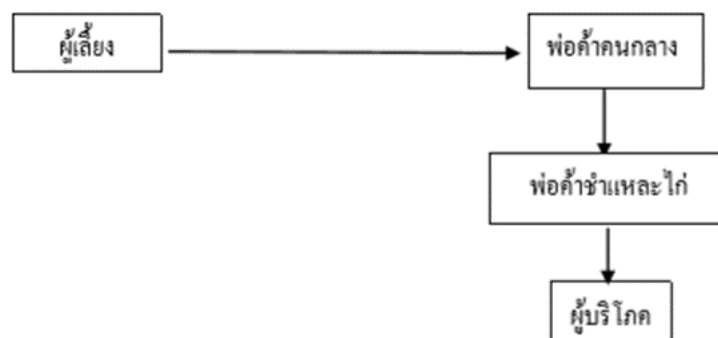
(1) การตลาดของการเลี้ยงไก่เนื้อแบบประกันราคาและแบบจ้างเลี้ยง คือ ผู้เลี้ยงไก่เนื้อจะส่งไก่มีชีวิตให้กับบริษัท และบริษัทจะนำไก่เข้าโรงฆ่าและหลักจากนั้นก็ส่งไก่ให้กับพ่อค้าขายปลีก แล้วอีกส่วนหนึ่งได้มีการส่งขายภายในประเทศและต่างประเทศต่อไป ตามรูปภาพที่ 9 (คณะทำงานจัดทำฐานข้อมูลกลางและสนเทศด้านการเกษตรและสหกรณ์ จังหวัดสุพรรณบุรี, 2561)

รูปภาพที่ 9 การตลาดของการเลี้ยงแบบประกันราคาและแบบจ้างเลี้ยง

ที่มา : พาขวัญ ยงยศยิ่ง, 2562

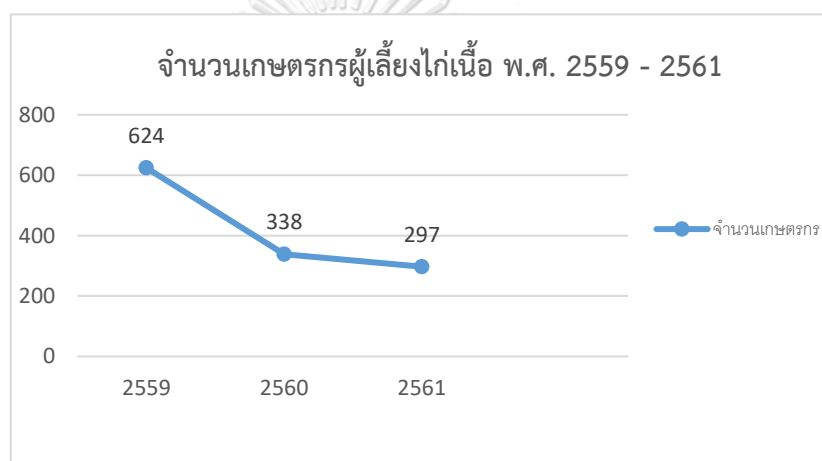
(2) การตลาดการเลี้ยงไก่แบบอิสระ คือ เกษตรกรจะเป็นผู้ผลิตและลงทุนเองทั้งหมดตั้งแต่พันธุ์ อาหารไก่ เวชภัณฑ์ต่าง ๆ และโรงเรือน เมื่อไก่โตเต็มที่แล้วจะออกจำหน่ายให้กับพ่อค้าผู้ค้าไก่ฆ่าและนำไปฆ่าส่งจำหน่ายให้กับผู้บริโภคแต่ผู้ผลิตจะรับความเสี่ยงเองทั้งหมดในเรื่องราคาที่ไม่แน่นอนของตลาด ตามรูปภาพที่ 10 (พาขวัญ ยงยศยิ่ง, 2562)

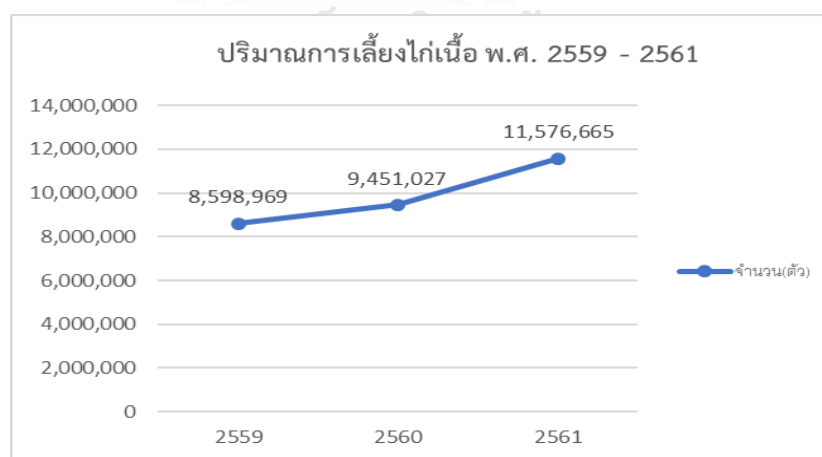
รูปภาพที่ 10 การตลาดการเลี้ยงไก่แบบอิสระ

ที่มา : พาขวัญ ยงยศยิ่ง, 2562; 5

ไก่เนื้อเป็นสัตว์ที่ได้รับความนิยมในการเลี้ยงเป็นจำนวนมาก ในพื้นที่จังหวัดสุพรรณบุรี และ ภาพที่ 11 และ ภาพที่ 12 แสดงปริมาณการเลี้ยงไก่เนื้อ ปี.พ.ศ. 2559 – 2561 พบว่าเกษตรกรได้เปลี่ยนวิธีการเลี้ยงไก่เนื้อแบบอิสระมาเป็นการเลี้ยงในระบบพันธะสัญญา จะเห็นได้จากจำนวนของเกษตรกร และจำนวนไก่เนื้อที่เลี้ยงที่มีจำนวนมากขึ้น เนื่องจากการเลี้ยงไก่ในระบบเกษตรพันธะสัญญา สามารถควบคุมปัจจัยการผลิตได้ทั้งหมด อาทิเช่น อาหาร ยา วิธีการดูแล ตลอดระยะเวลาการผลิตจนถึงการจับไก่ภายใน 45 วัน ซึ่งจะได้รับค่าตอบแทนที่สามารถนำไปใช้จ่ายได้ทันทีและมีความต้องการจากผู้บริโภค เนื้อสัตว์ภายในประเทศและต่างประเทศเพิ่มขึ้นจึงกระตุ้นการผลิตได้เป็นอย่างดี (กลุ่มยุทธศาสตร์ พัฒนาการเกษตร สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดสุพรรณบุรี, 2562) เพราะฉะนั้นการเลี้ยงไก่เนื้อจึงได้รับความนิยมในการเลี้ยงเพิ่มขึ้นตามลำดับ

รูปภาพที่ 11 จำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่เนื้อ พ.ศ. 2559 - 2561

รูปภาพที่ 12 ปริมาณการเลี้ยงไก่เนื้อ พ.ศ. 2559 - 2561

ที่มา: กลุ่มยุทธศาสตร์พัฒนาการเกษตร สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดสุพรรณบุรี, 2562

โดยในพื้นที่ที่มีการเลี้ยงไก่เนื้อขนาดเล็ก ในจังหวัดสุพรรณบุรี ได้บริษัทเข้ามาสนับสนุนและส่งเสริมการเลี้ยงไก่เนื้อพันธุ์ ตามตารางที่ 8

ตารางที่ 8 รายชื่อ และจำนวนเกษตรกรที่ทำสัญญา

รายชื่อ	จำนวนฟาร์มขนาดเล็ก (ราย)
1. บริษัทสิงห์บุรีไพโรจน์ฟาร์ม จำกัด	4
2. บจก.ไพโรจน์โพลทรีรี่	6
3. บริษัทตะนาวศรีไก่ไทย จำกัด	8
4. บริษัทไพโรจน์	1
5. เสริมสินฟาร์ม	36
6. บริษัท เอฟแอนด์เอฟฟู้ดส์ จำกัด	4
7. บริษัทไทยธรรมดี	3
8. บริษัทสยามฟีดแอนด์ฟู้ด จำกัด	1
รวม	63

ที่มา : กรมปศุสัตว์จังหวัดสุพรรณบุรี, 2562

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

อย่างไรก็ดีมีงานวิจัยหลายชิ้นที่วิเคราะห์และชี้ให้เห็นถึงประเด็นความไม่ยั่งยืนทางสังคมของการเลี้ยงไก่เนื้อในระบบเกษตรพันธสัญญาในหลายมิติดังต่อไปนี้

สุวรรณ เรืองศรี และ คณะ (2556) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัญหากฎหมายในการทำการเกษตรแบบพันธสัญญา (Contract Farming) ในประเทศไทย ได้ระบุไว้ว่า เกษตรพันธสัญญานั้นมีลักษณะของการทำธุรกิจร่วมกันระหว่างเกษตรกรที่มีที่ดินทำกิน ซึ่งเป็นปัจจัยหลักในด้านการลงทุน และเป็นผู้สร้างผลผลิต กับบริษัทเอกชนที่มีปัจจัยในด้านอื่น ๆ อาทิเช่น ด้านการตลาด ด้านเทคโนโลยี ด้านความรู้ ตลอดจนแบ่งปันความเสี่ยงของเกษตรกรกับบริษัทได้ เป็นต้น โดยจะทำให้เกษตรกรลดความเสี่ยงด้านการตลาดลง และความเสี่ยงด้านรายได้ที่มั่นคงมากขึ้น อีกทั้งคุณภาพจะเป็นตามที่บริษัทกำหนดไว้ ดังนั้นการทำระบบเกษตรพันธสัญญา จะสามารถเป็นกระบวนการที่จะช่วยเหลือเกษตรกรรายย่อยที่ขาดแคลนด้านเงินในการลงทุนและขาดความรู้ในเรื่องเทคโนโลยีด้านการผลิตแบบใหม่ได้

ภัทรพรรณ ทำดี และคณะ (2559) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ประสบการณ์ภายใต้ระบบเกษตรพันธสัญญาของเกษตรกรในจังหวัดนครปฐม ได้ระบุไว้ว่า เกษตรกรจะต้องแบกรับความเสี่ยง ซึ่งความ

เสี่ยงนี้ เกษตรกรได้มองว่าระบบเกษตรพันธสัญญาเป็น “ทางเลือก” และ “โอกาส” ที่ทำให้ครอบครัวมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยเกษตรกรได้ให้ความสำคัญในเรื่องรายได้เป็นหลัก แต่จะต้องมี “ความเสี่ยง” และความเสี่ยงนี้ประกอบไปด้วย คือ ความเสี่ยงที่เกิดขึ้นจากบริษัทคู่สัญญา ความเสี่ยงจากตัวเกษตรกร ความเสี่ยงจากกลุ่ม ความเสี่ยงจากการควบคุมภายนอก และความเสี่ยงจากสภาพธรรมชาติ ดังนั้นการตัดสินใจภายใต้ความเสี่ยงต่าง ๆ มักจะมาพร้อม ๆ กับการยอมรับผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้ ทั้งนี้จะสามารถเห็นว่าเกษตรกรที่เป็นผู้ประเมินได้จากสถานการณ์ต่าง ๆ โดยผ่านกระบวนการคิด ไตร่ตรองแล้วเลือกที่จะทำสัญญาดังกล่าว ซึ่งหลังจากเลือกที่จะเข้าร่วมระบบเกษตรพันธสัญญาแล้ว เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นบางรายตัดสินใจที่จะหยุดหรือยุติการทำสัญญาในที่สุดและไม่ได้หมายความว่าเกษตรกรล้มเหลว แต่เป็นอีกทางเลือกหนึ่งของเกษตรกรที่ตัดสินใจไม่ทำสัญญาแล้วเพราะได้มีการประเมินด้วยตนเองแล้วพบว่าไม่คุ้มค่า ในขณะที่ยังมีเกษตรกรที่ตัดสินใจทำต่อไปแต่จะต้องมีการปรับตัวและต่อรองกับระบบเกษตรพันธสัญญาดังกล่าวภายใต้ทรัพยากรที่ตนเองมีอยู่เพื่อที่ก้าวต่อไปให้ได้ภายใต้ในระบบเกษตรพันธสัญญาดังกล่าวต่อไปได้อย่างราบรื่นและยั่งยืนต่อไปในอนาคต

งานศึกษาของ Bijman (2008) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ภาพรวมในการทำระบบเกษตรพันธสัญญาในประเทศที่กำลังพัฒนา (Contract farming in developing countries : an overview) ได้ระบุไว้ว่า การทำระบบเกษตรพันธสัญญาในประเทศที่กำลังพัฒนานั้นเป็นการจัดการในด้านความเสี่ยงของบริษัทกับเกษตรกร และวิธีการนี้จะสามารถแก้ไขปัญหาในด้านการตลาด ปัจจัยการผลิต และเป็นข้อสัญญาที่จะลดต้นทุนในด้านการผลิตได้เป็นอย่างดี ดังต่อไปนี้

ข้อดีของเกษตรกร เกษตรกรสามารถเข้าถึงปัจจัยในการผลิตได้ทั้งกระบวนการเนื่องจากบริษัทจะเข้ามาช่วยเหลือทั้งระบบห่วงโซ่อาหาร ตลอดจนถึงด้านการตลาด และด้านเทคนิคความรู้ใหม่ ๆ และการสนับสนุนในเรื่องการค้าประกันกับธนาคารในเรื่องของการเงินในการลงทุนด้วย

ข้อเสียของเกษตรกร เกษตรกรอาจจะถูกเอาเปรียบในเรื่องของข้อสัญญา โดยบริษัทอาจจะมีการปรับเปลี่ยนข้อสัญญา เช่น ราคาของขายผลผลิต เวลาที่ส่งมอบของ หรือการปรับเปลี่ยนของสูตรอาหารหรือยา เป็นต้น ทำให้ต้นทุนในการผลิตของเกษตรกรสูงขึ้น อาจจะทำให้เกษตรกรมีหนี้สินเพิ่มมากตามตัว

ในขณะเดียวกัน งานวิจัยของ ชิวิน อริยะสุนทร (2555) ได้ทำการศึกษาเรื่อง เกษตรพันธสัญญากับการปรับตัวทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรและชุมชน: ศึกษากรณีการเลี้ยงไก่เนื้อ ตำบลท้ายตลาด อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี ได้ระบุไว้ว่า การเลี้ยงไก่เนื้อแบบพันธสัญญา เป็นรูปแบบที่มีกระบวนการผลิตของบริษัทและเกษตรกร โดยที่มีบริษัทเสนอปัจจัยการผลิตเป็นสินเชื่อให้กับเกษตรกร อาทิเช่น พันธุ์ไก่ อาหาร ยาและเวชภัณฑ์ ตลอดจนให้การสนับสนุนทางด้านความรู้วิธีการเลี้ยงไก่ และการตลาดให้กับเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่เนื้อ เป็นต้น และในส่วนของเกษตรกรจะเป็นผู้

ลงทุนในด้านค่าใช้จ่าย และการบริหารฟาร์มทั้งหมด อาทิเช่น ค่าก่อสร้างโรงเรือน ค่าแรงงาน เป็นต้น โดยทั้งสองฝ่ายจะมีการทำสัญญาล่วงหน้า ทั้งในเรื่องปริมาณและคุณภาพของปัจจัยในการผลิตที่จะต้องซื้อขายกับบริษัท และผลผลิตของเกษตรกรจะต้องขายให้บริษัทโดยตรง ซึ่งความสัมพันธ์ของเกษตรกรพันธสัญญา นั้นจะเป็นความสัมพันธ์ที่ไม่เท่าเทียม เนื่องจากบริษัทมีอำนาจต่อรองสูงกว่าเกษตรกร โดยมีการควบคุมตลอดห่วงโซ่การผลิตทั้งหมด ถึงแม้ว่าเกษตรกรอยู่ภายใต้การเอาใจเอเปรียบให้กับบริษัท แต่เกษตรกรไม่ยอมจำนนกับปัญหาที่เกิดขึ้น แต่หากพยายามปรับตัวทั้งวิถีชีวิตวิธีการผลิต และความสัมพันธ์ทางสังคมเพื่อที่จะอยู่รอดให้ได้ภายใต้การผลิตแบบพันธสัญญา

ส่วนงานของ อมรชัย บ้านเมือง (2559) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์ความเสี่ยงของเกษตรกรในระบบเกษตรพันธสัญญาและข้อเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหา ได้ระบุไว้ว่า ปัญหาของเกษตรกรที่ทำเกษตรพันธสัญญามีดังต่อไปนี้

(1) ปัญหาเรื่องข้อสัญญา บริษัทผู้ซื้อเป็นผู้กำหนดเงื่อนไขของสัญญาเพียงฝ่ายเดียวทั้งเรื่องการคำนวณผลตอบแทนของเกษตรกร โดยที่เกษตรกรส่วนใหญ่ที่ทำสัญญากับบริษัทหลายๆปี แต่เกษตรกรส่วนใหญ่ก็ส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจและไม่อาจคำนวณ หรือตรวจสอบการคำนวณผลตอบแทนของตนกับบริษัทได้ และเกษตรกรส่วนใหญ่จะทำสัญญากับบริษัทหรือนายหน้าด้วยวาจา หรือถ้าหากเป็นสัญญาลายลักษณ์อักษรนั้น เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ได้รับสัญญาฉบับเพื่อเก็บไว้เป็นหลักฐาน ทำให้เกษตรกรไม่ทราบรายละเอียดของสัญญาของตนเอง ดังนั้นเมื่อเกษตรกรได้สามารถเห็นข้อสัญญา อาจจะทำให้บริษัทผู้รับซื้อสามารถเปลี่ยนข้อสัญญาได้โดยไม่รู้ตัวและไม่สามารถตรวจสอบความถูกต้องได้

(2) ปัญหาเรื่องการผูกขาด เกิดความไม่เท่าเทียมขึ้นเนื่องจากการผูกขาดของปัจจัยการผลิตทั้งหมด อาทิเช่น พันธุ์ ยาและอาหารสัตว์ ฯลฯ ตลอดห่วงโซ่อาหาร ซึ่งเกษตรกรส่วนใหญ่ขาดอำนาจในการต่อรองในเงื่อนไขสัญญา แล้วยังไม่สามารถตรวจสอบคุณภาพมาตรฐานปัจจัยการผลิตต่าง ๆ ที่บริษัทจัดทำให้ รวมถึงไม่สามารถตรวจสอบการประเมินคุณภาพผลผลิต (เกรด) ได้อีกด้วย

(3) ปัญหาเรื่องการแบ่งปันผลประโยชน์ บริษัทไม่ได้จ่ายผลตอบแทนตามประสิทธิภาพในการผลิตที่เกิดขึ้น ว่าผลตอบแทนรายได้ระดับใดจะคุ้มค่ากับเสียโอกาสของปัจจัยการผลิต แม้ว่าเกษตรกรบางได้จะได้รับผลตอบแทนจากระบบเกษตรพันธสัญญาที่น่าพอใจ แต่ยังมีเกษตรกรอีกจำนวนมากที่ได้รับตอบแทนจากระบบเกษตรกรพันธสัญญาที่ต่ำกว่าค่าเสียโอกาสของปัจจัยการผลิตหรืออาจต่ำกว่าต้นทุนแรงงานของตนเอง เนื่องจากเกษตรกรไม่มีข้อมูลที่จะตัดสินใจเข้าสู่ระบบเกษตรพันธสัญญา จึงทำให้ไม่รู้ถึงต้นทุนที่แท้จริงที่จะต้องลงทุนทั้งระบบการผลิต และต้องรับภาระในการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานเองอีกด้วย

(4) ปัญหาเรื่องการรับความเสี่ยง เกษตรกรต้องรับผิดชอบแต่เพียงฝ่ายเดียวในกรณีความเสี่ยงจากภัยพิบัติ และเหตุปัจจัยต่าง ๆ ที่ไม่คาดหมายหรือมีอาจควบคุมได้ อาทิเช่น ภัยแล้ง ไฟฟ้าดับ

โรคระบาด เป็นต้น ทั้งนี้เกษตรกรจะถูกบังคับทั้งทางตรงและทางอ้อมในเรื่องการลงทุนเพิ่มเติม อาทิ เช่น การปรับปรุงอุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิต หรือโรงเรือน เป็นต้น ดังนั้นการลงทุนนี้เกษตรกรจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบแต่เพียงฝ่ายเดียวเท่านั้น

(5) ปัญหาด้านสังคม สุขภาพและสิ่งแวดล้อม การผลิตในระบบเกษตรพันธสัญญาที่มีการใช้สารเคมีอย่างเข้มข้น ทำให้เกิดสารเคมีตกค้างส่งผลเสียต่อสิ่งแวดล้อมและมีผลต่อสุขภาพของผู้ผลิตและผู้บริโภค และการเกษตรพันธสัญญาในฟาร์มนั้นเกษตรกรมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมลดลงเพราะต้องใช้เวลาร่วมอยู่กับฟาร์มของตนเองตลอดเวลา รวมถึงเกษตรกรบางรายไม่ปฏิบัติตามบริษัท บริษัทจะใช้แรงกดดันมาทางกลุ่มเกษตรกรทำให้เกิดความขัดแย้งและหวาดระแวงกันกลุ่มเกษตรกรกันเองได้

ทั้งนี้งานวิจัยของ สุพรรณ เอี่ยมวิจารณ์ (2558) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การเกษตรพันธสัญญา : ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเพื่อลดความเสี่ยงของเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่เนื้อของไทย ได้ระบุไว้ว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นกับเกษตรกรที่เลี้ยงไก่เนื้ออยู่ 4 ประการ ดังต่อไปนี้ คือ (1) เกษตรกรมีการแบกรับต้นทุนทั้งด้าน อาคาร สถานที่ แรงงาน และอุปกรณ์การเลี้ยงของเกษตรกรในช่วงเริ่มต้น และระหว่างการเลี้ยงไก่นั้นจะต้องมีการปรับปรุงและลงทุน เพื่อให้ได้มาตรฐานตามความต้องการของบริษัทอยู่ตลอดเวลา รวมถึงต้นทุนทั้งค่าน้ำและไฟแบบโรงงานอุตสาหกรรม (2) เกิดการเข้ารัดเอาเปรียบเกิดขึ้นในด้านการจัดหาพันธุ์ไก่ อาหาร ยา และอุปกรณ์ต่าง ๆ จากบริษัทหรือนายทุน (3) การเลี้ยงไก่เนื้อของเกษตรกรนั้นไม่มีหลักประกันทางด้านอาชีพ ทั้งด้านความเสี่ยงที่เกษตรกรจะต้องเป็นผู้แบกรับภาระนี้เองทั้งหมด และ (4) เกิดผลกระทบต่อสุขภาพของเกษตรกร สังคม และสิ่งแวดล้อมในชุมชนเกิดขึ้นทำให้เกษตรกรไม่มีโอกาสในการคืนทุนหรือกำไรจากอาชีพการเลี้ยงไก่เนื้อจึงทำให้เกิดการขาดทุนและเป็นหนี้สินในที่สุด

นนท์ นุชหมอน (2556) ได้ทำการศึกษาเรื่อง เกษตรพันธสัญญาภาพรวมและบทสำรวจประเด็นปัญหาในประเทศไทย ได้ระบุไว้ว่า ในด้านแรงงานนอกระบบกับเกษตรพันธสัญญา ในกฎหมายนั้นจะมี ข้อสัญญาที่มีวัตถุประสงค์แบบผสมผสาน (Collective Contract) ซึ่งเป็นสัญญาไม่มีชื่ออย่างหนึ่ง เช่นกรณี การเลี้ยงไก่เนื้อแบบจ้างเลี้ยงจะมีวัตถุประสงค์เพื่อจ้างแรงงาน เน้นผลสำเร็จของการเลี้ยงไก่โดยมีค่าตอบแทนการเลี้ยง โดยข้อสัญญามีการควบคุมในการทำงาน และเป็นข้อสัญญาที่มีข้อตกลงขายพ่วง (Tied Product) โดยไม่ได้โอนกรรมสิทธิ์ทั้งในปัจจัยการผลิตและผลิตภั้ให้กับเกษตรกร ทำให้สิทธิต่าง ๆ ระหว่างเกษตรกรและบริษัทไม่เสมอกัน เช่น เกษตรกรต้องปฏิบัติตามคำสั่ง หรือยอมให้บริษัทเข้าตรวจสอบในการทำงานได้ตลอดเวลา ทำให้ข้อสัญญาบางส่วนนี้ตรงกับ “สัญญาจ้างแรงงาน” จึงทำให้ข้อสัญญาระหว่างเกษตรกรกับบริษัทจะหลีกเลี่ยงว่าค่าตอบแทนที่ให้เกษตรกร แต่เป็นค่าตอบแทนในผลผลิต ไม่ใช่ค่าแรงซึ่งจะต้องจ่ายตามความสัมพันธ์แบบลูกจ้าง-นายจ้าง เพราะบริษัทจะต้องรับผิดชอบในด้านสวัสดิการของแรงงานที่เป็นลูกจ้างอีกด้วย จึงทำให้เกษตรกรที่ทำงานภายใต้ระบบเกษตรพันธสัญญาจำนวนมากเป็นกลุ่มแรงงานนอกระบบในภาค

การเกษตร และในปัจจุบันยังไม่สามารถเข้าสวัสดิการด้านต่าง ๆ ในระดับที่ครอบคลุมเท่าเทียมกับแรงงานในระบบทั่วไป

และในส่วนของ Siwi Gayatri (2016) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การประเมินความยั่งยืนของเกษตรกรรายย่อยในประเทศอินโดนีเซีย: กรณีศึกษาการใช้กรอบการทำงานของ SAFA ได้ระบุไว้ว่าการประเมินความยั่งยืนภายใต้กรอบการทำงานของ SAFA จะประสบความสำเร็จได้คือฟาร์มในระดับอุตสาหกรรมขนาดใหญ่มาก (XL) และขนาดใหญ่ (X) เพราะมีความพร้อมในการเข้าถึงทรัพยากรในทุก ๆ ด้าน แต่ฟาร์มขนาด (S) และขนาดเล็กมาก (XS) ที่มีระดับการเลี้ยงแบบครัวเรือนจะสามารถไม่รับหรือเข้าถึงข้อมูลทางด้านความรู้ การฝึกอบรม ทรัพยากร และด้านการเงินเป็นต้น ดังนั้นรัฐบาลควรที่จะตระหนักหรือส่งเสริมการใช้ข้อมูลด้านความรู้ การฝึกอบรม และอำนวยความสะดวกในการพัฒนาฟาร์มขนาดเล็กเหล่านี้เพื่อให้ทัดเทียมหรือเท่าทันกับฟาร์มขนาดใหญ่อยู่เสมอๆ

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การประยุกต์ใช้กรอบการทำงาน SAFA ในการประเมินความยั่งยืนทางสังคมของ ฟาร์มไก่เนื้อในระบบเกษตรพันธสัญญา จังหวัดสุพรรณบุรี ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาและออกแบบวิธีการดำเนินงานวิจัย โดยมีขั้นตอนกระบวนการวิจัย ดังต่อไปนี้

- 3.1 ระเบียบวิธีวิจัย
- 3.2 ขั้นตอนการดำเนินงาน
- 3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา
- 3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้การศึกษาเชิงสำรวจ (Survey Research) เพื่อประเมินความยั่งยืนในมิติสังคมของฟาร์มไก่เนื้อขนาดเล็กในระบบเกษตรพันธสัญญา จังหวัดสุพรรณบุรี โดยการประยุกต์ใช้กรอบการประเมินความยั่งยืนของระบบอาหารและการเกษตร (Sustainability Assessment of Food and Agriculture Systems, SAFA) ที่พัฒนาขึ้นโดยองค์การอาหารและการเกษตรแห่งสหประชาชาติ (Food and Agriculture Organization of the United Nations, FAO) โดยมีขอบเขตการวิจัยดังต่อไปนี้

3.1 ขอบเขตการวิจัย

1) ขอบเขตด้านเนื้อหา

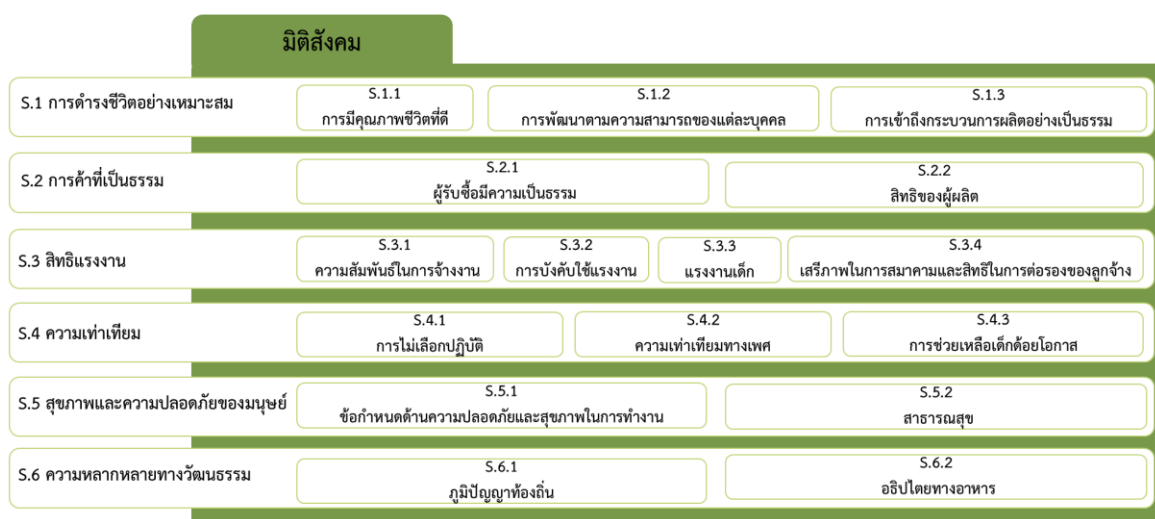
การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยในครั้งนี้เป็นการประเมินความยั่งยืนในมิติสังคมของฟาร์มไก่เนื้อขนาดเล็กในระบบเกษตรพันธสัญญา จังหวัดสุพรรณบุรี ตามกรอบการประเมินความยั่งยืนของระบบอาหารและการเกษตร (Sustainability Assessment of Food and Agriculture Systems, SAFA) จะแบ่งออกเป็น 6 มิติ ดังต่อไปนี้

- S.1 การดำรงชีวิตอย่างเหมาะสม ประกอบไปด้วย การมีคุณภาพชีวิตที่ดี การพัฒนาตามความสามารถของแต่ละบุคคล และการเข้าถึงกระบวนการผลิตอย่างเป็นธรรม
- S.2 การค้าที่เป็นธรรม ประกอบไปด้วย ผู้รับซื้อมีความเป็นธรรม และสิทธิของผู้ผลิต
- S.3 สิทธิแรงงาน ประกอบไปด้วย ความสัมพันธ์ในการจ้างงาน การบังคับใช้แรงงาน แรงงานเด็ก และเสรีภาพในการสมาคมและสิทธิในการต่อรองของลูกจ้าง

S.4 ความเท่าเทียม ประกอบไปด้วย การไม่เลือกปฏิบัติ ความเท่าเทียมทางเพศ และการช่วยเหลือเด็กด้อยโอกาส

S.5 สุขภาพและความปลอดภัยของมนุษย์ ประกอบไปด้วย ข้อกำหนดด้านความปลอดภัยและสุขภาพในการทำงาน และสาธารณสุข

S.6 ความหลากหลายทางวัฒนธรรม ประกอบไปด้วย ภูมิปัญญาท้องถิ่น และ อธิปไตยทางอาหาร

รูปภาพที่ 13 มิติสังคม

ที่มา : Food and Agriculture Organization of the United Nations, 2014

2) ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

เกษตรกรที่เลี้ยงไก่เนื้อขนาดเล็กในระบบเกษตรพันธสัญญา ในพื้นที่จังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งมีทั้งสิ้นจำนวน 63 ราย และเนื่องจากประชากรทั้งหมดน้อยกว่า 100 คน ดังนั้นในการวิจัยจึงใช้จำนวนประชากรทั้งหมดในการเก็บข้อมูลคิดเป็นร้อยละ 100 โดยทั้งหมดกระจายอยู่ใน 5 อำเภอ ตารางที่ 9

ตารางที่ 9 จำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่เนื้อ และกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วน

อำเภอ	เกษตรกรผู้เลี้ยงไก่เนื้อ พันธุ์ (ราย)	อำเภอ	เกษตรกรผู้เลี้ยงไก่เนื้อ พันธุ์ (ราย)
1.ดอนเจดีย์	3	6.อุททอง	1
2.สามชุก	-	7.ศรีประจัน	-
3.ด่านช้าง	7	8.เมืองสุพรรณบุรี	6
4.หนองหญ้าไซ	-	9.สองพี่น้อง	-
5.บางปลาม้า	46	10.เดิมบางนางบวช	-
	รวม		63

ที่มา : กลุ่มสารสนเทศและข้อมูลสถิติ ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กรมปศุสัตว์, 2561

3.2 ขั้นตอนการดำเนินงาน

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ เดือน มิถุนายน พ.ศ. 2562 ถึง กันยายน พ.ศ. 2562 โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1) รวบรวมเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อคัดเลือกตัวแปรที่เกี่ยวข้องมาพัฒนาและออกแบบแบบสอบถาม

2) แบบสอบถามจะแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

2.1) การสัมภาษณ์เชิงลึกกับเกษตรกร

2.2) การใช้แบบสอบถามกรอบโมเดล SAFA

3) เลือกพื้นที่ศึกษาเพื่อทำการเก็บข้อมูลตามตัวแนวทางปฏิบัติ SAFA ที่ได้กำหนดไว้ 20 หัวข้อ

4) ทำหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลในพื้นที่จังหวัดสุพรรณบุรี จากหลักสูตรสาขาพัฒนา มนุษย์และสังคม และเข้าไปเก็บข้อมูลตามที่กำหนดไว้

5) ลงพื้นที่และรวบรวมข้อมูล เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ตามหลักการประเมินความยั่งยืนตาม กรอบโมเดล SAFA

6) การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อสรุปผลการศึกษาระเมินความยั่งยืนในมิติสังคมของฟาร์มไก่เนื้อในระบบเกษตรพันธสัญญา และจัดทำข้อเสนอแนะในการส่งเสริมความยั่งยืนในมิติสังคมของ ฟาร์มไก่เนื้อในระบบเกษตรพันธสัญญา จังหวัดสุพรรณบุรี

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

1) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามแบบสำรวจ (Survey Research) โดยมีข้อคำถามที่สอดคล้องไปตามกรอบการทำงานโมเดล SAFA ซึ่งแบ่งเนื้อหาออกเป็น 6 มิติ โดยมีหัวข้อดังต่อไปนี้ คือ S.1 การดำรงชีวิตอย่างเหมาะสม S.2 การค้าที่เป็นธรรม S.3 สิทธิแรงงาน S.4 ความเท่าเทียม S.5 สุขภาพและความปลอดภัยของมนุษย์ และ S.6 ความหลากหลายทางวัฒนธรรม นอกจากนี้ผู้วิจัยจะใช้การสัมภาษณ์ และการสังเกตอย่างเป็นนอกระบบภายใต้การเลี้ยงไก่เนื้อในระบบเกษตรพันธสัญญาของเกษตรกรเพื่อสร้างความเข้าใจที่สอดคล้องกับกรอบการประเมินความยั่งยืนตามกรอบโมเดล SAFA ในมิติสังคม ตามตารางที่ 10

ตารางที่ 10 ตัวชี้วัดความยั่งยืนทางสังคมตามกรอบการทำงาน SAFA

หัวข้อหลัก	หัวข้อย่อย	ตัวชี้วัดความยั่งยืนทางสังคมตามกรอบการทำงาน SAFA		
		ตัวชี้วัด	เชิงบวก	เชิงลบ
1.การดำรงชีวิต อย่างเหมาะสม (Decent Livelihood)	1.1 การมีคุณภาพ ชีวิตที่ดี	-สิทธิส่วนบุคคล ชีวิตที่ดี	-มีเวลาพักผ่อนที่เพียงพอ -ได้รับค่าครองชีพที่ เหมาะสม	-มีการห้ามลูกจ้างพูดภาษา หรือนับถือศาสนาตนเอง ฯลฯ -บังคับให้ทำงานล่วงเวลา และไม่ได้เงิน -ได้รับค่าแรงที่ต่ำกว่า กฎหมายที่กำหนด -ถูกหักเงินเดือนอย่างไม่มี เหตุผล
		-ระดับค่าจ้าง		
		1.2 การพัฒนา ตามความ สามารถของแต่ละ บุคคล	-การพัฒนาตามขีด ความสามารถของ แต่ละบุคคล	-การส่งเสริมหรืออบรม สม่ำเสมอ -สนับสนุนลูกหลานสืบ ทอดทำเกษตรกรรม ต่อไป -รัฐวิสาหกิจหรือภาครัฐมี ส่วนส่งเสริมในการอบรม เพื่อเพิ่มความรู้ให้กับ ฟาร์ม
1.3 การเข้าถึง กระบวนการผลิต อย่างเป็นธรรม	-การเข้าถึง กระบวนการผลิต อย่างเป็นธรรม	-เปิดโอกาสให้ลูกจ้างได้มี การเรียนรู้และเพิ่มพูน ความรู้ได้	-ไม่จัดตั้งอำนาจความสะดวก หรือปัจจัยในการดำรงชีวิต -มีการปนเปื้อนภายในฟาร์ม	

หัวข้อหลัก	หัวข้อย่อย	ตัวชี้วัดความยั่งยืนทางสังคมตามกรอบการทำงาน SAFA		
		ตัวชี้วัด	เชิงบวก	เชิงลบ
			-การเข้าปัจจัย 4 และสิ่งอำนวยความสะดวกในการดำรงชีวิต	-ฟาร์มไม่มีกระบวนการฝึกอบรมให้กับลูกจ้าง
2.การค้าที่เป็นธรรม (Fair Trading Practices)	2.1 ผู้รับซื้อมีความเป็นธรรม	-การกำหนดราคาที่เป็นธรรมและข้อสัญญาที่โปร่งใส	-มีกระบวนการในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในเรื่องข้อสัญญา -มีการตรวจสอบที่ดี	-ผู้ซื้อมีการกำหนดราคาเองและมีการเปลี่ยนแปลงข้อสัญญาโดยที่ฝ่ายไม่รับรู้ และมีการยุติสัญญาโดยไม่มีสาเหตุ
	2.2 สิทธิของผู้ผลิต	-สิทธิของผู้ผลิต	-ผู้ซื้อมีความสัมพันธ์ที่ดีกับเกษตรกร	-ผู้ซื้อคุกคามและข่มขู่เกษตรกรที่จะยกเลิกสัญญา -ผู้ซื้อไม่อนุญาตให้เผยแพร่ข้อสัญญาให้บุคคลอื่น -ผู้ซื้อเจาะจงหรือให้สิทธิรายบุคคล
3.สิทธิในการแรงงาน (Labour Rights)	3.1 ความสัมพันธ์ในการจ้างงาน	-ความสัมพันธ์ในการจ้างงาน	-มีสัญญาจ้างที่เป็นลายลักษณ์อักษรตามกฎหมายที่ได้กำหนดไว้	-ไม่สัญญาจ้างที่เป็นลายลักษณ์อักษร -ข้อสัญญาไม่ชัดเจน และไม่ปฏิบัติตามกฎหมายที่กำหนด
	3.2 การบังคับใช้แรงงาน	-การบังคับใช้แรงงาน	-ไม่มีการบังคับใช้แรงงาน	-มีการระงับการให้เงินเดือนหรือลดค่าจ้างแบบไม่มีเหตุผล -มีการข่มขู่ลูกจ้างที่ไม่มีเอกสารในการจ้างงาน -มีการบีบบังคับให้ทำงาน
	3.3 แรงงานเด็ก	-แรงงานเด็ก	-ไม่จ้างแรงงานที่ต่ำกว่า 16 ปีทำงานเต็มเวลา	-มีจ้างแรงงานที่ต่ำกว่า 16 ปีทำงานเต็มเวลา -มีจ้างแรงงานเด็กให้ทำงานที่อันตรายทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ

หัวข้อหลัก	หัวข้อย่อย	ตัวชี้วัดความยั่งยืนทางสังคมตามกรอบการทำงาน SAFA		
		ตัวชี้วัด	เชิงบวก	เชิงลบ
	3.4 เสรีภาพในการสมาคมและสิทธิในการต่อรองของลูกจ้าง	-เสรีภาพของสมาคมและสิทธิในการต่อรอง	-มีการจัดอบรมให้กับลูกจ้างในสิทธิด้านกฎหมายที่ควรรู้และสิทธิที่ลูกจ้างพึงมี	-มีการข่มขู่ลูกจ้างที่จะเรียกร้องสิทธิของตนเอง -มีเปลี่ยนแปลงข้อสัญญาโดยพลการและไม่แจ้งลูกจ้างให้รับรู้
4.ความเท่าเทียม (Equity)	4.1 การไม่เลือกปฏิบัติ	-การไม่เลือกปฏิบัติ	-มีนโยบายที่ชัดเจนที่จะไม่เลือกปฏิบัติกับลูกจ้าง	-ในฐานะนายจ้างได้ให้ความสำคัญกับชาติพันธุ์หรือกลุ่มเชื้อชาติในการจ้างงาน -ในฐานะผู้ซื้อผู้ประกอบการให้ความสำคัญกับชาติพันธุ์หรือกลุ่มเชื้อชาติมากกว่ากลุ่มอื่น ๆ ในการทำสัญญา -มีการเจาะกลุ่มชาติพันธุ์หรือกลุ่มเชื้อชาติ เพื่อลดราคาหรือเงื่อนไขต่อรองในการทำงาน
	4.2 ความเท่าเทียมทางเพศ	-ความเท่าเทียมทางเพศ	-ไม่มีการเลือกปฏิบัติต่อผู้หญิงในการจ้างงาน	-มีการจะสนับสนุนผู้ชายมากกว่าผู้หญิง ในการจ้างงาน -ไม่สามารถให้ความปลอดภัยของพนักงานหญิงได้
	4.3 การช่วยเหลือเด็กด้วยโอกาส	-การช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส	-มีนโยบายและแนวทางปฏิบัติที่สามารถรองรับความสามารถและความพิการในระดับต่าง ๆ ได้ -ได้มีการจัดหาทรัพยากรให้กับชุมชนในท้องถิ่น เพื่อสนับสนุนคนที่อ่อนแอ ด้วยบริการด้านสังคมและสุขภาพ	-เลิกจ้างแรงงานที่ได้รับบาดเจ็บจากการทำงาน -ในฐานะผู้ซื้อ องค์กรไม่สามารถทำสัญญาให้กับผู้ผลิตหลักจากชนกลุ่มน้อยได้ -ได้มอบหมายให้คนที่มิช้อง โห่ว (เช่น แรงงานอายุน้อยหรืออายุมากเกินกว่าที่จะทำงานได้) เข้ามาทำงาน

หัวข้อหลัก	หัวข้อย่อย	ตัวชี้วัดความยั่งยืนทางสังคมตามกรอบการทำงาน SAFA		
		ตัวชี้วัด	เชิงบวก	เชิงลบ
				-ไม่ได้จัดหางานให้สำหรับผู้พิการที่มีความสามารถได้
5.สุขภาพและความปลอดภัยของมนุษย์ (Human Safety & Health)	5.1 ข้อกำหนดด้านความปลอดภัยและสุขภาพในการทำงาน	-การฝึกอบรมด้านความปลอดภัยและสุขภาพ -ความปลอดภัยในการทำงาน การปฏิบัติงานและสิ่งอำนวยความสะดวก -มีประกันสุขภาพและการเข้าถึงในการรักษาพยาบาลของลูกจ้าง	-ฝึกอบรมด้านสุขภาพและความปลอดภัยของลูกจ้าง -ฝึกอบรมอุปกรณ์พิเศษที่ใช้ในการทำงาน -การสร้างความมั่นใจสถานที่ทำงานที่ปลอดภัยและสะอาดสำหรับลูกจ้าง -ให้สิทธิการคุ้มครองด้านสุขภาพและสร้าง ความมั่นใจในการเข้าถึงการดูแลด้านสาธารณสุขและการแพทย์ในกรณีฉุกเฉิน	-ฟาร์มมีอัตราการเกิดอุบัติเหตุสูงกว่าค่าเฉลี่ยอุตสาหกรรม -อาคารสถานที่ไม่มีปลอดภัยหรือสิ่งอำนวยความสะดวกด้านสุขภาพ การขนส่งหรือที่อยู่อาศัยไม่สะอาดและไม่ปลอดภัยสำหรับลูกจ้าง -ไม่ปฏิบัติตามหลักความปลอดภัย -ฟาร์มไม่มีแผนฉุกเฉิน -ไม่มีการฝึกอบรมด้านสุขภาพและความปลอดภัยในสถานที่หรือนอกสถานที่สำหรับลูกจ้าง -ไม่สามารถคุ้มครองสุขภาพที่ถูกต้องตามกฎหมายได้
	5.2 สาธารณสุข	-ด้านสาธารณสุข	-มีมาตรการหลีกเลี่ยงมลภาวะและการปนเปื้อนวัตถุอันตรายหรือก่อความรำคาญกับชุมชนท้องถิ่น	-ฟาร์มก่อมลพิษทางน้ำ อากาศและดิน -เกิดการขยายตัวโดยไม่คำนึงถึงผู้อยู่อาศัยในพื้นที่
6.ความหลากหลายทางวัฒนธรรม (Cultural Diversity)	6.1 ภูมิปัญญาท้องถิ่น	-ภูมิปัญญาท้องถิ่น	-มีการตระหนักและเคารพทรัพย์สินทางปัญญาของชุมชนพื้นเมือง -ได้ให้ผลตอบแทนแก่ชุมชนพื้นเมืองอย่างเป็นธรรมและเท่าเทียมบนพื้นฐานของการตกลง	-ไม่มีเอกสารที่เป็นลายลักษณ์อักษรของเงื่อนไขการเจรจาร่วมกันของทรัพย์สินทางปัญญา -สัญญาไม่เป็นไปตามกฎหมาย -ฟาร์มต่าง ๆ ได้ขอยื่นสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาของ

หัวข้อหลัก	หัวข้อย่อย	ตัวชี้วัดความยั่งยืนทางสังคมตามกรอบการทำงาน SAFA		
		ตัวชี้วัด	เชิงบวก	เชิงลบ
		ร่วมกัน		คนในพื้นที่โดยไม่ได้รับ
		-การเขียนนโยบายและ ในทางการปฏิบัติได้มีการ ปฏิบัติตามกฎหมายที่มี ความเกี่ยวข้องกับ ทรัพย์สินทางปัญญา ท้องถิ่น		อนุญาต
6.2 อธิปไตยทาง อาหาร	-อธิปไตยทาง อาหาร	-ได้มีการตัดแปลงพันธุ์ พืชสัตว์ในท้องถิ่นหรือ พันธุ์ดั้งเดิม -ผู้ซื้อหลีกเลี่ยงการกำจัด พันธุ์พืชสัตว์ในท้องถิ่น หรือพันธุ์ดั้งเดิม -ผู้ซื้อหลีกเลี่ยงการ เปลี่ยนแปลงในการผลิต การจัดซื้อหรือจำกัดการ เข้าถึงตลาดและเสรีภาพ ในการเลือกของผู้บริโภค		-ผู้ซื้อจำกัดพันธุ์ดั้งเดิม -ผู้ซื้อจำกัดความสามารถใน การเลือกพันธุ์ดั้งเดิมหรือ สายพันธุ์ที่ใช้โดยตรง -การดำเนินการทำหน้าที่เป็น ผู้ซื้อและเจรจาราคาที่ทำลาย ความสามารถของเกษตรกร ในการเลือกพันธุ์ดั้งเดิม -กิจกรรมภายในฟาร์มมีส่วน ทำให้เกิดการปนเปื้อนหรือ รบกวนการผลิตพันธุ์พืชสัตว์ ในท้องถิ่นหรือพันธุ์ดั้งเดิม
หัวข้อหลักมี 6 หัวข้อ	หัวข้อย่อยมี 16 หัวข้อ	ตัวชี้วัดมี 20 หัวข้อ		

2) การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

เนื่องจากเป็นแบบการประเมินความยั่งยืนตามกรอบโมเดล SAFA ที่พัฒนาขึ้นโดยองค์การอาหารและการเกษตรแห่งสหประชาชาติ (Food and Agriculture Organization of the United Nations, FAO) ที่สามารถนำไปปรับใช้ในการประเมินทั่วโลก โดย FAO ได้มีประเมินความตรงเชิงเนื้อหาโดยผ่านผู้เชี่ยวชาญมาแล้ว แต่อย่างไรก็ดีในการวิจัยครั้งนี้ได้มีการปรับข้อความเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทในประเทศไทย จึงได้ประเมินแบบสอบถามให้มีคุณภาพสามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยจะเตรียมการในการสร้างและหาคุณภาพของแบบสอบถามดังนี้

1) ผู้วิจัยศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามอย่างละเอียด ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2) ผู้วิจัยศึกษาวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย ตัวแปรที่ต้องการศึกษาทุกตัว กำหนดมาตราวัด (Scale of Measurement)

3) ผู้วิจัยดำเนินการสร้างแบบสอบถามฉบับร่าง นำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องในการใช้ภาษาและความสอดคล้องของข้อความกับโครงสร้างเนื้อหา อีกทั้งขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อนำไปปรับปรุง แก้ไขตามข้อเสนอแนะ

4) นำร่างแบบสอบถามไปหาค่าความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดย เสนอให้ผู้เชี่ยวชาญในด้านที่เกี่ยวข้อง 3 ราย ตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย แล้วนำความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนมา คำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การศึกษาวิจัย (Index of Item Objective Congruence: IOC) ซึ่งมีค่า IOC มากกว่า 0.50 ทุกข้อจึงจะนำไปทดลองใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้ โดยเกณฑ์การให้คะแนนความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ มีการใช้ดัชนี IOC ที่มีลักษณะการให้คะแนน คือ

-1 หมายถึง ข้อคำถามนั้นไม่สอดคล้องกับสิ่งที่ต้องการศึกษา หรือ ไม่ตรง ตามนิยามเชิงปฏิบัติการ

0 หมายถึง ข้อคำถามนั้นไม่อาจตัดสินได้ว่ามีความสอดคล้องกับสิ่งที่ ต้องการศึกษา หรือ ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามวัดได้ตรงตามนิยามเชิงปฏิบัติการ

+1 หมายถึง ข้อคำถามนั้นสอดคล้องกับสิ่งที่ต้องการศึกษา หรือ วัดได้ตรงตามนิยามเชิงปฏิบัติการ

สำหรับเกณฑ์ที่ใช้ในการตัดสินผลการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา ค่าดัชนีความสอดคล้อง และความเหมาะสมเป็นรายข้อ ค่าดัชนี IOC ที่คำนวณได้ต้องมากกว่า 0.50 จึงจะถือว่าเป็นข้อคำถามที่สอดคล้องกับสิ่งที่ต้องการศึกษา

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ตามกรอบการประเมินความยั่งยืนทางสังคมตามกรอบโมเดล SAFA กำหนดให้มีประเมินในแต่ละตัวชี้วัด โดยได้กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนในแต่ละชี้วัดเป็นสีเขียวเข้ม และสีแดงแต่ละหัวข้อ

ตัวอย่างเช่น

สิทธิส่วนบุคคลชีวิตที่ดี จะประเมินให้สีเขียวเข้มเมื่อผลสำรวจเป็นไปตามเงื่อนไขดังต่อไปนี้ เกษตรกรและลูกจ้างตอบว่ามีเวลาพักผ่อนที่เพียงพอสำหรับตนเองและครอบครัว และเกษตรกรและลูกจ้างไม่ได้รับการกดขี่ทั้งในเรื่องภาษา ตลอดจนวัฒนธรรมของตนเอง ในขณะที่เป็นสีแดงเป็นไป

ตามเงื่อนไขดังต่อไปนี้ เกษตรกรและลูกจ้างตอบว่าไม่เวลาพักผ่อนที่เพียงพอต่อตนเองและครอบครัว เกษตรกรและลูกจ้างถูกกักตุนหรือถูกห้ามพูดภาษา หรือนับถือศาสนาตนเอง ฯลฯ แต่อย่างไรก็ดี การประเมินให้สีเขียวอ่อน สีส้ม และสีเหลือง มีข้อเสนอแนะว่าให้ใช้วิธีการให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่รวมถึงอาจจะประเมินโดยให้เทียบเคียงตามข้อกำหนดหรือมาตรฐานในอุตสาหกรรมที่ใกล้เคียงกันของแต่ละตัวชี้วัด ทั้งนี้ตัวชี้วัดทั้งหมดจะถูกประเมินตามเกณฑ์การประเมิน ตามตารางที่ 11

ตารางที่ 11 หน่วยการประเมินความยั่งยืนทางสังคมตามกรอบการทำงานตามโมเดล SAFA

หัวข้อหลัก	หัวข้อย่อย	ตัวชี้วัดความยั่งยืนทางสังคมตามกรอบการทำงาน SAFA	
		ตัวชี้วัด	เกณฑ์การประเมิน
1.การดำรงชีวิต อย่างเหมาะสม (Decent Livelihood)	1.1 การมี คุณภาพชีวิตที่ ดี	สิทธิส่วนบุคคล ที่ดี	<p>สีเขียวเข้ม</p> <ul style="list-style-type: none"> - เกษตรกรและลูกจ้างตอบว่ามีเวลาพักผ่อนที่เพียงพอสำหรับตนเองและครอบครัว - เกษตรกรและลูกจ้างไม่ได้รับการกดขี่ทั้งในเรื่องภาษา และวัฒนธรรมของตนเอง <p>สีแดง</p> <ul style="list-style-type: none"> - เกษตรกรและลูกจ้างตอบว่าไม่เวลาพักผ่อนที่เพียงพอต่อตนเองและครอบครัว - เกษตรกรและลูกจ้างถูกกักตุนหรือถูกห้ามพูดภาษา หรือนับถือศาสนาตนเอง ฯลฯ
		ระดับค่าจ้าง	<p>สีเขียวเข้ม</p> <ul style="list-style-type: none"> - เกษตรกรและลูกจ้างได้รับเงินจากการเลี้ยงไก่เนื้อที่เหมาะสมและเต็มจำนวนที่ได้ตกลงกันได้ <p>สีแดง</p> <ul style="list-style-type: none"> - เกษตรกรและลูกจ้างถูกบังคับให้เลี้ยงไก่เนื้อล่วงหน้าและไม่ได้เงินที่ได้ตกลงกันได้ - เกษตรกรและลูกจ้างได้รับค่าแรงที่ต่ำกว่ากฎหมายที่กำหนด
	1.2 การ พัฒนาตาม ความ สามารถของ แต่ละบุคคล	การพัฒนาตามขีด ความสามารถของ แต่ละบุคคล	<p>สีเขียวเข้ม</p> <ul style="list-style-type: none"> - เกษตรและลูกจ้างได้รับการส่งเสริมหรืออบรมสม่ำเสมอ - เกษตรสนับสนุนลูกหลานสืบทอดทำเกษตรกรรมต่อไป - รัฐวิสาหกิจหรือภาครัฐมีส่วนส่งเสริมในการอบรม

หัวข้อหลัก	หัวข้อย่อย	ตัวชี้วัดความยั่งยืนทางสังคมตามกรอบการทำงาน SAFA	
		ตัวชี้วัด	เกณฑ์การประเมิน
			<p>เพื่อเพิ่มความรู้ให้กับฟาร์ม</p> <p>สีแดง</p> <ul style="list-style-type: none"> - เกษตรไม่สนับสนุนหรือไม่เปิดโอกาสในการเรียนรู้ให้กับลูกจ้างภายในฟาร์ม - ลูกจ้างแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง - เกษตรเลือกปฏิบัติกับลูกจ้าง
1.3 การเข้าถึง	การเข้าถึง	สีเขียวเข้ม	
กระบวนการผลิตอย่างเป็นธรรม	กระบวนการผลิตอย่างเป็นธรรม	<ul style="list-style-type: none"> - เปิดโอกาสให้ลูกจ้างได้มีการเรียนรู้และเพิ่มพูนความรู้ได้ - การเข้าปัจจัย 4 และสิ่งอำนวยความสะดวกในการดำรงชีวิต - เกษตรกรได้รับการการศึกษา การอบรม และแนวทางปฏิบัติในการเลี้ยงไก่เนื้อในฟาร์ม จากบริษัทอย่างสม่ำเสมอ - เกษตรกรที่การรักษาและดูแลฟาร์มตนเองได้เป็นอย่างดี <p>สีแดง</p> <ul style="list-style-type: none"> - เกษตรกรไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกภายในฟาร์มของตนเอง - มีการปนเปื้อนภายในฟาร์ม - ฟาร์มไม่มีกระบวนการฝึกอบรมให้กับลูกจ้าง 	
2.การค้าที่เป็นธรรม (Fair Trading Practices)	2.1 ผู้รับซื้อมีความเป็นธรรม	การกำหนดราคาที่เป็นธรรมและข้อสัญญาที่โปร่งใส	สีเขียวเข้ม
			<ul style="list-style-type: none"> - เกษตรกรได้รับสัญญาที่ชัดเจนถูกต้องตามกฎหมายของการเลี้ยงไก่เนื้อในรับเกษตรกรพันธสัญญา - เกษตรกรสามารถตรวจสอบย้อนหลังได้เมื่อเกิดมีปัญหาด้านการซื้อขาย <p>สีแดง</p> <ul style="list-style-type: none"> - ผู้ซื้อมีการกำหนดราคาเองและมีการเปลี่ยนแปลงข้อสัญญาโดยที่อีกฝ่าย (เกษตรกร) ไม่รับรู้ - เกษตรกรไม่สามารถร้องเรียนได้เมื่อเกิดปัญหา - ผู้ซื้อยุติสัญญาโดยไม่มีสาเหตุ

หัวข้อหลัก	หัวข้อย่อย	ตัวชี้วัดความยั่งยืนทางสังคมตามกรอบการทำงาน SAFA	
		ตัวชี้วัด	เกณฑ์การประเมิน
	2.2 สิทธิของผู้ผลิต	สิทธิของผู้ผลิต	<p>สีเขียวเข้ม</p> <ul style="list-style-type: none"> - เกษตรกรมีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ซื้อ - เกษตรกรสามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลในเรื่องข้อสัญญาเกษตรกรรายอื่น ๆ ได้ - เกษตรกรมีอิสระทั้งในเรื่องการตรวจสอบการรวมกลุ่มของเกษตรกรเอง และสามารถมีที่ปรึกษาเมื่อเกิดปัญหาขึ้นได้ <p>สีแดง</p> <ul style="list-style-type: none"> - เกษตรกรถูกคุกคามและข่มขู่จากผู้ซื้อที่จะยกเลิกสัญญา - ผู้ซื้อไม่อนุญาตให้เผยแพร่ข้อสัญญาให้บุคคลอื่น - ผู้ซื้อเจาะจงหรือให้สิทธิรายบุคคล - ผู้ซื้อเปลี่ยนแปลงข้อสัญญาโดยไม่แจ้งเกษตรกร - ผู้ซื้อไม่ยอมให้เกษตรกรมีที่ปรึกษาเมื่อเกิดปัญหาขึ้น
3.สิทธิในการ แรงงาน (Labour Rights)	3.1 ความสัมพันธ์ ในการจ้างงาน	-ความสัมพันธ์ใน การจ้างงาน	<p>สีเขียวเข้ม</p> <ul style="list-style-type: none"> - เกษตรกรและลูกจ้างสัญญาจ้างที่เป็นลายลักษณ์อักษรตามกฎหมายที่ได้กำหนดไว้ <p>สีแดง</p> <ul style="list-style-type: none"> - เกษตรกรและลูกจ้างไม่สัญญาจ้างที่เป็นลายลักษณ์อักษร - ข้อสัญญาที่ได้รับไม่ชัดเจน และไม่ปฏิบัติตามกฎหมายที่กำหนดไว้ - ไม่มีสัญญาให้กับเกษตรกร หรือเกษตรกรไม่ได้ให้สัญญาให้กับลูกจ้าง
	3.2 การบังคับใช้แรงงาน	-การบังคับใช้ แรงงาน	<p>สีเขียวเข้ม</p> <ul style="list-style-type: none"> - ไม่มีการบังคับใช้แรงงานในนโยบายที่เป็นลายลักษณ์อักษร <p>สีแดง</p> <ul style="list-style-type: none"> - เกษตรกรระงับการให้เงินเดือนหรือลดค่าจ้างแบบไม่มีเหตุผลให้กับลูกจ้าง - เกษตรกรข่มขู่ลูกจ้างที่ไม่มีเอกสารในการจ้างงานให้ทำงานเกินเวลาและบังคับลูกจ้างร่างกายและ

หัวข้อหลัก	หัวข้อย่อย	ตัวชี้วัดความยั่งยืนทางสังคมตามกรอบการทำงาน SAFA	
		ตัวชี้วัด	เกณฑ์การประเมิน
			จิตใจให้รับเงินเดือนที่ต่ำกว่ามาตรฐานที่กฎหมายได้กำหนดไว้
3.3 แรงงานเด็ก	-แรงงานเด็ก	สีเขียวเข้ม	<ul style="list-style-type: none"> - เกษตรกรไม่จ้างแรงงานที่ต่ำกว่า 16 ปีทำงานเต็มเวลา - เกษตรกรรับเด็กที่ต่ำกว่า 16 ปี เข้ามาทำงานแต่จัดงานให้ไม่กระทบต่อสุขภาพ และด้านการเรียนของเด็ก
		สีแดง	<ul style="list-style-type: none"> - มีจ้างแรงงานที่ต่ำกว่า 16 ปีทำงานเต็มเวลา - มีจ้างแรงงานเด็กให้ทำงานที่อันตรายทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ - ผู้ซื้อไม่ตรวจสอบการจ้างแรงงานเด็กที่ต่ำกว่า 16 ปี ของเกษตรกรที่จ้างเข้ามาทำงาน
3.4 เสรีภาพในการสมาคมและสิทธิในการต่อรองของลูกจ้าง	-เสรีภาพของสมาคมและสิทธิในการต่อรอง	สีเขียวเข้ม	<ul style="list-style-type: none"> - เกษตรกรให้สิทธิและการต่อรองให้กับลูกจ้าง - เกษตรกรจัดอบรมให้กับลูกจ้างในสิทธิด้านกฎหมายที่ควรรู้และสิทธิที่ลูกจ้างพึงมี
		สีแดง	<ul style="list-style-type: none"> - เกษตรกรหรือผู้ซื้อการข่มขู่ลูกจ้างหรือเกษตรกรที่จะเรียกร้องสิทธิของตนเอง - การไม่อนุญาตให้ลูกจ้างแสดงข้อสัญญาให้ครอบครัวหรือที่ปรึกษาทางกฎหมาย - มีการเปลี่ยนแปลงข้อสัญญาโดยพลการและไม่แจ้งลูกจ้างให้รับรู้
4.ความเท่าเทียม (Equity)	4.1 การไม่เลือกปฏิบัติ	-การไม่เลือกปฏิบัติ	สีเขียวเข้ม
			<ul style="list-style-type: none"> - มีนโยบายที่ชัดเจนที่จะไม่เลือกปฏิบัติกับลูกจ้าง
			สีแดง
			<ul style="list-style-type: none"> - ในฐานะนายจ้างได้ให้ความสำคัญกับชาติพันธุ์หรือกลุ่มเชื้อชาติในการจ้างงาน

หัวข้อหลัก	หัวข้อย่อย	ตัวชี้วัดความยั่งยืนทางสังคมตามกรอบการทำงาน SAFA	
		ตัวชี้วัด	เกณฑ์การประเมิน
			<ul style="list-style-type: none"> - ในฐานะผู้ซื้อผู้ประกอบการ ให้ความสำคัญกับชาติพันธุ์หรือกลุ่มเชื้อชาติมากกว่ากลุ่มอื่น ๆ ในการทำสัญญา - มีหลักฐานในการเลือกปฏิบัติกับลูกจ้างภายในฟาร์ม
4.2 ความเท่าเทียมทางเพศ	ความเท่าเทียมทางเพศ	สีเขียวเข้ม	<ul style="list-style-type: none"> - ไม่มีการเลือกปฏิบัติต่อผู้หญิงในการจ้างงาน ในเรื่องของ ค่าตอบแทน วันลาในการคลอดบุตร และการเข้าถึงทรัพยากรที่จะพัฒนาตัวสตรีเอง
		สีแดง	<ul style="list-style-type: none"> - มีการจะสนับสนุนผู้ชายมากกว่าผู้หญิง ในการจ้างงาน - ไม่สามารถให้ความปลอดภัยของพนักงานหญิง และผู้หญิงที่ตั้งครรภ์ได้ - การปฏิเสธการไม่รับเข้าทำงานในตำแหน่งเดิม หลังจากคลอดบุตร
4.3 การสนับสนุนผู้ด้อยโอกาส	การการสนับสนุนผู้ด้อยโอกาส	สีเขียวเข้ม	<ul style="list-style-type: none"> - เกษตรกรหรือผู้ซื้อไม่มีนโยบายและแนวทางปฏิบัติที่สามารถรองรับความสามารถและความพิการในระดับต่าง ๆ ได้ - เกษตรกรหรือผู้ซื้อได้มีการจัดหาทรัพยากรให้กับชุมชนในท้องถิ่นเพื่อสนับสนุนคนที่อ่อนแอ ด้วยบริการด้านสังคมและสุขภาพ
		สีแดง	<ul style="list-style-type: none"> - เกษตรกรเลิกจ้างแรงงานได้รับบาดเจ็บจากการทำงาน - ในฐานะผู้ซื้อ องค์กรไม่สามารถทำสัญญาให้กับผู้ผลิตหลักจากชนกลุ่มน้อยได้ - เปิดโอกาสให้คน (เช่น แรงงานอายุน้อยหรืออายุมากเกินไปที่จะทำงานได้) เข้ามาทำงาน - เกษตรกรไม่ได้จัดหางานให้สำหรับผู้พิการที่ความสามารถได้

หัวข้อหลัก	หัวข้อย่อย	ตัวชี้วัดความยั่งยืนทางสังคมตามกรอบการทำงาน SAFA	
		ตัวชี้วัด	เกณฑ์การประเมิน
5.สุขภาพและความปลอดภัยของมนุษย์ (Human Safety & Health)	5.1 ข้อกำหนดด้านความปลอดภัยและสุขภาพในการทำงาน	การฝึกอบรมด้าน	สีเขียวเข้ม
		ความปลอดภัยและสุขภาพ	<ul style="list-style-type: none"> - ลูกจ้างทุกคนได้รับการฝึกอบรมด้านสุขภาพและความปลอดภัยของตนเอง - ลูกจ้างที่ทำงานเกี่ยวกับอุปกรณ์พิเศษได้รับการฝึกอบรมที่เคร่งครัดตามเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้
			สีแดง
			<ul style="list-style-type: none"> - ลูกจ้างทุกคนไม่ได้รับรับการฝึกอบรมด้านสุขภาพและความปลอดภัยของตนเอง - ลูกจ้างไม่ได้รับการสนับสนุนการอบรมจากหน่วยงานภาครัฐ หรือฟาร์มของตนเอง
		ความปลอดภัยในการทำงาน การปฏิบัติงานและสิ่งอำนวยความสะดวก	สีเขียวเข้ม
			<ul style="list-style-type: none"> - มีการจัดสิ่งอำนวยความสะดวก และปัจจัยขั้นพื้นฐานให้กับลูกจ้าง เพื่อที่จะตอบสนองความต้องการที่จะสามารถให้เขามีความสุขได้
			สีแดง
			<ul style="list-style-type: none"> - มีการยกเลิกการจ้างงานกับลูกจ้างที่ได้รับบาดเจ็บจากการทำงานภายในฟาร์ม - ฟาร์มมีอัตราการเกิดอุบัติเหตุสูงกว่าค่าเฉลี่ยอุตสาหกรรม - อาคารสถานที่ที่ไม่มีปลอดภัยหรือสิ่งอำนวยความสะดวกด้านสุขภาพ การขนส่ง หรือที่อยู่อาศัยไม่สะอาดและไม่ปลอดภัยสำหรับลูกจ้าง - ลูกจ้างไม่ปฏิบัติตามหลักความปลอดภัย - ไม่มีการฝึกอบรมด้านสุขภาพและความปลอดภัยในสถานที่หรือนอกสถานที่ให้กับลูกจ้าง
		การมีประกันสุขภาพและการเข้าถึงในการรักษาพยาบาลของลูกจ้าง	สีเขียวเข้ม
			<ul style="list-style-type: none"> - ให้สิทธิการคุ้มครองด้านสุขภาพและสร้างความมั่นใจในการเข้าถึงการดูแลสุขภาพและการแพทย์ในกรณีฉุกเฉิน
			สีแดง
			<ul style="list-style-type: none"> - ฟาร์มไม่มีแผนสำรองเพื่อเกิดเหตุในกรณีฉุกเฉิน - ฟาร์มไม่สามารถในการคุ้มครองด้านสุขภาพ - ไม่สามารถคุ้มครองสุขภาพที่ถูกต้องตามกฎหมาย

หัวข้อหลัก	หัวข้อย่อย	ตัวชี้วัดความยั่งยืนทางสังคมตามกรอบการทำงาน SAFA	
		ตัวชี้วัด	เกณฑ์การประเมิน
	5.2	ด้านสาธารณสุข	<p>สีเขียวเข้ม</p> <ul style="list-style-type: none"> - ฟาร์มมีมาตรการหลีกเลี่ยงมลภาวะและการปนเปื้อนวัตถุอันตรายหรือก่อความรำคาญกับชุมชนท้องถิ่น <p>สีแดง</p> <ul style="list-style-type: none"> - ฟาร์มก่อมลพิษทางน้ำ อากาศและดิน - เกิดการขยายตัวโดยไม่คำนึงถึงผู้อยู่อาศัยในพื้นที่
6.ความหลากหลายทางวัฒนธรรม (Cultural Diversity)	6.1 ภูมิปัญญาท้องถิ่น	ภูมิปัญญาท้องถิ่น	<p>สีเขียวเข้ม</p> <ul style="list-style-type: none"> - มีการตระหนักและเคารพทรัพย์สินทางปัญญาของชุมชนพื้นเมือง - ได้ให้ผลตอบแทนแก่ชุมชนพื้นเมืองอย่างเป็นธรรมและเท่าเทียมบนพื้นฐานของการตกลงร่วมกัน - การเขียนนโยบายและในทางการปฏิบัติได้มีการปฏิบัติตามกฎหมายที่มีความเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินทางปัญญาท้องถิ่น <p>สีแดง</p> <ul style="list-style-type: none"> - ไม่มีเอกสารที่เป็นลายลักษณ์อักษรของเงื่อนไขการเจรจาร่วมกันของทรัพย์สินทางปัญญา - สัญญาไม่เป็นไปตามกฎหมาย - ฟาร์มต่าง ๆ ได้ขอยื่นสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาของคนในพื้นที่โดยไม่ได้รับอนุญาต
	6.2 อธิปไตยทางอาหาร	อธิปไตยทางอาหาร	<p>สีเขียวเข้ม</p> <ul style="list-style-type: none"> - ได้มีการตัดแปลงพันธุ์พืชสัตว์ในท้องถิ่นหรือพันธุ์ดั้งเดิม - ผู้ซื้อหลีกเลี่ยงการกำจัดพันธุ์พืชสัตว์ในท้องถิ่นหรือพันธุ์ดั้งเดิม - ผู้ซื้อหลีกเลี่ยงการเปลี่ยนแปลงในการผลิต การจัดซื้อหรือจำกัดการเข้าถึงตลาดและเสรีภาพในการเลือกของผู้บริโภค <p>สีแดง</p> <ul style="list-style-type: none"> - ผู้ซื้อกำจัดพันธุ์ดั้งเดิม - ผู้ซื้อจำกัดความสามารถในการเลือกพันธุ์ดั้งเดิม

หัวข้อหลัก	หัวข้อย่อย	ตัวชี้วัดความยั่งยืนทางสังคมตามกรอบการทำงาน SAFA	
		ตัวชี้วัด	เกณฑ์การประเมิน
			หรือสายพันธุ์ที่ใช้โดยตรง
			- การดำเนินการทำหน้าที่เป็นผู้ซื้อและเจรจาราคาที่ทำลายความสามารถของเกษตรกรในการเลือกพันธุ์ดั้งเดิม
			- กิจกรรมภายในฟาร์มมีส่วนทำให้เกิดการปนเปื้อนหรือรบกวนการผลิตพันธุ์พืชสัตว์ในท้องถิ่นหรือพันธุ์ดั้งเดิม
หัวข้อหลักมี 6 หัวข้อ	หัวข้อย่อยมี 16 หัวข้อ	ตัวชี้วัดมี 20 หัวข้อ	

ภายหลังจากที่ทำการประเมินความยั่งยืนทางสังคมตามกรอบโมเดล SAFA แต่ละตัวชี้วัดแล้ว ในขั้นตอนของการวิเคราะห์ข้อมูลในแต่ละตัวชี้วัดตามกรอบโมเดล SAFA ได้กำหนดแนวทางการประเมิน โดยมีการกำหนดน้ำหนักตัวชี้วัดแต่ละหัวข้อย่อยจะมีน้ำหนักเท่าเทียมกัน ตามตารางที่ 12

ตารางที่ 12 จำนวนตัวชี้วัด และน้ำหนักในด้านสังคม

จำนวนตัวชี้วัดหัวข้อย่อย	ตัวชี้วัดน้ำหนักในด้านสังคม(%)
1	100
2	50
3	30
4	25

ที่มา : Food and Agriculture Organization of the United Nations, 2014 (60)

แต่ถ้าหัวข้อย่อยมีตัวชี้วัด 2 ตัว อยู่ในชุดเดียวกันจะต้องนำคะแนนมาหาค่าเฉลี่ย และในบางกรณีหัวข้อย่อยมีตัวชี้วัดที่สามและสี่ จะต้องนำคะแนนมาหาค่าเฉลี่ยให้เช่นกันเพื่อหาค่าน้ำหนักสี่ ตามตารางที่ 13

ตารางที่ 13 การคิดคะแนนเป็นเปอร์เซ็นต์

ประสิทธิภาพ	คิดคะแนนเป็นเปอร์เซ็นต์ (%)
● (สีเขียวเข้ม) ดีมาก	80 – 100
● (สีเขียวอ่อน) ดี	60 – 80
● (สีเหลือง) ปานกลาง	40 – 60
● (สีส้ม) น้อย	20 – 40
● (สีแดง) น้อยมาก	0 - 20

ที่มา : Food and Agriculture Organization of the United Nations, 2014 (61)

ตัวอย่างวิธีการคิดคะแนน เช่น

ในตัวชี้วัด S.1 การดำรงชีวิตอย่างเหมาะสม จะมีตัวชี้วัดประกอบไปด้วย S.1.1 การมีคุณภาพชีวิตที่ดี S.1.2 การพัฒนาตามความสามารถของแต่ละบุคคล และ S.1.3 การเข้าถึงกระบวนการผลิตอย่างเป็นธรรม

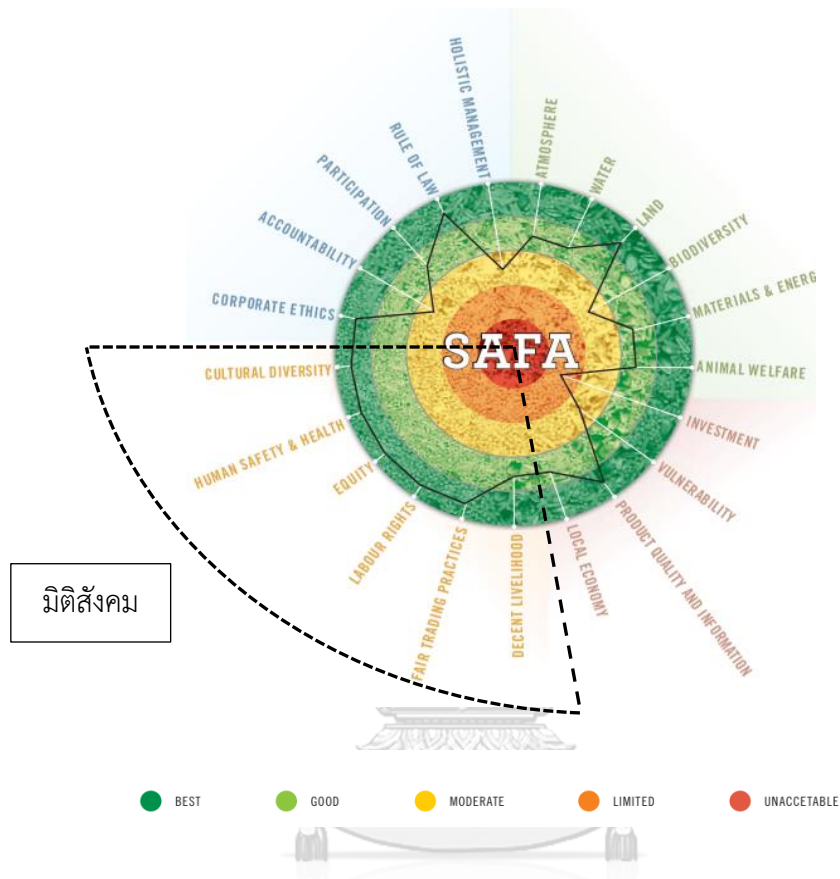
- คะแนนรวมของการดำรงชีวิตอย่างเหมาะสม มี 3 ตัวชี้วัด การรวมตัวชี้วัด 3 ตัว × 5 คะแนน (ดีเยี่ยมหรือสีเขียวเข้ม) = 15

- คะแนนตามจริง คือ 2 ตัวชี้วัดเป็นสีเขียวเข้ม และ 1 ตัวชี้วัดเป็นสีเขียวอ่อน ดังนั้นการรวมคะแนน คือ $(2 \times 5) + (1 \times 4) = 14$

- หารกับคะแนนตามจริงด้วยคะแนนรวม $(14 \div 15) = - 0.93$

- ดังนั้น คะแนน คือ 93 เปอร์เซ็นต์ คือระหว่าง 80 – 100 เปอร์เซ็นต์ซึ่งสอดคล้องกับการจัดอันดับสีเขียวเข้มหรือมีประสิทธิภาพที่ดีมาก

เมื่อมีการประเมินตัวชี้วัดในแต่ละหัวข้อย่อย และระดับหัวข้อ เรียบร้อยแล้ว จะต้องนำข้อมูลทั้งหมดมาสรุปผลและอภิปรายจะมีการนำเสนอตามแบบแผนของการทำงานโมเดล SAFA ตามตัวอย่างภาพที่ 13 นั้นจะเป็นการนำเสนอข้อมูลในรูปแบบกราฟที่ชัดเจน เพื่อเป็นการแสดงผลการประเมินความยั่งยืนที่ชัดเจน และรหัสสีหรือสีที่แสดงจะบ่งบอกว่าตัวชี้วัด 6 มิติ มีความยั่งยืนหรือไม่ ดังนั้นสีเขียวคือดีมากแสดงถึงความยั่งยืน สีเหลืองคือปานกลางแสดงถึงสิ่งที่เกษตรกรต้องปรับปรุงแก้ไข และสีแดงคือน้อยมากไม่สามารถยอมรับได้แสดงถึงสิ่งที่เกษตรกรจะต้องแก้ไขอย่างเร่งด่วน

รูปภาพที่ 14 ตัวอย่างการนำเสนอตามกรอบการทำงานโมเดล SAFA ในมิติสังคม
ที่มา : Food and Agriculture Organization of the United Nations, 2014 (69)

บทที่ 4

ผลการวิจัย

ผลการศึกษา เรื่อง “การประยุกต์ใช้กรอบการทำงาน SAFA ในการประเมินความยั่งยืนทางสังคมของฟาร์มไก่เนื้อในระบบเกษตรพันธสัญญา จังหวัดสุพรรณบุรี” ได้แบ่งผลการการนำเสนอข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) และผลการประเมินความยั่งยืนทางสังคมตามกรอบโมเดล SAFA จากการรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และนำเสนอผลการวิจัยออกเป็น 2 ด้าน ดังนี้

4.1 ข้อมูลทั่วไป ประกอบด้วย ลักษณะทางประชากรศาสตร์ของเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่เนื้อ จังหวัดสุพรรณบุรี และ ข้อมูลการเลี้ยงไก่เนื้อ จังหวัดสุพรรณบุรี

4.2 การประเมินความยั่งยืนในมิติสังคมของฟาร์มไก่เนื้อในระบบเกษตรพันธสัญญา โดยการทำงานตามกรอบการทำงาน SAFA ในมิติสังคม อยู่ 6 หัวข้อหลักที่ใช้ในการวัดและประเมินผล

4.1 ข้อมูลทั่วไป

4.1.1 ลักษณะทางประชากรศาสตร์ของเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่เนื้อ จังหวัดสุพรรณบุรี

กลุ่มตัวอย่างในพื้นที่อำเภอเมืองสุพรรณบุรี อำเภออู่ทอง อำเภอด่านช้าง อำเภอหนองหญ้าไซ อำเภอดอนเจดีย์ และอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 63 ราย พบว่า และเกษตรกรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีช่วงอายุ 46 – 60 ปี เฉลี่ยร้อยละ 50.8 เกษตรกรมากกว่าครึ่งหนึ่งมีสถานะภาพสมรส และอาศัยอยู่ร่วมกับคู่สมรสและบุตร คิดเป็นร้อยละ 85.7 และในส่วนของระดับการศึกษาของเกษตรกรจะอยู่ที่ประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 65.1 ทั้งนี้เกษตรกรจะอยู่ร่วมกันแบบครอบครัวใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 73.0 และร้อยละ 52.4 บุตรของเกษตรกรส่วนใหญ่มีแค่ 2 คน สำหรับค่าใช้จ่ายภายในครัวเรือนจะอยู่ในช่วง 10,001 - 30,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 57.1 และเกษตรกรทั้งหมดได้รับการรักษาพยาบาลด้วยสิทธิ บัตรทองหรือ บัตร 30 บาทรักษาทุกโรค โดยได้มีการนำเสนอข้อมูลทั่วไปเป็นภาพรวม ตามตารางที่ 14

ตารางที่ 14 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามข้อมูลทั่วไป

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน(คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	37	58.7
หญิง	26	41.3
ช่วงอายุ		
15-30 ปี	1	1.6
31-45 ปี	15	23.8
46-60 ปี	32	50.8
มากกว่า 60 ปีขึ้นไป	15	23.8
สถานภาพ		
โสด	7	11.1
สมรส	54	85.7
หย่าร้าง	2	3.2
ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	42	66.7
มัธยมศึกษา หรือ ปวช.	16	25.4
ปวส. หรือ อนุปริญญา	4	1.6
ปริญญาตรีขึ้นไป	4	6.3
จำนวนสมาชิกภายในครอบครัว		
จำนวน 2 คน	4	6.4
จำนวน 3 คน	13	20.6
จำนวน 4 คนขึ้นไป	46	73.0
จำนวนบุตรของเกษตรกร		
ไม่มีบุตร	7	11.1
จำนวน 1 คน	8	12.7
จำนวน 2 คน	33	52.4
จำนวน 3 คน	12	19.0
จำนวน 4 คนขึ้นไป	3	4.8
ค่าใช้จ่ายภายในครัวเรือน		
น้อยกว่า 10,000 บาท	22	34.9

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน(คน)	ร้อยละ
10,001-30,000 บาท	36	57.1
30,001-50,000 บาท	4	6.3
มากกว่า 50,000 บาท	1	1.6
หลักประกันสุขภาพ		
สิทธิบัตรทอง	63	100

4.1.2 ข้อมูลการเลี้ยงไก่เนื้อ จังหวัดสุพรรณบุรี

กลุ่มตัวอย่างจากเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่เนื้อ เป็นฟาร์มที่การเลี้ยงไก่ จำนวน 3,001- 10,000 ตัว ที่ขึ้นเป็นฟาร์มมาตรฐาน (GMP) ในปี พ.ศ. 2562 และส่วนใหญ่เกษตรกรจะมีการเลี้ยงไก่เนื้อที่อยู่ช่วง 3,000 – 6,000 ตัว คิดเป็นร้อยละ 47.6 มีรูปแบบการเลี้ยงไก่เนื้อในระบบเปิด คิดเป็นร้อยละ 66.7 และมีการเลี้ยงแบบจ้างเลี้ยงอยู่เป็นจำนวนมาก คิดเป็นร้อยละ 57.1 ซึ่งส่วนใหญ่จะมีรอบการผลิตอยู่ใน 3 – 3.5 รอบต่อปี คิดเป็นร้อยละ 61.9 โดยที่เกษตรกรในพื้นที่ที่มีประสบการณ์ในการเลี้ยงไก่อยู่ที่ 16 – 30 ปี คิดเป็นร้อยละ 63.5 และเกษตรกรจะเลือกการทำสัญญากลุ่ม (รวมกลุ่ม) มากกว่าการทำสัญญากับบริษัทโดยตรง คิดเป็นร้อยละ 54.0 สำหรับแหล่งเงินกู้เกษตรกรจะกู้กับ ธกส. เป็นส่วนใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 74.6 ตามตารางที่ 15

ตารางที่ 15 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามข้อมูลของการเลี้ยงไก่เนื้อ

ข้อมูลการเลี้ยงไก่เนื้อ	จำนวน(คน)	ร้อยละ
จำนวนไก่เนื้อ		
น้อยกว่า 3,000 ตัว	16	25.4
3,000-6,000 ตัว	30	47.6
มากกว่า 6,000 ตัว	17	27.0
รูปแบบการเลี้ยงไก่เนื้อ		
ระบบเปิด	42	66.7
ระบบปิด	21	33.3
รูปแบบการทำสัญญา		
สัญญาเดี่ยว (เกษตรกรกับบริษัทโดยตรง)	29	46.0
สัญญากลุ่ม (เกษตรกรรวมกลุ่มแล้วทำสัญญากับบริษัท)	34	54.0

ข้อมูลการเลี้ยงไก่เนื้อ	จำนวน(คน)	ร้อยละ
ประสบการณ์ในการเลี้ยงไก่เนื้อ		
น้อยกว่า 15 ปี	17	27.0
16-30 ปี	46	73.0
จำนวนรอบต่อปีของการเลี้ยงไก่เนื้อ		
จำนวน 3 รอบ	39	61.9
จำนวน 4 รอบ	15	23.8
จำนวนมากกว่า 5 รอบ	9	14.3
ประเภทของการเลี้ยงไก่เนื้อ		
ประกันราคา	27	42.9
จ้างเลี้ยง	36	57.1
แหล่งเงินทุน		
ไม่ได้กู้	13	20.6
กู้ ธกส.	47	74.6
กู้ กองทุนหมู่บ้าน	2	3.2
อื่น ๆ	1	1.6

4.2 ผลการประเมินการประเมินความยั่งยืนในมิติสังคมของฟาร์มไก่เนื้อในระบบเกษตรพันธสัญญา ตามกรอบการทำงานโมเดล SAFA ในมิติสังคม

โดยจะเรียงลำดับเนื้อหาไปตามหัวข้อในมิติสังคมคือ S.1 การดำรงชีวิตอย่างเหมาะสม S.2 การค้าที่เป็นธรรม S.3 สิทธิแรงงาน S.4 ความเท่าเทียม S.5 สุขภาพและความปลอดภัยของมนุษย์ และ S.6 ความหลากหลายทางวัฒนธรรม มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.2.1 ผลการวิเคราะห์หัวข้อการดำรงชีวิตอย่างเหมาะสม (Decent Livelihood)

ประกอบไปด้วย 3 หัวข้อย่อยได้แก่ (1) การมีคุณภาพชีวิตที่ดี ประกอบไปด้วย 2 ตัวชี้วัด คือ สิทธิสู่คุณภาพชีวิตที่ดี และระดับค่าจ้าง (2) การพัฒนาตาม ความสามารถของแต่ละบุคคล ตัวชี้วัดเพียงประการเดียว คือ การพัฒนาตามขีดความสามารถของแต่ละบุคคล และ (3) การเข้าถึงกระบวนการผลิตอย่างเป็นธรรมตัวชี้วัดเพียงประการเดียว คือ การเข้าถึงกระบวนการผลิตอย่างเป็นธรรม

จากการสัมภาษณ์เกษตรกรในการเลี้ยงไก่เนื้อฟาร์มขนาดเล็กในระบบเกษตรพันธสัญญา
ปรากฏผลการศึกษาดังนี้

(1) หัวข้อย่อยเรื่องสิทธิสู่คุณภาพชีวิต

ตัวชี้วัดที่ 1 สิทธิสู่คุณภาพชีวิตที่ดี ที่จากการสัมภาษณ์เกษตรกรการเลี้ยงไก่เนื้อฟาร์มขนาดเล็กในระบบเกษตรพันธสัญญา ในกระบวนการเลี้ยงไก่เนื้อตั้งแต่การทำความสะอาดฟาร์ม การให้อาหาร น้ำ การฉีดวัคซีน เป็นต้น เฉลี่ยวันละ 6 ชั่วโมง ซึ่งทำ 7 วัน/สัปดาห์ ซึ่งรวมเป็น 42 ชั่วโมง/วัน ซึ่งไม่เกินไปกว่า 48 ชั่วโมง/สัปดาห์ (ตามเกณฑ์ SAFA ได้กำหนดไว้ว่า ถ้าเกิน 48 ชั่วโมง/สัปดาห์ จะประเมินให้เป็นสีแดง)

นอกจากนี้แล้วผลการประเมินความรู้สึกรู้สึกความพึงพอใจต่อชั่วโมงในเรื่องการทำงาน พบว่าเกษตรกรมีความพอใจในการทำงาน ถึงร้อยละ 79 ตามตารางที่ 16

ตารางที่ 16 ผลการประเมินตัวชี้วัดที่ 1 สิทธิสู่คุณภาพชีวิต

เกณฑ์ การประเมิน	ระดับ คะแนน	จำนวน (คน)	ระดับตัวชี้วัด	
			ผลรวม การคะแนน	วิธีการคิดคะแนนรวม
ดีมาก	5	22	110	
ดี	4	20	80	$250/63 \times 5 = 0.79$
ปานกลาง	3	18	54	0.79×100
น้อย	2	3	6	$= 79 \%$
น้อยที่สุด	1	0	0	
ผลรวม		63	250	

ในแง่ของการมีเวลาว่างสำหรับการพักผ่อนสำหรับเกษตรกรเองและครอบครัวเพื่อไปท่องเที่ยว
จากการสัมภาษณ์เกษตรกร พบว่า เกษตรกรมีเวลาว่างที่จะพาครอบครัวไปเที่ยวหรือพักผ่อนหลังจาก
การเลี้ยงไก่เนื้อของตนเอง นอกจากนี้ผลการประเมินความพอใจสำหรับการมีเวลาว่างสำหรับการ
พักผ่อนหรือท่องเที่ยวกับครอบครัว ถึงร้อยละ 71.42 ตามตารางที่ 17

ตารางที่ 17 ผลการประเมินความพอใจการมีเวลาว่างสำหรับการพักผ่อนหรือท่องเที่ยวเกี่ยวกับครอบครัว

เกณฑ์ การประเมิน	ระดับ คะแนน	จำนวน (คน)	ระดับตัวชี้วัด	
			ผลรวม การคะแนน	วิธีการคิดคะแนนรวม
ดีมาก	5	10	50	
ดี	4	29	116	$225/63 \times 5 = 0.7142$
ปานกลาง	3	11	33	0.7142×100
น้อย	2	13	26	$= 71.42 \%$
น้อยที่สุด	1	0	0	
ผลรวม		63	225	

ในส่วนของการมีเวลาว่างที่เพียงพอเพื่อทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามหลักวัฒนธรรมของตนเอง จากการสัมภาษณ์เกษตรกร ระบุว่า เกษตรกรมีเวลาเพียงพอที่จะเตรียมอาหารตามวัฒนธรรมของตนเอง สามารถเข้าถึงตามหลักโภชนาการ ตลอดจนปรุงอาหารตามหลักโภชนาการได้เป็นอย่างดี ซึ่งผลการประเมินความพึงพอใจสำหรับการรับประทานอาหารครบ 5 หมู่ ร้อยละ 93.01 ตามตารางที่ 18

ตารางที่ 18 ผลการประเมินความพอใจตามหลักวัฒนธรรมของตนเอง

เกณฑ์ การประเมิน	ระดับ คะแนน	จำนวน (คน)	ระดับตัวชี้วัด	
			ผลรวม การคะแนน	วิธีการคิดคะแนนรวม
ดีมาก	5	52	50	
ดี	4	3	116	$293/63 \times 5 = 0.9301$
ปานกลาง	3	5	33	0.9301×100
น้อย	2	3	26	$= 93.01 \%$
น้อยที่สุด	1	0	0	
ผลรวม		63	293	

จากผลการประเมินข้างต้นชี้ให้เห็นว่าเรื่องสิทธิสุขภาพชีวิตที่ดี พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยการประเมินตามตัวชี้วัดนี้ อยู่ที่ร้อยละ 81.14 ซึ่งอยู่เกณฑ์ในระดับดี (สีเขียวเข้ม)

ตัวชี้วัดที่ 2 ระดับค่าจ้าง จากการสัมภาษณ์เกษตรกรการเลี้ยงไก่เนื้อฟาร์มขนาดเล็กในระบบเกษตรพันธสัญญา พบว่า รายได้ที่เกษตรกรผู้เลี้ยงไก่เนื้อฟาร์มขนาดเล็ก ในพื้นที่จังหวัดสุพรรณบุรี นั้น ได้รับค่าแรงงานจากการเลี้ยงไก่เนื้อที่ตรงตามข้อสัญญาที่ได้ระบุไว้ และเพียงพอต่อการดำรงชีวิตของตนเองและครอบครัวได้ ซึ่งสอดคล้องกับ นัญญา สุขจริง (2549) ที่ระบุว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงไก่เนื้อในพื้นที่อื่น ๆ ที่มีการเลี้ยงไก่เนื้อฟาร์มขนาดเล็กเหมือนกัน มีรายได้สูงกว่ารายได้ขั้นต่ำตามที่รัฐได้กำหนดไว้

นอกจากนี้แล้วผลการประเมินความรู้สึกความพอใจต่อระดับค่าจ้าง พบว่าเกษตรกรมีความพอใจต่อระดับค่าจ้าง ถึงร้อยละ 98.09 ซึ่งในระดับดีมาก (สีเขียวเข้ม) ตามตารางที่ 19

ตารางที่ 19 ผลการประเมินตัวชี้วัดที่ 2 ระดับค่าจ้าง

เกณฑ์	ระดับ	จำนวน (คน)	ระดับตัวชี้วัด	
			ผลรวม	วิธีการคิดคะแนนรวม
การประเมิน	คะแนน		การคะแนน	
ดีมาก	5	61	305	
ดี	4	0	2	$309/63 \times 5 = 0.9809$
ปานกลาง	3	0	0	$0.98.09 \times 100$
น้อย	2	2	2	$= 98.09 \%$
น้อยที่สุด	1	0	0	
ผลรวม		63	309	

(2) หัวข้อย่อยเรื่องการพัฒนาตามความสามารถของแต่ละบุคคล ซึ่งหัวข้อนี้มีตัวชี้วัดเพียงประการเดียวคือ เรื่องการพัฒนาตามขีดความสามารถ จากการสัมภาษณ์เกษตรกรผู้เลี้ยงไก่เนื้อฟาร์มขนาดเล็กในระบบเกษตรพันธสัญญา พบว่า เกษตรกรได้รับความรู้เกี่ยวกับกระบวนการเลี้ยงไก่เนื้อในระบบเกษตรพันธสัญญาจากบริษัท รวมถึงได้รับการฝึกอบรมจากสำนักงานปศุสัตว์จังหวัด ทุก ๆ 4 ปี เรื่อง การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practices, GAP)

นอกจากนี้ผลการประเมินความพอใจการพัฒนาตามความสามารถของแต่ละบุคคล พบว่าเกษตรกรมีความพอใจการพัฒนาตามความสามารถของแต่ละบุคคล ถึงร้อยละ 99 ซึ่งอยู่ในระดับดีมาก ตามตารางที่ 20

ตารางที่ 20 ผลการประเมินการพัฒนาตามความสามารถของแต่ละบุคคล

เกณฑ์ การประเมิน	ระดับ คะแนน	จำนวน (คน)	ระดับตัวชี้วัด	
			ผลรวม	วิธีการคิดคะแนนรวม
			การคะแนน	
ดีมาก	5	62	310	
ดี	4	0	0	$312/63 \times 5 = 0.99$
ปานกลาง	3	0	0	0.99×100
น้อย	2	1	2	$= 99 \%$
น้อยที่สุด	1	0	0	
ผลรวม		63	312	

3) หัวข้อย่อยเรื่องการเข้าถึงกระบวนการผลิตอย่างเป็นธรรม ซึ่งหัวข้อนี้มีตัวชี้วัดเพียงประการเดียว คือ การมีความรู้เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน พบว่า เกษตรกรได้รับการพัฒนาศักยภาพของเกษตรกรโดยบริษัทคู่สัญญา โดยมีเจ้าหน้าที่สัตวแพทย์ประจำบริษัทเข้าไปส่งเสริมให้แก่เกษตรกรทั้งในเรื่องกระบวนการการผลิต และเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่ช่วยเหลือในการเลี้ยงไก่เนื้อ

นอกจากนี้ผลการประเมินการเข้าถึงกระบวนการผลิตอย่างเป็นธรรม พบว่าเกษตรกรมีความพอใจต่อการได้รับความรู้เกี่ยวกับกระบวนการเลี้ยงไก่เนื้อในระบบเกษตรพันธสัญญา ถึงร้อยละ 74 ซึ่งอยู่ในระดับดี ตามตารางที่ 21

ตารางที่ 21 ผลการประเมินการเข้าถึงกระบวนการผลิตอย่างเป็นธรรม

เกณฑ์ การประเมิน	ระดับ คะแนน	จำนวน (คน)	ระดับตัวชี้วัด	
			ผลรวม	วิธีการคิดคะแนนรวม
			การคะแนน	
ดีมาก	5	19	95	
ดี	4	24	96	$234/63 \times 5 = 0.74$
ปานกลาง	3	8	24	0.74×100
น้อย	2	7	14	$= 74 \%$
น้อยที่สุด	1	5	5	
ผลรวม		63	234	

4.2.2 ผลการวิเคราะห์หัวข้อการค้าที่เป็นธรรม (Fair Trading Practices)

ประกอบไปด้วย 2 หัวข้อย่อย คือ (1) ผู้รับซื้อที่มีความเป็นธรรม ตัวชี้วัดเพียงประการเดียว คือ การกำหนดราคาที่เป็นธรรมและข้อสัญญาที่โปร่งใส และ (2) สิทธิของผู้ผลิต ตัวชี้วัดเพียงประการเดียว คือ สิทธิของผู้ผลิต

จากการสัมภาษณ์เกษตรกรในการเลี้ยงไก่เนื้อฟาร์มขนาดเล็กในระบบเกษตรพันธสัญญา ปรากฏผลการศึกษาดังนี้

(1) หัวข้อย่อยเรื่องผู้รับซื้อที่มีความเป็นธรรมซึ่งหัวข้อนี้มีตัวชี้วัดเพียงประการเดียวคือ การกำหนดราคาที่เป็นธรรมและข้อสัญญาที่โปร่งใส ซึ่งผลการศึกษาพบว่า บริษัททำสัญญากับเกษตรกรที่เป็นธรรมที่ชัดเจน และโปร่งใสครอบคลุมทั้งในเรื่องต้นทุนการผลิตทั้งหมด

นอกจากนี้ผลการประเมินความพอใจต่อราคาขายไก่เนื้อกับบริษัทและผลการประเมินความพึงพอใจต่อการทำสัญญากับบริษัท ถึงร้อยละ 70 และร้อยละ 66 ตามตารางที่ 22 และตามตารางที่ 23 ตารางที่ 22 ผลการประเมินความพอใจต่อราคาขายไก่เนื้อกับบริษัท

เกณฑ์ การประเมิน	ระดับ คะแนน	จำนวน (คน)	ระดับตัวชี้วัด	
			ผลรวม การคะแนน	วิธีการคิดคะแนนรวม
ดีมาก	5	9	45	
ดี	4	26	104	$222/63 \times 5 = 0.70$
ปานกลาง	3	19	57	0.70×100
น้อย	2	7	14	$= 70 \%$
น้อยที่สุด	1	2	2	
ผลรวม		63	222	

ตารางที่ 23 ผลการประเมินความพอใจต่อการทำสัญญากับบริษัท

เกณฑ์ การประเมิน	ระดับ คะแนน	จำนวน (คน)	ระดับตัวชี้วัด	
			ผลรวม	วิธีการคิดคะแนนรวม การคะแนน
ดีมาก	5	10	50	
ดี	4	19	76	$211/63 \times 5 = 0.66$
ปานกลาง	3	22	66	0.66×100
น้อย	2	7	14	$= 66 \%$
น้อยที่สุด	1	5	5	
ผลรวม		63	211	

จากผลการประเมินข้างต้นชี้ให้เห็นว่าเรื่องผู้รับซื้อมีความเป็นธรรม พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยการประเมินตามตัวชี้วัดนี้ อยู่ที่ร้อยละ 68 ซึ่งอยู่เกณฑ์ในระดับดี (สีเขียวอ่อน)

(2) หัวข้อย่อยเรื่องสิทธิของผู้ผลิต ซึ่งหัวข้อนี้มีตัวชี้วัดเพียงประเดียว คือ สิทธิของผู้ผลิต ซึ่งผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรสามารถสอบถามแลกเปลี่ยนข้อมูลข้อสัญญา ทั้งในเรื่องข้อสัญญาที่ชัดเจนถูกต้องเป็นลายลักษณ์ที่กำหนดเรื่องการประกันราคาเป็นไปตามกฎหมาย และสามารถตรวจสอบย้อนหลังได้เมื่อเกิดปัญหา ซึ่งสอดคล้องกับงานของ สุชาติ บิลยะลา (2553) ที่ชี้ให้เห็นว่าเกษตรกรพอใจในเรื่องของราคาขาย มีผลตอบแทนดี และข้อสัญญาที่สามารถตรวจสอบได้ อีกทั้งยังสามารถยกเลิกสัญญากับบริษัทคู่สัญญาได้ เมื่อผลตอบแทนไม่เป็นที่น่าพอใจสำหรับเกษตรกร สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ชิวิน อริยะสุนทร (2555) ที่ชี้ให้เห็นว่า การทำการเกษตรในระบบพันธสัญญาส่วนใหญ่ บริษัทมีอำนาจเหนือกว่าเกษตรกรโดยอาศัยการควบคุมจากปัจจัยการผลิตและการตลาดที่บริษัททุนเป็นผู้กำหนดขึ้นมาเอง

นอกจากนี้ผลการประเมินความสามารถในการต่อรองระหว่างเกษตรกรกับบริษัท และความอิสระในการรวมกลุ่มของเกษตรกร ร้อยละ 50.79 และร้อยละ 46.34 ตามตารางที่ 24 และตามตารางที่ 25

ตารางที่ 24 ผลการประเมินความอิสระการรวมกลุ่มของเกษตรกร

เกณฑ์ การประเมิน	ระดับ คะแนน	จำนวน (คน)	ระดับตัวชี้วัด	
			ผลรวม	วิธีการคิดคะแนนรวม
			การคะแนน	
ดีมาก	5	15	75	
ดี	4	5	20	$146/63 \times 5 = 0.4634$
ปานกลาง	3	3	9	0.4634×100
น้อย	2	2	4	$= 46.34 \%$
น้อยที่สุด	1	38	38	
ผลรวม		63	146	

ตารางที่ 25 ผลการประเมินความสามารถในการต่อรองระหว่างเกษตรกรกับบริษัท

เกณฑ์ การประเมิน	ระดับ คะแนน	จำนวน (คน)	ระดับตัวชี้วัด	
			ผลรวม	วิธีการคิดคะแนนรวม
			การคะแนน	
ดีมาก	5	11	55	
ดี	4	7	28	$160/63 \times 5 = 0.5079$
ปานกลาง	3	13	39	0.5079×100
น้อย	2	6	12	$= 50.79 \%$
น้อยที่สุด	1	26	26	
ผลรวม		63	160	

จากผลการประเมินข้างต้นชี้ให้เห็นว่าเรื่องสิทธิของผู้ผลิต พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยการประเมินตามตัวชี้วัดนี้ อยู่ที่ร้อยละ 48.57 ซึ่งอยู่เกณฑ์ในระดับปานกลาง (สี่เหลือง)

4.3.3 ผลการวิเคราะห์หัวข้อสิทธิแรงงาน (Labour Rights) และ 4.3.4 ผลการวิเคราะห์หัวข้อความเท่าเทียม (Equity)

1) หัวข้อสิทธิแรงงาน (Labour Rights) ประกอบไปด้วย 4 หัวข้อย่อย คือ (1) ความสัมพันธ์ในการจ้างงาน ตัวชี้วัดเพียงประการเดียว คือ ความสัมพันธ์ในการจ้างงาน (2) การบังคับใช้แรงงาน ตัวชี้วัดเพียงประการเดียว คือ การบังคับใช้แรงงาน (3) แรงงานเด็ก ตัวชี้วัดเพียงประการเดียว คือ แรงงานเด็ก และ (4) เสรีภาพในการสมาคมและสิทธิในการต่อรองของลูกจ้าง ตัวชี้วัดเพียงประการเดียว คือ เสรีภาพของสมาคมและสิทธิในการต่อรอง

2) หัวข้อความเท่าเทียม (Equity) ประกอบไปด้วย 4 หัวข้อย่อย คือ (1) การไม่เลือกปฏิบัติ ตัวชี้วัดเพียงประการเดียว คือ การไม่เลือกปฏิบัติ (2) ความเท่าเทียมทางเพศ ตัวชี้วัดเพียงประการเดียว คือ ความเท่าเทียมทางเพศ (3) การการสนับสนุนผู้ด้อยโอกาส ตัวชี้วัดเพียงประการเดียว คือ การสนับสนุนผู้ด้อยโอกาส

จากการสัมภาษณ์เกษตรกรในการเลี้ยงไก่เนื้อฟาร์มขนาดเล็กในระบบเกษตรพันธสัญญา พบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงไก่เนื้อฟาร์มขนาดเล็ก จึงไม่มีการจ้างแรงงานเข้ามาช่วยในการเลี้ยงไก่เนื้อ และไม่มีการต่อรองระหว่างเกษตรกรและลูกจ้างภายในฟาร์ม ดังนั้นผลการวิเคราะห์หัวข้อสิทธิแรงงาน (Labour Rights) และความเท่าเทียม (Equity) ไม่สามารถประเมินผลตามหลักการประเมินความยั่งยืนมิติสังคมตามกรอบโมเดล SAFA ได้

แต่อย่างไรก็ตามมีงานวิจัยของ (สุบรรณ เอี่ยมวิจารณ์, 2558) ได้อภิปรายถึง รูปแบบการใช้แรงงานในการเลี้ยงไก่เนื้อในระบบเกษตรพันธสัญญา จะเป็นการใช้แรงงานภายในครัวเรือนเป็นหลัก โดยรูปแบบการจ้างงานภายในครัวเรือนหรือแบบเพื่อนบ้านซึ่งจะเป็นลักษณะแบบช่วยเหลือเกื้อกูลกันและมีความสัมพันธ์ที่มากกว่านายจ้างลูกจ้างในตลาดแรงงาน

4.3.5 ผลการวิเคราะห์หัวข้อสุขภาพและความปลอดภัยของมนุษย์ (Human Safety & Health)

ประกอบไปด้วย 2 หัวข้อย่อยได้แก่ (1) ข้อกำหนดด้านความปลอดภัยและสุขภาพในการทำงาน ประกอบไปด้วย 3 ตัวชี้วัด คือ การฝึกอบรมด้านความปลอดภัยและสุขภาพ ความปลอดภัยในการทำงาน การปฏิบัติงานและสิ่งอำนวยความสะดวก และ การมีประกันสุขภาพและการเข้าถึงในการรักษาพยาบาลของลูกจ้าง และ (2) สาธารณสุข ตัวชี้วัดเพียงประการเดียว คือ สาธารณสุข

จากการสัมภาษณ์เกษตรกรในการเลี้ยงไก่เนื้อฟาร์มขนาดเล็กในระบบเกษตรพันธสัญญา ปรากฏผลการศึกษาดังนี้

(1) หัวข้อย่อยเรื่องข้อกำหนดด้านความปลอดภัยและสุขภาพในการทำงาน

ตัวชี้วัดที่ 1 เรื่องการฝึกอบรมด้านความปลอดภัยและสุขภาพ พบว่า เกษตรกรได้มีการอบรม ได้รับการฝึกอบรมด้านสุขภาพและความปลอดภัยของตนเอง และได้รับการฝึกอบรมตามที่สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดกำหนดไว้ และผลการประเมินการฝึกอบรมด้านความปลอดภัยและสุขภาพ ร้อยละ 97.46 ตามตารางที่ 26

ตารางที่ 26 ผลการประเมินตัวชี้วัดที่ 1 การฝึกอบรมด้านความปลอดภัยและสุขภาพ

เกณฑ์ การประเมิน	ระดับ คะแนน	จำนวน (คน)	ระดับตัวชี้วัด	
			ผลรวม	วิธีการคิดคะแนนรวม
การคะแนน				
ดีมาก	5	56	280	
ดี	4	6	24	$307/63 \times 5 = 0.9746$
ปานกลาง	3	1	3	0.9746×100
น้อย	2	0	0	$= 97.46 \%$
น้อยที่สุด	1	0	0	
ผลรวม		63	307	

ตัวชี้วัดที่ 2 เรื่องความปลอดภัยในการทำงาน การปฏิบัติงานและสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่า เกษตรกรมีการปฏิบัติงานที่ปลอดภัย ถูกสุขอนามัย และการมีสุขภาพที่ดี มีการตอบสนองต่อความต้องการของมนุษย์ได้เป็นอย่างดี เช่น มีแหล่งน้ำที่สะอาดไว้ใช้หรือมีน้ำดื่มที่สะอาดในการกิน มีอาหารตามหลักโภชนาการ มีที่พักอาศัยที่ปลอดภัย และมีระบบสุขาภิบาลที่ดีตามความเหมาะสม และผลการประเมินความปลอดภัยในการทำงาน การปฏิบัติงานและสิ่งอำนวยความสะดวก ร้อยละ 96.82 ตามตารางที่ 27

ตารางที่ 27 ผลการประเมินตัวชี้วัดที่ 2 ความปลอดภัยในการทำงาน การปฏิบัติงานและสิ่งอำนวยความสะดวก

เกณฑ์ การประเมิน	ระดับ คะแนน	จำนวน (คน)	ระดับตัวชี้วัด	
			ผลรวม	วิธีการคิดคะแนนรวม
			การคะแนน	
ดีมาก	5	57	285	
ดี	4	3	12	$305/63 \times 5 = 0.9682$
ปานกลาง	3	2	6	0.9682×100
น้อย	2	1	2	$= 96.82 \%$
น้อยที่สุด	1	0	0	
ผลรวม		63	305	

ตัวชี้วัดที่ 3 เรื่องการมีประกันสุขภาพและการเข้าถึงในการรักษาพยาบาลของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรไม่ได้รับการประกันชีวิตในกรณีฉุกเฉินจากบริษัท ดังนั้นผลการวิเคราะห์การมีประกันสุขภาพและการเข้าถึงในการรักษาพยาบาลของเกษตรกร ซึ่งอยู่ในระดับน้อยมาก (สีแดง)

จากผลการประเมินข้างต้นชี้ให้เห็นว่าเรื่องสุขภาพและความปลอดภัยของมนุษย์ พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยการประเมินตามตัวชี้วัดนี้ อยู่ที่ร้อยละ 77.14 ซึ่งอยู่เกณฑ์ในระดับดี (สีเขียวอ่อน)

(2) หัวข้อย่อยเรื่องสาธารณสุข จากการสัมภาษณ์ พบว่า ฟาร์มของเกษตรกรส่วนใหญ่จะเป็นการเลี้ยงในระบบเปิดจึงไม่เกิดมลพิษหรือส่งกลิ่นเหม็นรบกวนคนในชุมชน อีกทั้งมีมาตรการหลีกเลี่ยงมลภาวะในการปนเปื้อนวัตถุอันตรายหรือก่อความรำคาญกับชุมชนท้องถิ่น และผลการประเมินความปลอดภัยในการทำงาน การปฏิบัติงานและสิ่งอำนวยความสะดวก ร้อยละ 87.30 ซึ่งอยู่ในระดับดีมาก (สีเขียวเข้ม) ตามตารางที่ 28

ตารางที่ 28 ผลการประเมินสาธารณสุข

เกณฑ์ การประเมิน	ระดับ คะแนน	จำนวน (คน)	ระดับตัวชี้วัด	
			ผลรวม การคะแนน	วิธีการคิดคะแนนรวม
ดีมาก	5	45	225	
ดี	4	5	20	$275/63 \times 5 = 0.8730$
ปานกลาง	3	4	12	0.8730×100
น้อย	2	9	18	$= 87.30 \%$
น้อยที่สุด	1	0	0	
ผลรวม		63	275	

4.3.6 ผลการวิเคราะห์หัวข้อความหลากหลายทางวัฒนธรรม (Cultural Diversity)

ประกอบไปด้วย 2 หัวข้อย่อยได้แก่ (1) ภูมิปัญญาท้องถิ่น ตัวชี้วัดเพียงประการเดียว คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และ (2) อธิปไตยทางอาหาร ตัวชี้วัดเพียงประการเดียว คือ อธิปไตยทางอาหาร จากการสัมภาษณ์เกษตรกรในการเลี้ยงไก่เนื้อฟาร์มขนาดเล็กในระบบเกษตรพันธสัญญา ปรากฏผลการศึกษาดังนี้

จากการสัมภาษณ์เกษตรกรในการเลี้ยงไก่เนื้อฟาร์มขนาดเล็กในระบบเกษตรพันธสัญญา ปรากฏผลการศึกษาดังนี้

(1) หัวข้อย่อยเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น มีตัวชี้วัดเพียงประการเดียว คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และ (2) หัวข้อย่อยเรื่องอธิปไตยทางอาหาร ซึ่งมีตัวชี้วัดเพียงประการเดียว คือ อธิปไตยทางอาหาร พบว่าเกษตรกรไม่สามารถนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาปรับใช้ความรู้พื้นบ้านมาใช้ในการทำฟาร์มของตนเองได้ และ ต้องใช้พันธุ์ไก่เนื้อที่บริษัทกำหนดไว้เท่านั้น ไม่สามารถใช้พันธุ์ไก่พื้นเมืองได้ ดังนั้นผลการวิเคราะห์หัวข้อความหลากหลายทางวัฒนธรรม (Cultural Diversity) ซึ่งอยู่เกณฑ์ในระดับน้อย (สีแดง)

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่องการประยุกต์ใช้กรอบการทำงาน (Sustainability Assessment of Food and Agriculture Systems, SAFA) ในการประเมินความยั่งยืนทางสังคมของ ฟาร์มไก่เนื้อในระบบเกษตรพันธสัญญา จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นการศึกษาเชิงสำรวจ (Survey Research) เพื่อประเมินความยั่งยืนของมิติสังคมของเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่เนื้อขนาดเล็กภายใต้ระบบเกษตรพันธสัญญา และจัดทำข้อเสนอแนะในการส่งเสริมความยั่งยืนในมิติสังคมของฟาร์มไก่เนื้อในระบบเกษตรพันธสัญญา จังหวัดสุพรรณบุรี

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ เกษตรกรที่เลี้ยงไก่เนื้อพันธุ์ขนาดเล็ก (จำนวนไก่อยู่ระหว่าง 3,001 – 10,000 ตัว) ในระบบเกษตรพันธสัญญา จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 63 ราย และเนื่องจากประชากรทั้งหมดน้อยกว่า 100 คน ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ จึงใช้จำนวนประชากรทั้งหมดในการเก็บข้อมูลคิดเป็นร้อยละ 100 โดยทั้งหมดกระจายอยู่ใน 5 อำเภอ

ตัวแปรที่ใช้การศึกษา คือ ตัวชี้วัดความยั่งยืนในมิติสังคมตามกรอบการทำงานตามโมเดล SAFA ใน 6 หัวข้อ ประกอบไปด้วย คือ (1) การดำรงชีวิตอย่างเหมาะสม (Decent Livelihood) (2) การค้าที่เป็นธรรม (Fair Trading Practices) (3) สิทธิแรงงาน (Labour Rights) (4) ความเท่าเทียม (Equity) (5) สุขภาพและความปลอดภัยของมนุษย์ (Human Safety & Health) และ (6) ความหลากหลายทางวัฒนธรรม (Cultural Diversity)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก และแบบสอบถามปลายปิด (Close-ended question) โดยพัฒนามาจากตัวชี้วัดทั้ง 6 หัวข้อตามกรอบการทำงานโมเดล SAFA แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลสภาพสังคมของพื้นที่ศึกษา ประกอบด้วยลักษณะทางประชากรศาสตร์ และข้อมูลการเลี้ยงไก่เนื้อ จังหวัดสุพรรณบุรี

ส่วนที่ 2 การประเมินความยั่งยืนในมิติสังคมของฟาร์มไก่เนื้อในระบบเกษตรพันธสัญญา โดยการทำงานตามกรอบการทำงาน SAFA ในมิติสังคม อยู่ 6 หัวข้อหลักที่ใช้ในการวัดและประเมินผล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้แนวทางการแปลผลและวิเคราะห์ผลตามกรอบการประเมินของโมเดล SAFA ทั้งนี้เกณฑ์การให้คะแนนความยั่งยืนทางสังคม ได้แก่ สีเขียวเข้ม แสดงถึงความยั่งยืนในระดับดีมาก สีเขียวอ่อน แสดงถึงความยั่งยืนในระดับดี สีเหลือง แสดงถึงความยั่งยืนในระดับปานกลาง สีส้ม แสดงถึงความยั่งยืนในระดับน้อย และสีแดง แสดงถึงความยั่งยืนในระดับน้อยมาก

5.1 สรุปผลการศึกษา

ผู้วิจัยสรุปผลการศึกษาได้ประเด็นสำคัญ ดังต่อไปนี้

5.1.1 ลักษณะทางประชากรศาสตร์ของเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่เนื้อ จังหวัดสุพรรณบุรี

เกษตรกรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีช่วงอายุ 46 – 60 ปี เฉลี่ยร้อยละ 50.8 เกษตรกรมากกว่าครึ่งหนึ่งมีสถานะภาพสมรส และอาศัยอยู่ร่วมกับคู่สมรสและบุตร คิดเป็นร้อยละ 85.7 และในส่วนของการระดับการศึกษาของเกษตรกรจะอยู่ที่ประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 65.1 ทั้งนี้เกษตรกรจะอยู่ร่วมกันแบบครอบครัวใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 73.0 และร้อยละ 52.4 บุตรของเกษตรกรส่วนใหญ่มีแค่ 2 คน สำหรับค่าใช้จ่ายภายในครัวเรือนจะอยู่ในช่วง 10,001 - 30,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 57.1 และเกษตรกรทั้งหมดได้รับการรักษาพยาบาลด้วยสิทธิ บัตรทองหรือ บัตร 30 บาทรักษาทุกโรค

5.1.2 ข้อมูลด้านการเลี้ยงไก่เนื้อ ในพื้นที่จังหวัดสุพรรณบุรี

พบว่าเกษตรกรจะมีการเลี้ยงไก่เนื้อฟาร์มขนาดเล็ก ส่วนใหญ่เกษตรกรนิยมเลี้ยงจำนวนไก่อยู่ในช่วง 3,000 -6,000 ตัว คิดเป็นร้อยละ 47.6 มีรูปแบบการเลี้ยงไก่เนื้อในระบบเปิด คิดเป็นร้อยละ 66.7 และมีการเลี้ยงแบบจ้างเลี้ยงอยู่เป็นจำนวนมาก คิดเป็นร้อยละ 57.1 ซึ่งส่วนใหญ่จะมีรอบการผลิตอยู่ใน 3 – 3.5 รอบต่อปี คิดเป็นร้อยละ 61.9 โดยที่เกษตรกรในพื้นที่ที่มีประสบการณ์ในการเลี้ยงไก่อยู่ที่ 16 – 30 ปี คิดเป็นร้อยละ 63.5 และเกษตรกรจะเลือกการทำสัญญากลุ่ม (รวมกลุ่ม) มากกว่าการทำสัญญากับบริษัทโดยตรง คิดเป็นร้อยละ 54.0 สำหรับแหล่งเงินทุนเกษตรกรจะกู้กับ ธกส. เป็นส่วนใหญ่คิดเป็นร้อยละ 74.6 ซึ่งจะมี 8 บริษัท ประกอบด้วย (1) บริษัทสิงห์บุรีไฟโรจน์ ฟาร์ม จำกัด (2) บจก.ไฟโรจน์โพลทรีรี่ (3) บริษัทตะนาวศรีไก่ไทย จำกัด (4) บริษัทไฟโรจน์ (5) เสริมสินฟาร์ม (6) บริษัท เอฟแอนด์เอฟฟู้ดส์ จำกัด (7) บริษัทสยามฟีดแอนด์ฟู้ด จำกัด และ (8) บริษัทไทยธรรมดี ที่เข้ามาส่งเสริมในการเลี้ยง ทั้งนี้การเลี้ยงแบบประกันราคาตามแบบเกษตรพันธสัญญา จะมีการส่งที่แตกต่างกันคือผู้เลี้ยงไก่เนื้อจะส่งไก่มีชีวิตให้กับบริษัทเพื่อนำไก่เข้าโรงชำแหละ หลังจากนั้นก็ส่งไก่ให้กับพ่อค้าขายปลีก แล้วอีกส่วนหนึ่งได้มีการส่งขายภายในประเทศและต่างประเทศต่อไป

5.1.3 การประเมินความยั่งยืนในมิติสังคมของฟาร์มไก่เนื้อในระบบเกษตรพันธสัญญา โดยการทำงานตามกรอบการทำงานโมเดล SAFA ในมิติสังคม

จากผลการศึกษาเมื่อนำผลการศึกษาที่ได้รับมาวิเคราะห์ผลตามกรอบการประเมินความยั่งยืนของระบบอาหารและการเกษตร (Sustainability Assessment of Food and Agriculture Systems, SAFA) จะสามารถแสดงผลการศึกษาระดับ ตัวชี้วัดทั้ง 6 มิติของการ เลี้ยงไก่เนื้อของเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่เนื้อขนาดเล็กในระบบเกษตรพันธสัญญาของพื้นที่จังหวัดสุพรรณบุรี ได้ ดังรูปภาพต่อไปนี้

1. การดำรงชีวิตอย่างเหมาะสม จากผลการศึกษาพบว่าอยู่ในระดับดีมาก (สีเขียวเข้ม)
2. การค้าที่เป็นธรรม จากผลการศึกษาพบว่าอยู่ในระดับดี (สีเขียว)
3. สิทธิในการแรงงาน จากผลการศึกษาไม่มีการประเมิน
4. ความเท่าเทียมกัน จากผลการศึกษาไม่มีการประเมิน
5. สุขภาพและความปลอดภัยของมนุษย์ จากการศึกษาอยู่ในระดับดีมาก (สีเขียวเข้ม)
6. ความหลากหลายทางวัฒนธรรม จากการศึกษาพบว่าอยู่ในระดับน้อยมาก (สีแดง)

รูปภาพที่ 15 กราฟการประเมินความยั่งยืนในมิติสังคมของเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่เนื้อขนาดเล็ก
ในระบบเกษตรพันธสัญญา จังหวัดสุพรรณบุรี

เมื่อพิจารณาความยั่งยืนทางด้านสังคมตามกรอบการดำเนินงานของโมเดล SAFA เป็นรายด้านสามารถอภิปรายผลการศึกษาดังต่อไปนี้ 6 มิติ ดังนี้

1. การดำรงชีวิตอย่างเหมาะสม จากผลการศึกษาพบว่าอยู่ในระดับดีมาก (สีเขียวเข้ม) เนื่องจากเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่เนื้อในระบบเกษตรพันธสัญญาที่มีคุณภาพชีวิตที่ดี ในเรื่องของการมีเวลาพักผ่อนที่เพียงพอที่จะสามารถทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะตอบสนองต่อความต้องการของตนเองและชุมชนได้ ตลอดจนสามารถรับประทานครบ 3 มื้อ และ 5 หมู่ ได้อย่างสม่ำเสมอตามพื้นที่ของตนเอง ตลอดจนการมีเวลาว่างในการสำหรับการพักผ่อน หรือท่องเที่ยวเกี่ยวกับครอบครัว และการมีเงินออมของเกษตรกร และในส่วนของของการมีลูกจ้างที่เพียงพอต่อการเลี้ยงไก่เนื้อภายในฟาร์ม และการอบรมเกี่ยวกับกระบวนการเลี้ยงไก่เนื้อในระบบเกษตรพันธสัญญา ทั้งนี้ทั้งนั้นถึงแม้ว่าจะมีเวลาว่างในการสำหรับการพักผ่อน หรือท่องเที่ยวเกี่ยวกับครอบครัว แต่บางครั้งอาจจะไม่สามารถร่วมกิจกรรมทางสังคมได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ชิวิน อริยะสุนทร (2555) ที่พบว่า เกษตรกรต้องอาศัยการสลับกับคนในครอบครัวเพื่อเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมกับสมาชิกของครอบครัวรายอื่น ๆ ซึ่งจะไม่สามารถทิ้งสัตว์เลี้ยงไว้เพื่อมาร่วมกิจกรรมทางสังคมได้ ทั้งด้านการออมเงินถึงแม้ว่าจะมีรายได้จากการเข้าร่วมในรูปแบบดังกล่าวเป็นจำนวนมาก แต่รายได้ส่วนใหญ่ถูกแปรไปอยู่ในรูปของค่าใช้จ่ายในการอุปโภคบริโภคมากกว่าการนำเงินที่ได้รับมาเก็บออม

2. การค้าที่เป็นธรรม ผลการศึกษาพบว่าอยู่ในระดับดี (สีเขียว) เนื่องจากเกษตรกรได้รับความเป็นธรรมในการรับซื้อผลผลิต ทั้งทางด้านความพึงพอใจต่อราคาที่ได้รับ ความพึงพอใจในระบบสัญญาร่วมกัน และการได้รับการสนับสนุนจากบริษัทคู่สัญญา แต่อย่างไรก็ตามผลการศึกษาในด้านความเป็นอิสระของการรวมกลุ่ม และความสามารถของเกษตรกรในการต่อรองกับบริษัทคู่สัญญากลับอยู่ในระดับปานกลาง จึงต้องมีการปรับปรุงแก้ไขตามกรอบความยั่งยืนของโมเดล SAFA สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ชิวิน อริยะสุนทร (2555) ที่พบว่า การทำการเกษตรในระบบพันธสัญญาล้วนใหญ่เป็นความสัมพันธ์ที่ไม่เท่าเทียมกัน โดยบริษัททุนมักมีอำนาจเหนือกว่าเกษตรกรโดยอาศัยการควบคุมจากปัจจัยการผลิตและการตลาดที่บริษัททุนเป็นผู้กำหนดขึ้น ในขณะที่เกษตรกรไม่มีการรับรู้และเข้าใจในระบบสัญญาดังกล่าวจึงเป็นเหตุให้ขาดอำนาจในการต่อรอง เช่นเดียวกับการศึกษาของ กัลปพฤกษ์ ผิวทองงาม และคณะ (2552) ที่กล่าวว่า การผูกขาดทางปัจจัยการผลิตและการมีอำนาจทางการตลาดของบริษัททุนเป็นการผูกขาดที่ทำให้เกษตรกรแทบจะไม่มีอำนาจต่อรองกับบริษัทคู่สัญญา ในขณะที่ผลการศึกษาของ อภิญา วนเศรษฐ และคณะ (2561) ชี้ให้เห็นว่า การรวมกลุ่มในรูปแบบสหกรณ์เพื่อสร้างอำนาจในการต่อรองระหว่างเกษตรกรกับบริษัทคู่สัญญาต้องประสบปัญหาทั้งทางด้านความรู้ การบริหารจัดการ ภาวะผู้นำ และคุณธรรมจริยธรรมของทั้งเกษตรกรและบริษัท

คู่สัญญา จนในบางครั้งบริษัทคู่สัญญาพยายามที่จะหาช่องทางเพื่อลดอำนาจการต่อรองหรือทำลายความเข้มแข็งของกลุ่มผ่านผลประโยชน์ที่มอบให้แก่ผู้นำกลุ่ม (อมรชัย บ้านเมือง, 2559)

3. สิทธิในการแรงงานและความเท่าเทียมกัน ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงไก่เนื้อในระบบเกษตรพันธสัญญาขนาดเล็กในพื้นที่ส่วนใหญ่ไม่มีการจ้างแรงงานเข้ามาช่วยในการเลี้ยงไก่ จึงไม่สามารถดำเนินการประเมินผลความยั่งยืนในประเด็นสิทธิแรงงานและความเท่าเทียมได้ ทั้งนี้ผลการศึกษาสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สุบรรณ เอี่ยมวิจารณ์ (2558) ที่พบว่า รูปแบบการใช้แรงงานในการเลี้ยงไก่เนื้อในระบบเกษตรพันธสัญญาขนาดเล็กส่วนใหญ่เป็นการใช้แรงงานภายในครัวเรือนเป็นหลัก หรือหากมีการจ้างมักเป็นการจ้างในกลุ่มเครือญาติหรือแบบเพื่อนบ้าน จึงมีความสัมพันธ์ที่มากกว่าการเป็นนายจ้างและลูกจ้างในระบบการผลิตเชิงอุตสาหกรรม

4. สุขภาพและความปลอดภัยของมนุษย์ จากการศึกษาอยู่ในระดับดีมาก (สีเขียวเข้ม) ในด้านความปลอดภัยของฟาร์มตามหลัก GAP และด้านการมีระบบป้องกันมลภาวะต่อชุมชน แต่ในส่วนของ การคุ้มครองด้านสุขภาพ ความพร้อมด้านสถานการณ์ฉุกเฉิน และการมีส่วนร่วมในการสร้างเสริมสุขภาพที่ดีให้กับสมาชิกในชุมชน มีผลการดำเนินการในระดับน้อย จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นต้องปรับปรุง ซึ่งสอดคล้องกับ อมรชัย บ้านเมือง (2559) ที่กล่าวถึงปัญหาและความเสี่ยงของเกษตรกรจากการทำระบบเกษตรพันธสัญญา ที่พบว่าส่วนใหญ่ในการผลิตมักมีการใช้สารเคมีอย่างเข้มข้นในแทบทุกขั้นตอน ในขณะที่เกษตรกรส่วนใหญ่ต้องใช้เวลาไปกับการดูแลการเลี้ยงไก่เนื้อภายในฟาร์มของตนเอง ด้วยเหตุนี้จึงควรส่งเสริมความรู้ด้านสุขภาพและความปลอดภัยให้กับเกษตรกร พร้อมทั้งการพัฒนา ระบบการคุ้มครองด้านสุขภาพพื้นฐานให้กับเกษตรกรเพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด

5. ความหลากหลายทางวัฒนธรรม จากการศึกษาพบว่าอยู่ในระดับน้อยมาก (สีแดง) ประเด็นด้านการมีส่วนร่วมในการสนับสนุน ความรู้พื้นบ้านเพื่อนำมาใช้ในการทำฟาร์ม มีผลการศึกษาอยู่ในระดับน้อยมาก ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของยศ สันตสมบัติ (2546; อ้างถึงในชีวิน อริยะสุนทร, 2555) ที่พบว่า เมื่อเกษตรกรเข้าร่วมการทำเกษตรในระบบพันธสัญญา เกษตรกรจะไม่สามารถทำการผลิตได้อย่างอิสระอีกต่อไป เช่นเดียวกับการศึกษาของ ชีวิน อริยะสุนทร (2555) เกษตรกรถูกควบคุมเชิงโครงสร้างโดยบริษัททุน ทั้งรูปแบบของปัจจัยการผลิต เทคโนโลยี และทักษะตามระบบที่บริษัทกำหนดไว้ แต่อย่างไรก็ดีเกษตรกรบางส่วนก็ใช้ประสบการณ์ที่เกิดจากการเรียนรู้ และสังเกต มาปรับใช้ให้เกิดความเหมาะสม ขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพในการต่อรองกับบริษัทคู่สัญญาเพื่อให้เกิดการ ยินยอมผ่อนปรนเป็นบางกรณี

5.2. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยเสนอแนะแนวทางการพัฒนาความยั่งยืนของการเลี้ยงไก่เนื้อในพื้นที่จังหวัดสุพรรณบุรี ดังนี้

ภาครัฐควรเข้ามามีบทบาทในการพัฒนา/เพิ่มกลไกให้เกษตรกรได้ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และพันธุ์ไก่พื้นเมืองในการดำเนินงานจัดการฟาร์ม เพื่อรักษาและสร้างเสริมมิติความยั่งยืนทางด้านสังคมต่อไป และให้บริษัทเพิ่มการดูแลด้านสุขภาพในกรณีเหตุฉุกเฉินให้แก่เกษตรกรคู่สัญญา

5.3 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาครั้งนี้ศึกษาเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่เนื้อขนาดฟาร์มเล็กเท่านั้น ดังนั้นในการศึกษาครั้งต่อไปควรที่จะศึกษา การเลี้ยงไก่เนื้อขนาดกลาง และขนาดใหญ่ เนื่องจากในตัวชี้วัดด้านสิทธิแรงงานและความเท่าเทียมไม่สามารถประเมินได้ในกลุ่มฟาร์มขนาดเล็กและระบบครัวเรือนที่ส่วนใหญ่ไม่พบการจ้างแรงงานในกระบวนการเลี้ยงในการผลิตไก่เนื้อ ส่งผลให้กรอบการประเมินความยั่งยืนของโมเดล SAFA ไม่สามารถประเมินได้ครบทั้ง 6 มิติตามตัวชี้วัด

บรรณานุกรม

- Bijman, J. (2008). Contract farming in developing countries : an overview.
- Food and Agriculture Organization of the United Nations. (2014). *SUATAINABILITY ASSESSMENT OF FOOF AND AGICULTURE SYSTEMS (SAFA) DUIDELINES VERAION* 3.0.
- Siwi Gayatri. (2016). Assessing Sustainability of Smallholder Beef Cattle Farming in Indonesia: A Case Study Using the FAO SAFA Framework.
- เชษฐชูดา เชื้อสุวรรณ. (2561). แนวโน้มธุรกิจ/อุตสาหกรรม ปี2561-63 อุตสาหกรรมไก่แช่แข็งและแปรรูป. https://www.krungsri.com/bank/getmedia/aec17abe-4a8d-4e4f-8d38-815bd58cf1c6/IO_Chicken_180621_TH_EX.aspx
- เบญจพรรณ เอกะสิงห์ และคณะ. (2557). ผลตอบแทน ความเสี่ยง และผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคม ของเกษตรกรในระบบเกษตรพันธสัญญา
- โฆษิต ปิ่นเปี่ยมรัชฎ์. (2534). นโยบายการเกษตรกับความเป็นประเทศอุตสาหกรรม. สถาบันนโยบายศึกษา สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, กรุงเทพฯ.
- กรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์. (2546). ระบบตลาดและเครื่องมือทางการตลาด.
- กรมทรัพยากรธรณี. (2557). การจำแนกเขตเพื่อการจัดการด้านธรณีวิทยาและทรัพยากรธรณี จังหวัดสุพรรณบุรี.
- กลุ่มยุทธศาสตร์พัฒนาการเกษตร สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดสุพรรณบุรี. (2562). แผนยุทธศาสตร์พัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ จังหวัดสุพรรณบุรี (พ.ศ. 2561 - 2564). <https://www.opsmoac.go.th/suphanburi-dwl-files-411991791992>
- กลุ่มสารสนเทศและข้อมูลสถิติ ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กรมปศุสัตว์ (2562). ข้อมูลเกษตรกรและปศุสัตว์. 2555 – 2560 Retrieved from <http://ict.dld.go.th/th2/index.php/th/report/11-report-thailand-livestock>
- กัลปพฤกษ์ ผิวทองงาม และคณะ. (2552). เกษตรพันธสัญญา: ผลตอบแทน ความเสี่ยงและความเป็นธรรม. ซีเว็ลด์กราฟฟิกส์.
- การจัดเก็บข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.). จังหวัดสุพรรณบุรี. (2561). รายงานคุณภาพชีวิตคนคนสุพรรณบุรี.
- คณะทำงานจัดทำฐานข้อมูลกลางและสนเทศด้านการเกษตรและสหกรณ์ จังหวัดสุพรรณบุรี. (2561). ข้อมูลกลางและสนเทศด้านการเกษตรและสหกรณ์จังหวัดสุพรรณบุรี. Retrieved from file:///D:/Thesis/paper/เอกสารสำหรับดาวนโหลด.pdf
- ชนาทิพย์ แป้นจันทร์. (2555). การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสะอาดสำหรับการเลี้ยงไก่เนื้อในกระบวนการทำความเย็น. การประชุมวิชาการแห่งชาติ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน ครั้งที่ 9: วิศวกรรมศาสตร์ วิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม., 526-532.

ชีวิน อริยะสุนทร. (2555). เกษตรพันธสัญญากับการปรับตัวทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรและชุมชน : ศึกษากรณีการเลี้ยงไก่เนื้อ ตำบลท้ายตลาด อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี.

นนท์ นุชหมอน. (2556). เกษตรพันธสัญญา: ภาพรวมและบทสำรวจประเด็นปัญหาในประเทศไทย.

นัญญา สุขจริง. (2549). การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนจากการลงทุนเลี้ยงไก่เนื้อในระบบโรงเรือนปิด ในจังหวัดเชียงใหม่. (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. ed.). กรุงเทพมหานคร.

บุศรา ลีมนิรันดร์กุล และคณะ. (2549). เกษตรพันธสัญญากับโอกาสการพัฒนาของเกษตรกรรายย่อย. Retrieved from รายงานการประชุมวิชาการ ศวพค.ปี 2549
http://www.mcc.cmu.ac.th/research/MCCAnnualSeminar2006/link/pdf/13_MCC2006.pdf

ประภากร ธาราฉาย. (2560). การผลิตสัตว์ปีก การเลี้ยงไก่กระທ.

พระราชบัญญัติ. (2560). พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา พ.ศ.2560 Retrieved from
<https://www.opsmoac.go.th/contractfarming-download>

พาขวัญ ยงยศยิ่ง. (2562). รูปแบบการเลี้ยงไก่เนื้อในระบบอุตสาหกรรม. Retrieved from
<http://www.natres.psu.ac.th/departement/animalsci/doc/515-497-2-2561//%E0%B8%A3%E0%B8%B9%E0%B8%9B%E0%B9%81%E0%B8%9A%E0%B8%9A%0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B9%80%E0%B8%A5%E0%B8%B5%E0%B9%89%E0%B8%A2%E0%B8%87%E0%B9%84%E0%B8%81%E0%B9%88%E0%B9%80%E0%B8%99%E0%B8%B7%E0%B9%89%E0%B8%AD%E0%B9%83%E0%B8%99%E0%B8%A3%E0%B8%B0%E0%B8%9A%E0%B8%9A%E0%B8%AD%E0%B8%B8%E0%B8%95%E0%B8%AA%E0%B8%B2%E0%B8%AB%E0%B8%81%E0%B8%A3%E0%B8%A3%E0%B8%A1.pdf>

ภัทรพรรณ ทำดี และคณะ. (2559). ประสบการณ์ภายใต้ระบบเกษตรพันธสัญญาของเกษตรกรในจังหวัดนครปฐม. เรื่องเต็มการประชุมทางวิชาการของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ครั้งที่ 54: สาขาศึกษาศาสตร์, สาขาเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ, สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์.

มนตรี กล้าชาย. (2555). เอกสารวิชาการ เรื่อง ตลาดข้อตกลง : แนวคิด หลักการและวิธีปฏิบัติ. ปฏิบัติ. กลุ่มวิชาการและฝึกอบรมสำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 3 จังหวัดระยอง กรมส่งเสริมการเกษตรกระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

รุ่งรัตน์ ชมาฤกษ์. (2539). อำนาจต่อรองในระบบการเกษตรแบบมีพันธสัญญาของกลุ่มชาวนาในจังหวัดเชียงใหม่.

ศูนย์ข้อมูล & ข่าวสืบสวนเพื่อสิทธิพลเมือง (2555). พลิกปมเกษตรพันธสัญญาในไทย. Retrieved from
<https://www.tcijthai.com/news/2012/10/archived/171>

สร้อยมาศ รุ่งมณีและคณะ (2559). ระเบียบอาหารและคำถามว่าด้วยสังคมเกษตรกรรม (*Food Regimes and Agrarian Questions*). เชียงใหม่: : หจก.วนิดาการพิมพ์

สำนักงานแรงงานจังหวัดสุพรรณบุรี. (2562). รายงานสถานการณ์แรงงานจังหวัดสุพรรณบุรี ไตรมาสที่ 3 ปี 2562

- (กรกฎาคม - กันยายน). http://suphanburi.mol.go.th/system/files/rwmelm_O2-58.pdf
- สำนักงานจังหวัดสุพรรณบุรี. (2562). ข้อมูลทั่วไปจังหวัด. Retrieved from <http://ww1.suphanburi.go.th/content/general>
- สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2560). การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับ ฟาร์มไก่เนื้อ
- สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง. (2562). ระบบสถิติทางการทะเบียน. Retrieved from <http://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew/statTDD/>
- สุชาติ บิลยะลา. (2553). ความพึงพอใจของเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่เนื้อต่อระบบเกษตรพันธสัญญาในจังหวัดสตูล. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, Retrieved from <http://kb.psu.ac.th/psukb/handle/2010/9424>
- สุดใจ จงวรกิจวัฒนา และคณะ (2555). เกษตรพันธสัญญาเพื่อบรรเทาความยากจน กรณีศึกษาจังหวัดเชียงใหม่. สำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
- สุพรรณ เอี่ยมวิจารณ์. (2558). การเกษตรแบบพันธสัญญา : ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเพื่อลดความเสี่ยงของเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่เนื้อของไทย. วารสารวิจัยเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามปีที่2 ฉบับที่1(3) เดือนสิงหาคม พ.ศ.2557-มกราคม พ.ศ.2558.
- สุวรรณ เรืองศรี และ คณะ. (2556). ปัญหากฎหมายในการทำการเกษตรแบบพันธสัญญา (Contract Farming) ในประเทศไทย. https://www.stou.ac.th/thai/grad_stdy/Masters/%
- อภิญา วนเศรษฐ และคณะ. (2561). รายงานการวิจัย เรื่อง เกษตรพันธสัญญาในรูปแบบสหกรณ์เพื่อความมั่นคงทางรายได้ของเกษตรกรรายย่อย. Retrieved from นนทบุรี:
- อมรชัย บ้านเมือง. (2559). ความท้าทายในการนำพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา พ.ศ. 2560 ไปปฏิบัติ. CHULALONGKORN UNIVERSITY

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	เบญญาภา อิตุพร
วัน เดือน ปี เกิด	26 พฤษภาคม 2538
สถานที่เกิด	เชียงราย
ที่อยู่ปัจจุบัน	Benyapa.ituporn@gmail.com

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY